

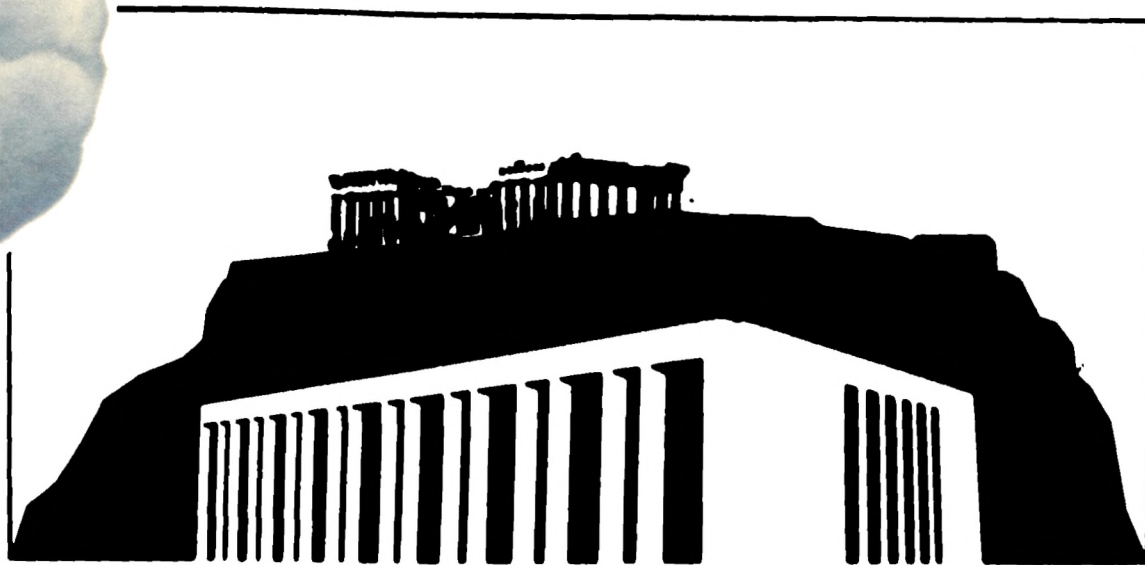
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 567
Παρασκευή
23 Δεκεμβρίου 1994
Δρχ. 400

Χρόνια
Πολλά

MEGARON
ATHENS CONCERT HALL

Όταν θα αλλάξει η δομή αυτής της πόλης,
ύστερα από παρά πολλά χρόνια, αιώνες
ίσως, δύο πράγματα θα μείνουν:
ο Παρθενώνας και το Μέγαρο Μουσικής!!

ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

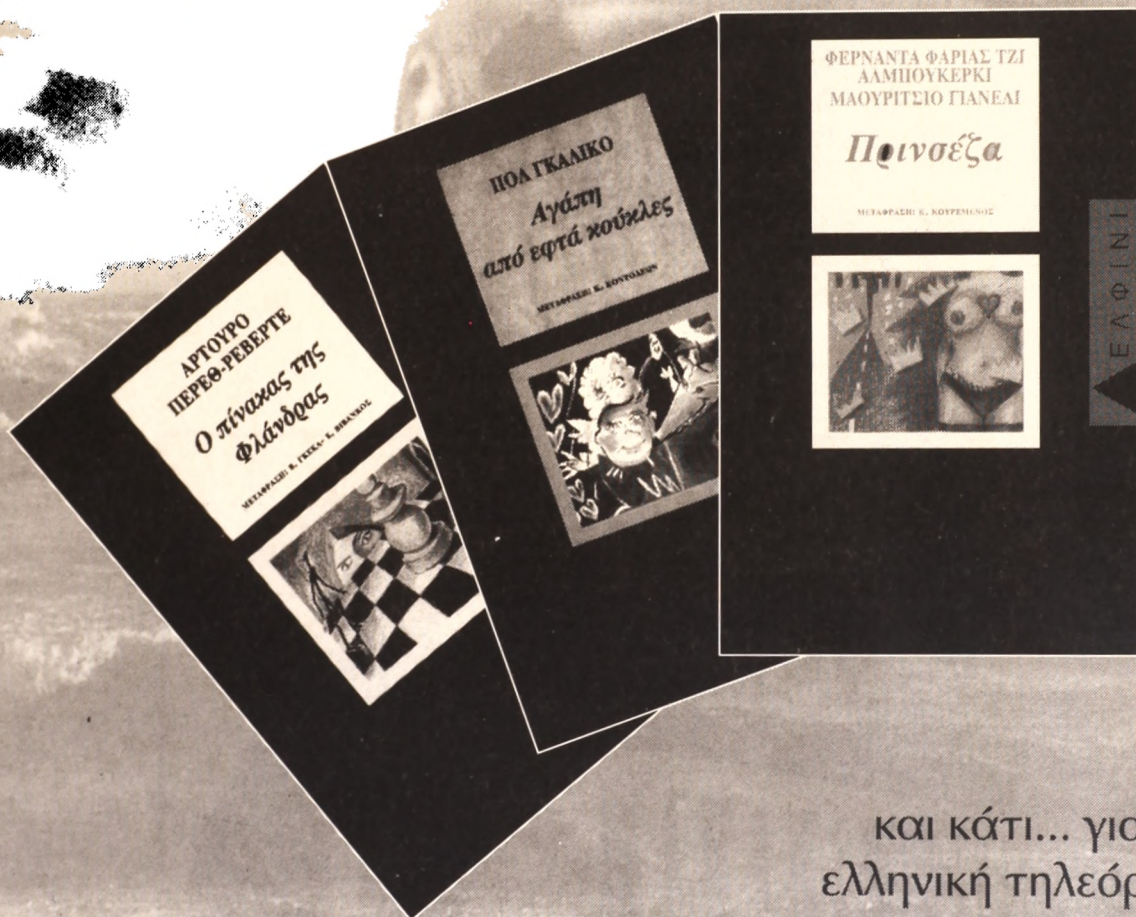
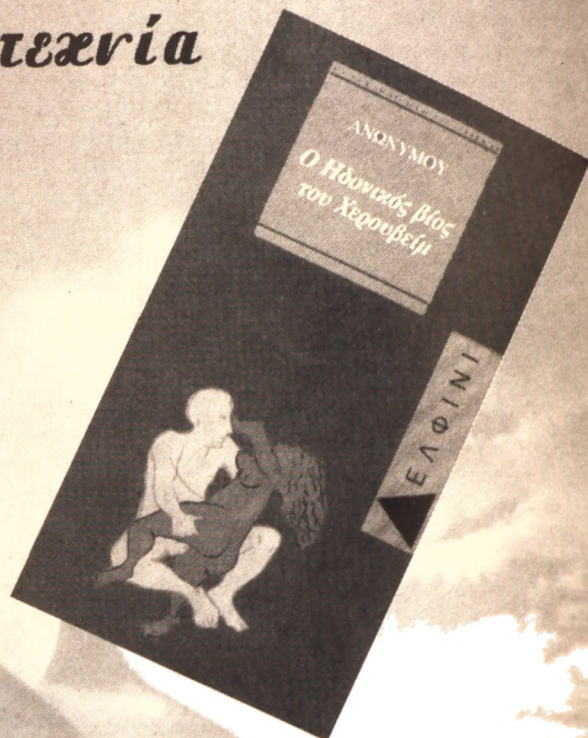
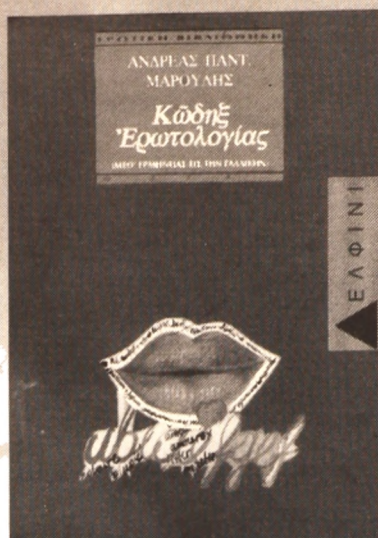
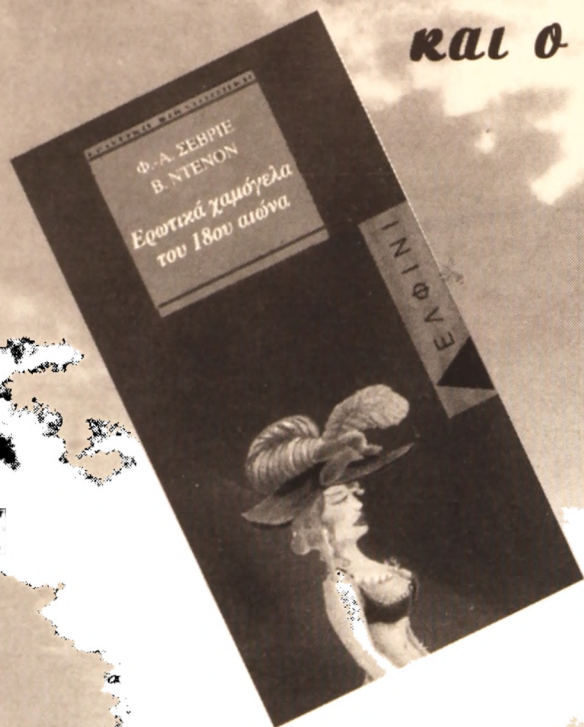
νέες
εκδόσεις

ΕΛΦΙΝΙ

Χριστούγεννα
1994

και ο ερωτισμός στη λογοτεχνία

και η
απόλαυση
των
σύγχρονων
ευρωπαίων
συγγραφέων

και κάτι... για την
ελληνική τηλεόραση

ΒΙΒΛΙΑ

που ξεκουράζουν
που ενημερώνουν
που ψυχαγωγούν

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Φορέστε το

“ΣΚΙΣΜΕΝΟ

ΨΑΘΑΚΙ” και βγείτε μετά τη

φθινοπωρινή

“ΜΠΟΡΑ”

από

“ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ”

για να δείτε

“ΤΟ ΧΡΩΜΑ

ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ”

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 · 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 3601.551 · FAX: 3623.553

1979 - 1994 Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΑΝΤΙΛΕΞΙΚΟΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΘΕΙΑΣ

Το βιβλίο αυτό μπορεί νά θεωρηθεί ένα είδος κριτικής της νεοελληνικής κουλτούρας. Παράλληλα περιέχει σκέψεις γύρω από τα πολιτιστικά φαινόμενα γενικά. Οι παρατηρήσεις που καταγράφονται σ' αυτό δεν απορρέουν, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, από μια θεωρητική προσέγγιση των πολιτιστικών φαινομένων· το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό τους είναι καρπός της μακροχρόνιας ενασχόλησης του συγγραφέα με την καθέκαστα κριτική από τις στήλες εφημερίδων και περιοδικών και της πρακτικής πείρας του από την στενή παρακολούθηση της ελληνικής λογοτεχνικής, κυρίως, παραγωγής, της τακτικής επαφής μ' ένα λίγο-πολύ ευρύ αναγνωστικό κοινό και της αναγκαστικής γνωριμίας του με καθημερινές καταστάσεις της πνευματικής ζωής της χώρας μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

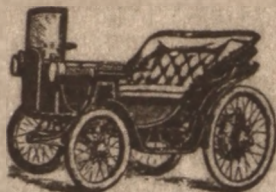
1979-1984. Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

Κυκλοφορεί το 4ο τεύχος

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΤΕΥΧΟΣ 4 - ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ 1994

- ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ: *Νέα ποιήματα από τη Νεκρή Πιάτσα*
WILLIAM SHAKESPEARE: *Σονέτα* (Μετάφραση: Διονύσης Καψάλης)
WILLIAM BLAKE: *Παροιμίες της Κόλασης*
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Χάρης Βλαβιανός)
WILLIAM WORDSWORTH: *Πρόλογος στις Λυρικές Μπαλάντες*
(Μετάφραση: Άλκη Πασχαλίδη)
SAMUEL TAYLOR COLERIDGE: *Biographia Literaria XIV*
(Μετάφραση: Κατερίνα Παπαδοπούλου)
ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ: *Άθλήματα*
DANTE: *La Vita Nuova* (Μετάφραση: Γιώργος Κοροπούλης - Νίκος Λούπης)
ΝΙΚΗ ΜΑΡΑΓΚΟΥ: *Ποιήματα*
JOHN KEATS: *Επιστολές για την ποίηση*
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Βαγγέλης Χατζηβασιλείου)
PERCY BYSSHE SHELLEY: *Όξιμανδίας* (Μετάφραση: Κατερίνα Σχινά)
ΤΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΕΝΟΣ: *Δύο Ποιήματα*
PAUL DE MAN: *Η Ρητορική του Ρομαντισμού: η εμπρόθετη δομή της
ρομαντικής εικόνας* (Μετάφραση: Μαρία Αθανασοπούλου)
FRIEDRICH HÖLDERLIN: *Πάτριος, Ανάμνηση και άλλα ποιήματα*
(Πρόλογος - Μετάφραση - Σχόλια: Ά. Λάμπρου)
ΑΛΙΝΑ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ: *Ποιήματα*
ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ: *Τό ημιτελές ως καταδύση*
(Μετάφραση: Γιάννης Χαλαμπιδής)
LI-TAI-PO - HANS BETHGE - GUSTAV MAHLER: *Τό τραγούδι της γής*
(Εισαγωγή - Μετάφραση: Αλέξανδρος Ίσαρης)
ΤΑΣΟΣ ΚΑΠΕΡΝΑΡΟΣ: *Ποιήματα*

4

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - 3639962

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ, ΑΝΑΞΑΓΟΡΑ 1, ΤΗΛ. 52.46 .241

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΚΟΙΝΟΠΡΑΚΤΙΚΗ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 68, ΤΗΛ.36.46.202, FAX 36.20.647

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 8

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδιάκος, σελ. 9

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 10

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σκόλια, σελ. 12

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ

Ο Αγύριστος, σελ. 18

BLACK OUT

Παύλος Μεθενίτης, σελ. 28

ΔΕΘΟΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Γεγονότα από τον κόσμο, σελ. 31

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Γιώργος Αρκουλής, σελ. 40

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 43

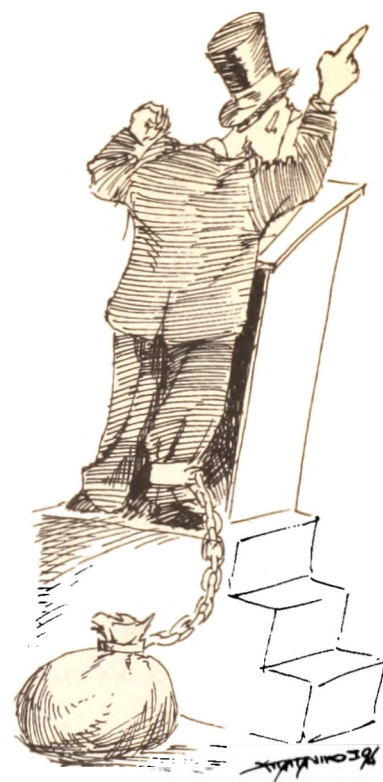
Ούτε στο ανά κείρας τεύχος θα βρείτε μέρος της ύλης που έχετε συνηθίσει να διαβάζετε. Αυτή τη φορά, εκτός από το αφιέρωμα στο βιβλίο και τις (αναγκαίες) διαφημίσεις, η αιτία βρίσκεται και στην εορταστική ανάπαυλα των ημερών, που υπαγόρευσε «κοπάνες» σε κάποιους από τους συνεργάτες μας. Την επόμενη χρονιά (στο επόμενο τεύχος) όλα θα ξαναβρούν τον γνώριμο ρυθμό τους.

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΟΥ ΠΑΡΗΓΓΕΙΛΕΝ ΕΝΑ ΜΕΓΑΡΟΝ! Όταν η σύζυγος του πρωθυπουργού, κ. Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου, έκανε τη φαιδρή δήλωση με την οποία συσχετιζε το Μέγαρο Μουσικής με τον Παρθενώνα, δεν φανταζόμαστε ότι ήδη ο κ. Λαμπράκης είχε αλλάξει το λογότυπο του ιδρύματος. Για ξαναρίξτε μια ματιά στο εξώφυλλο. Έπειτα, διαβάστε το άρθρο του **Στέλιου Καφαντάρη**, στη ΣΕΛ. 16. **ΝΕΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ, ΠΑΛΙ ΤΑ ΙΔΙΑ.** Προς τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του προγράμματος σύγκλισης στρέφεται ο προϋπολογισμός, και όχι προς τις ανάγκες των ελλήνων πολιτών – που καλούνται για άλλη μια (μόνο μία;) χρονιά λιτότητας. Γράφει ο **Κώστας Τσαλόγλου**. ΣΕΛ. 14. **ΜΕΤΡΟ: ΣΥΝΕΝΟΧΟ ΤΟ ΠΑΣΟΚ...** Μετά την κύρωση στη Βουλή της αναθεωρημένης σύμβασης για το Μετρό, μήπως ήρθε η ώρα των ευθυνών για την κυβέρνηση; Τις περαιτέρω επιπτώσεις αναλύει ο **Φίλιππος Βασιλείου**. ΣΕΛ. 20. **«ΔΕΝ ΓΟΥΣΤΑΡΟΥΜΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ».** Τρεις μαθήτριες μιλούν στο **ΑΝΤΙ** για τις καταλήψεις. Τι και γιατί αμφισβητούν; ΣΕΛ. 24. **ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ: ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ** Ρέκβιεμ για έναν είδωλο των αντιαυταρχικών ιδεών. Γράφει ο **Ίκαρος Μπαρμπασάκης**. ΣΕΛ. 44. Και, φυσικά, η συνέχεια του αφιερώματος στα βιβλία της χρονιάς, ΣΕΛ. 54.

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 567 • Παρασκευή 23 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1994 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Πάνος Κωνσταντόπουλος - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητικά ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., **ΗΠΙΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:** Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό **ΑΝΤΙ**, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΜΕ ΤΟΝ ΕΡΧΟΜΟ ΤΟΥ 1995

ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΜΕ να ταραξουμε τις ήρεμες ημέρες των εορτών που ευχόμαστε οι αναγνώστες μας κι όλος ο κόσμος να έχουν. Το χρειάζονται άλλωστε. Βίος ανεόρταστος μακρά οδός απανδόχευτος. Κι εμείς το ίδιο θα κάνουμε. Θα ξεκουραστούμε, θα φάμε, θα πούμε, θα γλεντήσουμε, θα δούμε τηλεόραση, μπορεί να πάμε και στο Μέγαρο Μουσικής ή να αγγίξουμε το ράφι της βιβλιοθήκης μας για κανένα βιβλίο.

ΑΛΛΑ εφόσον τα διάφορα μηνύματα των πολιτικών αρχηγών μας με τις διάφορες γενικολογίες τους και τις περισπούδαστες «διδασκτικές» προτροπές τους πρόκειται έτσι κι αλλιώς να ταραξουν την ησυχία και την απόλαυση των εορτών μας, σπεύδουμε κι εμείς να προφυλάξουμε εαυτούς από όλα αυτά.

ΚΑΤ' ΑΡΧΑΣ μη δίνετε σημασία στις γενικολογίες. Ξεκινήστε από τον εαυτό σας και τη δική σας κατάσταση, την οικονομική, την κοινωνική και τα παρόμοια. Δεύτερον, ανυψωθείτε σε σημείο από το οποίο μπορείτε να θεωρήσετε επαρκώς τη γενική κατάσταση της χώρας και της κοινωνίας μας. Είμαστε βέβαιοι ότι η θέαση και θεώρηση αυτή θα σας οδηγήσει σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία συμμερίζεται, πιστεύουμε, η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών.

Η ΧΩΡΑ εξακολουθεί να παραπαίει. Οι προοπτικές είναι ζοφερές. Το 1995 θα είναι δύσκολη χρονιά και μπορεί να επιφυλάσσει πολλές εξελίξεις που έχουν σχέση τόσο με το γηραιόν της πολιτικής μας ηγεσίας όσο και με το ενδεχόμενο εκλογών. Το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων θα υποστεί περαιτέρω μείωση. Ουδείς γνωρίζει εάν οι οικονομικοί στόχοι θα πραγματοποιηθούν. Η αναξιοπιστία και αφερεγγυότητα των πολιτικών μας δεν πρόκειται βέβαια να εκλείψει. Αντίθετα, η κομματική κρίση τόσο στο κυβερνών κόμμα όσο και στη ΝΔ βαθαίνει με σοβαρές επιπτώσεις και στους πολιτικούς θεσμούς. Το κομματικό σύστημα κλονίζεται σοβαρά, για πρώτη φορά μετά τη μεταπολίτευση. Στο ΠΑΣΟΚ τα πράγματα δεν συμμαζεύονται και οι κινήσεις της «συμμορίας των τεσσάρων» δημιουργούν σοβαρά προβλήματα. Ο κ. Έβερτ σίγουρα δεν αισθάνεται ασφαλής καταφεύγοντας σε πειθαρχικά μέτρα κατά των διαφωνούντων, ενώ το άστρο του Σαμαρά φαίνεται να αργοσβήνει. Τρίτο κόμμα είναι πλέον η αποστασιοποίηση από την πολιτική, η αδιαφορία και η αρνητική τοποθέτηση. Η έλλειψη κάθε ελπίδας ότι τα πράγματα μπορούν να βελτιωθούν.

ΔΕΝ ΛΕΜΕ πράγματα άγνωστα στους ενημερωμένους και προβληματισμένους πολίτες. Βρισκόμαστε σε μια μεταβατική περίοδο, η οποία κυοφορεί πολλές βαθιές ανακατατάξεις στους πολιτικούς σχηματισμούς. Προς ποια κατεύθυνση; Είναι λίγο νωρίς για να δει κανείς καθαρά. Έχουμε προ καιρού επισημάνει το φαινόμενο από τις στήλες αυτές. Τα γεγονότα του σήμερα απλώς προβληματίζουν καθώς όλα τα πράγματα στην Ελλάδα γίνονται με τον συνηθισμένο αλαλούμ τρόπο.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ.

αντι

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ του Γιώργου Φιλοσόφου

ΤΙ ΕΙΜΑΙ
ΑΥΤΕΣ ΟΙ
ΦΟΝΕΣ ΡΕ ΒΕ-
ΝΙΖΕΛΟ;

Ο ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ
ΠΡΟΣΠΑΘΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΕΥΧΕΛΑΙΟ
ΣΤΟΝ ΑΥΓΕΡΙΝΟ...

ΑΠΕΤΑΞΑΣΟ!;

ΔΙΟΞΕΤΕ ΤΟΝ
ΤΡΕΛΛΟ!!!

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΣΥΝΕΧΙΣΤΕΙ ΑΥΤΟ
ΤΟ ΜΠΑΧΛΟ!

ΑΑΑΧ...ΤΙ ΝΑ
ΚΑΝΩ...ΓΕΡΑΣΑ...
ΚΟΥΡΑΣΤΗΚΑ ΠΙΑ...

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟ ΣΕ ΜΕΝΑ! ΕΙΜΑΙ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ, ΕΥΦΥΗΣ ΚΑΙ
ΟΡΓΙΣΜΕΝΟΣ! ΘΑ ΤΟΥΣ ΞΕΣΚΙΣΩ
ΟΛΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ
ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ!

ΚΑΛΟΣ...
ΠΑΡΕ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΛΚΗ ΜΑΖΙ...

ΓΚΑΓΚΑΝ
ΓΚΑΓΚΑΝ

ΤΙ ΖΩΩΝ...
ΚΙ Ο ΠΑΓΚΑΛΟΣ
ΒΕΒΑΙΑ ΔΕΝ ΠΑΕΙ
ΠΙΣΩ...

ΑΝΤΕ ΥΑΙ ΥΑΛΕΣ
ΓΙΟΡΤΕΣ... ΟΠΟΙΟΝ ΝΙΚΗΣΕΙ
ΘΑ ΤΟΝ ΒΑΛΩ ΝΑ
ΠΑΛΑΨΕΙ ΜΕ ΤΟΝ
ΕΒΕΡΤ...

ΤΙΣ ΑΠΟΚΡΙΕΣ...

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΚΥΚΛΩ- ΜΑΤΑ, ΠΡΟΫΠΟ ΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ «ΤΕΡΠΝΟΝ ΠΑ- ΛΑΤΙΟΝ»...

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ... Φυσικά, χωρίς Παπαδιαμάντη! Το «Ζερμπινιώ», το «Ουρανιώ», τη «θεία Αχτίτσα», την «Ασημίνα» αντικατέστησαν, στα φετινά μας «διηγήματα», κάποιοι ευπρεπείς κύριοι -ο Αραβαντινός (αρχιφύλακας), ο Ζεκερίδης (μεγαλέμπορος ναρκωτικών), ο Κωσταράς (πρώην διευθυντής του Κορυδαλλού), η πολυσχιδής δραστηριότητα των οποίων έφερε σε πρώτη επαφή (το σπήλαιον έγινε, επιτέλους, «τερπνόν παλάτιον»...) τον υπουργό Δικαιοσύνης κ. Γ. Κουβελάκη με τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου κ. Β. Κόκκινο! Κατά τα άλλα, τα «κυκλώματα των φυλακών», συμπληρώνονται από τα «κυκλώματα των νοσοκομείων» (Δ. Κρεμαστινός) και από κάποιους «νονούς» οι οποίοι -όπως λέγεται και γράφεται- κινούνται, με άνεση, «ακόμα και σε πολιτικούς χώρους»! Θα μπορέσει ο πολιτικός οργανισμός της χώρας να ξηλώσει τα κυκλώματα αυτά;

ΕΝΑ ΑΠΟ τα προεόρτια κοντάκια των Χριστουγέννων καλεί την Βηθλεέμ να ετοιμασθεί («Ευφραθά, ετοιμάζου»...) για να υποδεχθεί τον «Ποιμένα τον μέγαν», κ.λπ. Η συνάφεια με τον «Ποιμένα» μπορεί να μην υπάρχει, στην κόλαση της Βοσνίας. Όμως, δεν μπορεί να μην «ευφρανθεί» κανείς από την είδηση ότι «Σέρβοι και Μουσουλμάνοι συμφώνησαν σε κατάπαυση του πυρός» (αρχίζει από σήμερα 23 Δεκεμβρίου), καθώς και στην «έναρξη ειρηνικών διαπραγματεύσεων από την 1η Ιανουαρίου». Η συμφωνία αποδίδεται στις μεσολαβητικές προσπάθειες του πρώην Αμερικανού προέδρου, Τζίμι Κάρτερ. Όμως και τα μικρά παιδιά ξέρουν ότι «παρασκήνιο υπήρξε» και ότι, ασφαλώς, δεν ήταν τυχαία η πρόσκληση Κάρατζιτς προς Κάρτερ.

ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΗ της εκχειρίδας θ' αναλάβουν οι κυανόκρανοι του ΟΗΕ, οι οποίοι και «θ' αναπτυχθούν μεταξύ των δυο αντιπάλων στρατών». Το ερώτημα, ωστόσο, είναι αν η εκχειρίδα θα κρατήσει. Και αν οι ειρηνικές συνομιλίες θα καρπίσουν. Και ένα δεύτερο ερώτημα (που αφορά, ειδικότερα την Ελλάδα...) είναι «τι γυρεύουμε εμείς στη Βοσνία», σε περίπτωση που απομακρυνθούν από κει οι νυν κυανόκρανοι... Η Γερμανία συμφώνησε να προσφέρει μαχητικά αεροσκάφη «Τορνέντο», στην πε-

ρίπτωση που της ζητηθεί βοήθεια «για τη απομάκρυνση των κυανόκρανων»... Η Ελλάδα, όμως, τι λόγους έχει για ν' απεστείλει, τώρα -μετά την απομάκρυνση των κυανόκρανων- ελληνικό στρατό στην περιοχή; Και ποιος «θα πληρώσει το μάρμαρο» αν, ξαφνικά, βρεθούμε στη δίνη μιας νέας αβυσσαλέας σύρραξης; Έτσι, άραγε, θα παίξουμε τον «πρωταρχικό ρόλο μας στα Βαλκάνια», αφού, φροντίσαμε, προγουμένως, ν' απομονωθούμε απ' όλους τους βόρειους γείτονές μας;

ΥΠΑΡΧΕΙ ΡΗΣΗ - ΝΑΙ; ...

ΑΛΛΑ ΜΙΑ μερίδα του Τύπου, βεβαιώνει ότι έχουμε τώρα (σαν να μην έφταναν όλα τα άλλα...) και ρήξη, μεταξύ του προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλή και το πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου, μ' αφορμή την πρόταση Μιλόσεβιτς (πρ. Παπανδρέου), για σύμπληξη «χαλαρής συννομοσπονδίας Ελλάδας-Σερβίας και ΠΓ της Μακεδονίας»... Την πρόταση Μιλόσεβιτς ο πρωθυπουργός χαρακτήρισε «ενδιαφέρουσα», προσθέτοντας ότι «δεν έχει συζητηθεί»... Σε αντίθεση, «πηγές προσκείμενες στην Προεδρία της Δημοκρατίας» άφησαν να διαρρεύσει ότι ο Πρόεδρος θεωρεί την πρόταση του Σέρβου προέδρου «εξωπραγματική» (η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ότι «θα μπορούσαν να είναι και επικίνδυνη» (με την έννοια ότι οι «άξονες» γεννούν «αντιάξονες»...) και ότι, συνεπώς, «δεν μπορεί να είναι αντικείμενο οποιωνδήποτε συζητήσεων»... Η σιγή είναι γνωστή. Ο υπουργός Τύπου κ. Β. Βενιζέλος απεφάνθη ότι «δεν υπήρξε καμιά πρόταση» (ενώ, βέβαια, υπήρξε!... ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας «ασκεί τα καθήκοντά του κατά τρόπο άψογο» και είναι «ο πατέρας του Συντάγματος του 1975» -πλην «η εξωτερική πολιτική διαμορφώνεται από την υπεύθυνη κυβέρνηση, η οποία είναι υπόλογος ενώπιον της Βουλής και του ελληνικού λαού», κ.λπ. [Η στήλη αδυνατεί να πιστέψει ότι ο κ. Παπανδρέου είχε κατά νου να «συζητήσει» την πρόταση Μιλόσεβιτς... Όσο για το χαρακτηρισμό «ενδιαφέρουσα» και τα άλλα συναφή εντάσσονται στη γνωστή πρακτική του πρωθυπουργού να «συμφωνεί» με τον συ-

νομιλή του, εφόσον η «συμφωνία» είναι ανέξοδη και δεν έχει άμεση επίπτωση...]. ΑΛΛΑ ΤΗΝ πρόταση Μιλόσεβιτς απέρριψε και η ΠΓΔ της Μακεδονίας, ο υπουργός Άμυνας της οποίας (και γραμματέας της Σοσιαλδημοκρατικής Ένωσης) Μπ. Χατζίνσκι, την χαρακτήρισε «ξεπερασμένη»! «Το μέλλον των βαλκανικών χωρών -πρόσθεσε- είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση», συμφωνώντας με τον πρόεδρο του Συνασπισμού, Νίκο Κωνσταντόπουλο, ο οποίος επισήμανε ότι «όλες οι βαλκανικές χώρες μπορούν και πρέπει να συνομιλούν για το παρόν και το μέλλον τους, χωρίς άξονες και τόξα, χωρίς χειρισμούς που αναβιώνουν καχυποψίες και αντιπαλότητες»...

ΟΙ ΕΘΝΟΦΡΟΝΕΣ ΞΙΦΟΥΛΚΟΥΝ...

ΑΛΛΑ Η ΠΡΟΤΑΣΗ Μιλόσεβιτς «άναψε τα αίματα» στους λογής εθνόφρονες (μαζί τους και ο κ. Δημ. Βουνάτσος, βουλευτής του ΠΑΣΟΚ...), που γράφουν ότι «η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ οδηγεί τη χώρα στο έσχατο σημείο εθνικής ταπείνωσης»... Χαρακτηριστική, από την πλευρά αυτή, είναι ανταπόκριση της Απογευματινής από τη Θεσσαλονίκη, με τον ανταποκριτή της να ολοφύρεται διότι η κυβέρνηση επιτρέπει σε «επίσημες αντιπροσωπείες, συνδικαλιστές, καθηγητές, δασκάλους και εκπροσώπους άλλων οργανωμένων φορέων των Σκοπίων», να έρχονται στην Ελλάδα, με διαβατήρια που έχουν την ένδειξη «Δημοκρατία της Μακεδονίας». (Όπως είναι γνωστό, διαβατήρια με την ένδειξη «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» δεν υπάρχουν).

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ της Απογευματινής (αν εξαιρέσει κανείς το εχθρικό κλίμα μέσα στο οποίο τα τοποθετεί) δεν απέχουν από την πραγματικότητα. Την περασμένη Τρίτη λ.χ. πραγματοποιήθηκε, στην Αθήνα, συνάντηση αντιπροσωπείας της ΓΣΕΕ με αντιπροσωπεία των Κεντρικών Συνδικάτων της ΠΓΔΜ, μέσα σε μια εξαιρετικά φιλική και συναδελφική ατμόσφαιρα. Αλλά ενδιαφέροντα είναι κάποια άλλα στοιχεία που παραθέτει η Απογευματινή, ένα από τα οποία είναι και η καθημερινή παρουσία «επιχειρηματιών των Σκοπίων στη Θεσσαλονίκη και, αντίστοιχα, της Θεσσαλονίκης στα Σκόπια». Τα στοιχεία αυτά, όμως, έρχονται να στηρίξουν την άποψη όλων εκείνων που έλεγαν (ευθύς εξ αρχής) ότι το εμπόργκο κατά της ΠΓΔΜ θα αποβεί, τελικά, εις βάρος μας και ότι οι μόνοι κερδισμένοι, από την επιβολή του, είναι οι Τούρκοι, οι Βούλγαροι και οι Αλβανοί... Όσο για κάποιους «εκπροσώπους του λαού της Βορείου Ελλάδας», που εθεώρησαν

«έγκλημα καθοσιώσεως» την άποψη αυτή, μάλλον θα πρέπει να προκρίνουν, στο εξής, την αυτοσυγκράτηση. Ο κόσμος έχει κουρασθεί από πατριωτικές «σορτίτες», που καλλιεργούν μόνο την εχθρότητα και την εκβίαση. Και ο νοών, νοείτω!

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΟΣΑ

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ, φυσικά, εγκρίθηκε από την κυβερνητική πλειοψηφία. Χωρίς να είναι ακόμα κανείς βέβαιος αν θα «ανακοπεί» από μια πρόωγη προσφυγή στις κάλπες, για την ανάδειξη νέου προέδρου της Δημοκρατίας. Ο πρώην πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης πιστεύει ότι οι στόχοι του προϋπολογισμού -παρά τις αντίθετες κυβερνητικές διαβεβαιώσεις- είναι βραχυπρόθεσμοι («να περάσουμε απλώς τον κάβο των προεδρικών εκλογών»), ενώ άλλοι διερωτώνται τι πρόκειται να γίνει -μετά την παραίτηση του υπουργού Προεδρίας κ. Α. Πεπονή- στο θέμα των προσλήψεων. Έρχεται η «βροχή»;...

ΕΝΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ στοιχείο της πενθήμερης συζήτησης ήταν, ασφαλώς, οι υψηλοί τόνοι (μια απροσμέτρητη ευφορία) του υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ. Γ. Παπαντωνίου, σε αντίθεση με τους συγκρατημένους τόνους του υπουργού Οικονομικών κ. Α. Παπαδόπουλου, στον οποίο απάντησε -σε τόνους επίσης συγκρατημένους- από πλευράς ΝΔ- ο κ. Σουφλιάς. Όσο για τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης, κ. Μ. Έβερτ, επέμενε ότι η κυβέρνηση έδωσε μια πλασματική εικόνα των οικονομικών δεδομένων και ότι η λύση βρίσκεται στη «διακοπή της σημερινής ακυβερνησίας και παρακμής» και την επάνοδο της Νέας Δημοκρατίας στην εξουσία.

Η συζήτηση του σημερινού προϋπολογισμού συνέπεσε με την έκθεση του ΟΟΣΑ, η οποία -όπως αναμενόταν- επιμένει στην περιοριστική δημοσιονομική πολιτική και, ειδικότερα, στην αυστηρή πολιτική μισθών... [Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕ, Δ. Κωστόπουλος, αναφερόμενος στην πολιτική μισθών, είπε ότι με τον τρόπο που χειρίζονται τους αριθμούς η Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ, ανατριχιάζουν οι μαθηματικοί: $0+0=14\%$ - λέει ο ένας... $3+3=8\%$ - λέει ο άλλος...] Η έκθεση εκτιμά ότι στο τέλος του 1995, ο πληθωρισμός δεν θα υποχωρήσει πέραν του 8% (ενώ στόχος της κυβέρνησης αποτελεί το 7%), προβλέπει εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό, αλλά προειδοποιεί για τον κίνδυνο επιστροφή στον φαύλο κύκλο των τεράστιων ελλειμμάτων και της ύφεσης, στην περίπτωση που υπάρξουν αποκλίσεις από την υφιστάμενη πολιτική.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η ελπίδα για καλύτερες μέρες, δεν εξέλιπε. Κάποιοι θεοφόροι Πατέρες «επαγállονται» -εκ προοιμίου- για λογαριασμό μας. Καλά Χριστούγεννα!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ -
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ELIZABETH SCHUMANN

Με 15 χαρακτικά του
KARL-GEORG HIRSCH

ΓΝΩΜΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΓΝΩΜΙΚΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ
ΚΑΙ
ΡΩΜΑΙΩΝ

ΔΙΑΤΕΜΕΝΑ ΣΤΟ 1^ο ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΣΤΕΦΑΝΟΥ
ΜΕ 15 ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΡΛ-ΓΕΩΡΓ ΧΙΡΣΧ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΙΟΝ Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Μετάφραση

Δημοσθένης Γ. Γεωργοδασίλης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ANTI έσεις

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Πολύς ο λόγος τις ημέρες αυτές για όσα συμβαίνουν στις φυλακές Κορυδαλλού. Το αποκορύφωμα ίσως είναι η απεργία πείνας που κήρυξε ο φύλακας -ανθρωποφύλακας για την ακρίβεια- διαμαρτυρόμενος για τον διασυρμό του! Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο υπουργός Δικαιοσύνης, επικεφαλής μιας πολυπρόσωπης επιτροπής, πήγαν στις φυλακές να μελετήσουν το πρόβλημα...

Θα μας επιτραπεί να έχουμε διαφορετική -και λίγο απαισιόδοξη- γνώμη για όσα συμβαίνουν εκεί.

Και στα άλλα σωφρονιστήρια -όπως και στον Κορυδαλλό- η κατάσταση είναι όμοια και δυστυχώς δύσκολα διορθώνεται. Εκτός αν...

Στις φυλακές δεν σιτίζονται βεβαίως άγγελοι, αλλά συνάνθρωποί μας που έχουν αναπτύξει στο έπακρο όσα αρνητικά προσφέρει η σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Εκεί λοιπόν συμβιώνει και οι φύλακές τους. Οι οποίοι συνυπάρχουν και συνδιαλέγονται καθημερινά με τους εγκλείστους. Χωρίς ειδικά προσόντα ή εκπαίδευση, οι άνθρωποι αυτοί -οι φύλακες δηλαδή- με τον καιρό "εθίζονται" στην επαφή και τη συνεννόηση με τους εγκλείστους. Από τον διευθυντή των φυλακών ως τον απλό φύλακα, όλοι -πλην ελαχίστων εξαιρέσεων- μπλέκονται τελικά σε ένα κουβάρι αξεδιάλυτο. Οπου οι εγκλείστοι περνούν τον καιρό τους "σωφρονιζόμενοι" και από την άλλη οι φύλακες αξιοποιώντας τους ρόλους τους διάγουν βίο άνετο αλλά και ελεύθερο.

Αυτό το μοντέλο συμπεριφοράς δεν είναι το μοναδικό στον σημερινό κόσμο.

Ας μεταφέρουμε το μοντέλο αυτό στον χώρο της πολιτικής και των ΜΜΕ. Μια ανάλογη κατάσταση κυριαρχεί και εδώ. Οι πολιτικοί πράττουν όσα πράττουν -και μην ζητάτε τώρα περαιτέρω σχολιασμούς και διευκρινίσεις. Απέναντι βρίσκονται τα ΜΜΕ και οι "λειτουργοί" τους. Υπάρχει σωρεία περιπτώσεων όπου τα ΜΜΕ συγκαλύπτουν ενώ έχουν πλήρη γνώση για το τι συμβαίνει πίσω από τις πολιτικές κουίντες. Και έχουν, τα ΜΜΕ, ανταλλάγματα για τη σιωπή ή την διαστρόφη των πληροφοριών και των γεγονότων.

Πώς είναι δυνατόν στον κόσμο αυτόν όπου το καλό παράδειγμα δίνουν δυο κορυφές του συστήματος -οι πολιτικοί και τα ΜΜΕ- να μπορούμε να διορθώσουμε την κατάσταση στις φυλακές Κορυδαλλού - αλλά όχι μόνο σ' αυτές.

ΛΙΦΤΙΝΓΚ ΦΥΛΑΚΩΝ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΑΣ

Μέσα στη δίνη της κυκλωματολογίας των ημερών και των υποσχέσεων αναμόρφωσης του σωφρονιστικού μας συστήματος με την αποπομπή των γνωστών ίσως από χρόνια υπευθύνων, η Ελληνική Αστυνομία διαλέγει και αυτή τον εκσυγχρονισμό της.

Η δημιουργία κοινωνικής υπηρεσίας σε αστυνομικά τμήματα άρχισε να δρομολογείται με απόφαση του υπουργείου Δημόσιας Τάξης προκειμένου να περιοριστούν οι κλασικές κατασταλτικές μέθοδοι και να θεσμοθετηθεί η «ιδιαίτερη» αντιμετώπιση των «κοινωνικά αποκλινόντων ατόμων» νεαρής κυρίως ηλικίας.

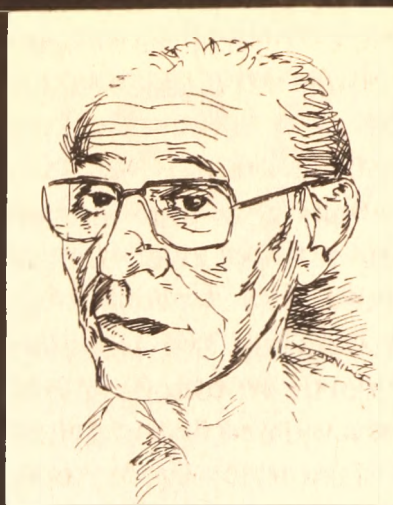
Το πρόγραμμα -βρίσκεται ακόμη σε πειραματικό στάδιο- ξεκίνησε από το αστυ-

νομικό τμήμα Χαλανδρίου με την πρόσληψη κοινωνικής λειτουργού, η οποία εποπτεύεται από την κοινωνική υπηρεσία του Δήμου.

Ευνοίωνη κρίνεται καταρχήν η πρωτοβουλία, παρ' όλο τον κίνδυνο που ελλοχεύει να μετατραπεί σε έναν ακόμα κρατικό μηχανισμό που στο όνομα της ευθυγράμμισης των κοινωνικών συμπεριφορών θα νομιμοποιείται να παρέχει συμβατικές και «αντικειμενικές» λύσεις.

Ο θεσμός των κοινωνικών λειτουργών δεν αποτελεί πανάκεια για τον εκσυγχρονισμό των σωμάτων ασφαλείας, αλλά την αρχή μιας δύσκολης προσπάθειας που απαιτεί ειδικές μελέτες για κάθε μία ξεχωριστά από τις προκύπτουσες περιπτώσεις. Στο *Ladybird, Ladybird*, ο άγγλος κινηματογρα-

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Έφυγε και ο Θανάσης Κανελλόπουλος. Πολιτικός με ιστορία και ήθος. Με γνώση κατ' αρχήν της ελληνικής γραμματείας και της ελλη-

νικής γλώσσας, την οποία συχνά κατακρεουργούν οι αγορητές στη Βουλή. Με πνευματικό έργο και με στοχασμό για τα κοινά και την πολιτική.

Πολιτικός άνδρας με στέρεα κουλούρα. Από τα είδη που εκλείπουν και λείπουν. Δεν χρειάζονται πολλά λόγια για τέτοιους πολιτικούς που φεύγουν, σε όποια παράταξη κι αν είναι. Απλώς μια μικρή υπόμνηση. Για να μην ξεχαστούν γρήγορα.

φιστής Κεν Λόουτς κατέδειξε με κυνισμό τη μακρόχρονη ευρωπαϊκή εμπειρία του θεσμού που πλήττει τις εγγλέζικες φτωχογειτονίες αποτελώντας μαρτύριο για τους ανθρώπους που την υφίστανται.

Λ.Κ.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΥΘΙΕΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

Με αφορμή άρθρο σε περίοπτη θέση της γαλλικής *Le Monde* που καταγγέλλει την όλο και πιο συχνή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων στην Ελλάδα, ο υπουργός Τύπου και ΜΜΕ επιτέθηκε την περασμένη εβδομάδα κατά του «γενικόλογου και ανακριβούς» δημοσιεύματος που «αμαυρώνει» την εικόνα της χώρας.

Το άρθρο, διανθισμένο με το πικρό χιούμορ του Pancho, παραθέτει σειρά στοιχείων από εκθέσεις και έρευνες ελληνικών πανεπιστημίων και διεθνών οργανώσεων καθώς και την επισήμανση πρόσφατων γεγονότων που πιστοποιούν τη διάκριση που υφίστανται Τούρκοι, Αλβανοί, Τσιγγάνοι, καθολικοί και Μάρτυρες του Ιεχωβά και γενικότερα οι ξένοι που κατοικούν στην Ελλάδα.

Την οργή του υπουργού και μερίδας του δημοσιογραφικού κόσμου δεν προκάλεσε βέβαια η μόλις πριν από δύο μέρες από την δημοσίευση της γαλλικής εφημερίδας απο-

κλειστική δημοσίευση της Κυριακάτικης Αυγής δισέλιδης έρευνας πανεπιστημιακών που αποδείκνυε τις ξενόφοβες και ρατσιστικές τάσεις της ελληνικής κοινωνίας, στην οποία αναφερόταν και ο ξένος ανταποκριτής.

Η κινητοποίηση κατά «των ανακριβών στοιχείων» εκδηλώθηκε μόνο μετά τη διεθνή δημοσιοποίηση της έκθεσης. Με τη διαρκή, όμως, δικαιολογία της «ανθελληνικής και προκατειλημμένης εναντίον μας Ευρώπης» απόφεύγουμε να τοποθετηθούμε επί της ουσίας σε πληθώρα δημοσιευμάτων του ελληνικού Τύπου που έχουν κατά καιρούς στηλιτεύσει παρόμοια απαράδεκτα φαινόμενα παραβίασης ουσιωδών δικαιωμάτων.

Αντί να κυριευόμαστε από το σύνδρομο του στρουθοκαμηλισμού, με την ευκαιρία που μας προσφέρει η ευσυνειδησία ορισμένων συναδέλφων, ας αντιμετωπίζουμε πιο ώριμα την κριτική που μας ασκείται, προλαμβάνοντας έτσι δυσάρεστες καταστάσεις που εξάπτουν πάθη αλλοτινών καιρών, τροχοπέδη στη προοδευτική ανέλιξη της κοινωνίας μας.

Α. Κ.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Αίρεται πλήθος περιορισμών στη χορήγηση συναλλάγματος, αναφέρει η σχετική ειδησεογραφία. Πολύ ωραία: 2.000 ECU για κάθε ταξίδι στο εξωτερικό. Αλλά εγώ, μισοσυντήρητος με τρεις και εξήντα το μήνα, πώς θα κάνω Χριστούγεννα στη Βιέννη;

Β. Κ.

ΘΡΑΣΟΣ

Αναφερόμενη στη στάση της Τουρκίας στο Κυπριακό, αλλά και στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Κούρδοι) η πρωθυπουργός Τσιλέρ δήλωσε ότι «δεν έχουμε να κάνουμε καμιάπραχώρηση, έχουμε να δώσουμε κάποιο μάθημα σ' αυτούς». Αποθρασύνονται όσοι έπειτα από τέτοιες άγριες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πολιτική γενοκτονίας κατά των Κούρδων αντί να τιμωρούνται και να αποκλείονται από τη διεθνή κοινότητα, θωπεύονται για «στρατηγικούς λόγους» και επιβραβεύονται με οικονομική και στρατιωτική βοήθεια.

Απόκτη δε η κ. Τσιλέρ, μας δίνει «μαθήματα» συνεχίζοντας τις δίκες ενεργά αναμειγμένων στην υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν ιδρώνει το αυτί των Τούρκων, παρά τη διεθνή κατακραυγή για τις βαριές ποινές στις οποίες καταδικάστηκαν οι οκτώ Κούρδοι βουλευτές.

Πέρασαν 50 χρόνια από τον Δεκέμβριο του '44. Εμείς δεν ετοιμάσαμε κάποιο ειδικό αφιέρωμα. Είχε γίνει πολλές φορές αυτό στο παρελθόν. Τώρα αναδημοσιεύουμε μόνο μια από τις ωραίες φωτογραφίες του λευκόματος του Dmitri Kessel που εξέδωσε ο ΑΜΜΟΣ. Και την καταληκτική παράγραφο από το βιβλίο του Γεωργίου Παπανδρέου Η Απελευθέρωση της Ελλάδος, που κυκλοφόρησε το 1948 για μία και μοναδική φορά. Γράφει:

«Το συμπέρασμα είναι ότι ο Δεκέμβριος ημπορεί να θεωρηθεί "δώρον του Υψίστου". Αλλά, διά να υπάρξει ο Δεκέμβριος, έπρεπε προηγουμένως να είχομεν έλθει εις την Ελλάδα. Και τούτο ήτο δυνατόν μόνον με την συμμετοχήν και του ΚΚΕ εις την Κυβέρνησιν, δηλαδή με τον Λίβανον. Και διά να ευρεθούν εδώ οι Βρεττανοί, οι οποίοι ήσαν απαραίτητοι δια την Νίκην, έπρεπε προηγουμένως να είχαν υπογραφεί το Σύμφωνον της Καζέρτα. Και διά να επιτευχθεί τότε η εκκαθάρισις της καταστάσεως έπρεπε προηγουμένως να επιμείνω εις την άμεσον αποστράτευσιν του ΕΛΑΣ και να θέσω το ΚΚΕ ενώπιον του διλήμματος ή να αποδεχθεί ειρηνικώς τον αφοπλισμόν του ή να επιχειρήσει την Στάσιν, υπό συνθήκας όμως, πλέον, οι οποίαι ωδήγουν εις την συντριβήν του... Αυτή είναι η ιστορική αλήθεια».

Αυτή λοιπόν είναι η ιστορική αλήθεια. Και ο Γ. Παπανδρέου είναι σαφής και ειλικρινής. Είχε γι αυτόν άλλωστε γράψει ο Ρ. Σκόμπυ (Ημερολόγιο Ρ.Σ. 19-10-44) : «Ηταν πολύ σοφός και χρήσιμος».

Πενήντα χρόνια πριν...

Το αδηφάγο Δημόσιο, θεσμικός αντίπαλος της οικονομίας

του Κώστα Τσαλόγλου

Η συζήτηση στη Βουλή του προϋπολογισμού του 1995 άφησε έξω από την παραδοσιακή, υπερασπιστική ή επικριτική επιχειρηματολογία, το κρισιμότερο, ασφαλώς, για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας, στοιχείο: Τη «λογική» που ενέπνευσε την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ.

Ο υπουργός των Οικονομικών υπερασπίστηκε το έργο του επικαλούμενος ανακρίβειες. Όχι μόνο σχετικά με την ανθεκτικότητα των αριθμών και τη δυνατότητα σεβασμού των στόχων που θέτει ο νέος προϋπολογισμός, αλλά και για την οικονομική και κοινωνική ορθότητα των μέτρων στα οποία κατέφυγε προς ενίσχυση των εσόδων. Ίσως και ο ίδιος, πιεζόμενος αφόρητα από την ανάγκη αντιμετώπισης των ελλειμμάτων, να μη συνειδητοποίησε πόσες αρνητικές συνέπειες μπορεί να έχουν αυτά τα μέτρα.

Η αντιπολίτευση επέμεινε –και δικαίως– ότι οι λογιστικές αλχημείες ήταν αυτές που επέτρεψαν την αναγραφή «πρωτογενών πλεονασμάτων», ώστε να μειωθούν οι ετήσιες δανειακές υποχρεώσεις, και κατηγόρησε την κυβέρνηση για ανεργυθρίαστη ανατροπή των προεκλογικών της δεσμεύσεων όσον αφορά το εισόδημα των εργαζομένων και το είδος της οικονομικής πολιτικής που επρόκειτο να εφαρμόσει. Για τα φορολογικά μέτρα, τον κατάλογο των οποίων ο κυβερνητικός αρμόδιος είχε εκφωνήσει υπό τον ευφημιστικό τίτλο «Πάταξη της φοροδιαφυγής και διεύρυνση της φορολογικής βάσης», τίποτε ουσιαστικό δεν ελέχθη.

ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Η σιωπή είναι ευεξήγητη. Την εξηγεί η πεποίθηση του πολιτικού κόσμου ότι πρωτίστο καθήκον της ελληνικής οικονομίας είναι να «συγκλίνουν» τα δημοσιονομικά

και τα νομισματικά «μεγέθη» προς όσα καθορίζει η συνθήκη του Μάαστριχτ, αδιαφορώντας πλήρως για τις διαδικασίες που θα ακολουθηθούν προκειμένου να επιτευχθεί η πολυπόθητη «σύγκλιση».

Η υποχρέωση, και η συνακόλουθη απειλή επιβολής εξοντωτικών κυρώσεων από τη ΜΗ συμμόρφωση, αποκαλύπτει να περικλείει συνέπειες στη λειτουργία όχι μόνο του οικονομικού αλλά και του πολιτικού μας βίου, πολύ ευρύτερες και βαθύτερες από όσες επιτρέπει ο σχολιασμός μιας δημοσιονομικής διαχείρισης με συνήθη αντιπολιτευτικά κριτήρια. Η προσεκτική ανάλυση της εντυπωσιακής μεταβολής των προτεραιοτήτων και των μεθόδων που υιοθέτησε το ΠΑΣΟΚ για να συγκρατηθεί στην εξουσία αυτή την περίοδο πληροφορεί για τις, ιστορικής πράγματι σημασίας, αλλαγές που συντελούνται στην ισχύ των διαφόρων παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν τα ερείσματα της εξουσίας και τις επιλογές της.

Πριν από τις εκλογές, το ΠΑΣΟΚ μοίραζε υποσχέσεις για να προσελκύσει ψηφοφόρους. Τώρα, ως κυβέρνηση, ακολουθεί την εντελώς αντίθετη πολιτική προς μεγάλη θλίψη και απορία του κ. **Ευ. Γιαννόπουλου**. Μειώνει το εισόδημα των εργαζομένων και των συνταξιούχων· αποκρατικοποιεί, με οδυνηρές συνέπειες στην απασχόληση χιλιάδων εργατοϋπαλλήλων· αξιοποιεί θεατρικές παραιτήσεις διαμαρτυρομένων, δήθεν, υπουργών για να πληροφορήσει όσους προσδοκούσαν μια θέση στο Δημόσιο ότι οι πόρτες του έχουν, δυ-

στυχώς, κλείσει· καθιερώνει –πρωτοφανές αυτό για δημοκρατική χώρα– την αρχή της συλλογικής ευθύνης για την αύξηση των φορολογικών εσόδων. Δέχεται, ως προϋπόθεση επιβολής του σχετικού μέτρου, ΟΛΟΥΣ τους ελεύθερους επαγγελματίες ως φοροκλέπτες, για να εκβιάσει πρόσθετες πληρωμές φόρων και από συνεπείς φορολογουμένους. Η αντιλαϊκή, αντικοινωνική, αντιοικονομική πολιτική της κυβέρνησης είναι ολοφάνερη. Δεν την απασχολούν τα αρνητικά για το κόμμα επακόλουθά της. Γιατί, άραγε;

Γιατί η συνέχιση του κυβερνητικού βίου, η επιτυχής διεκδίκηση και πάλι της εξουσίας δεν εξαρτάται πλέον από μόνη την υποστήριξη της πλειοψηφίας των εκλογέων. Εξαρτάται, κατά πρώτο και κύριο λόγο, από τη γνώμη των Βρυξελλών! Η πετυχημένη ή όχι προσπάθεια ικανοποίησης των απαιτήσεων του Μάαστριχτ, προκειμένου κάθε κράτος να διαφυλάξει τα ισότιμα δικαιώματά του στις λειτουργίες της «Ενω-σης», κινητοποιεί το «προνόμιο» του νέου αυτού... πολιτειακού παράγοντα να προκαλέσει κυβερνητική αλλαγή. Όχι βέβαια, με άμεση αποδοκιμασία της νόμιμα εκλεγμένης κυβέρνησης αλλά με δρομολόγηση των κυρώσεων που προβλέπει το Μάαστριχτ.

Ποια κοινή γνώμη, ποιοι ψηφοφόροι θα συνέχιζαν να υποστηρίζουν ως κόμμα εξουσίας εκείνο που έγινε υπεύθυνο διακοπής των κοινοτικών παροχών, όταν το περίφημο «πακέτο Ντελόρ» έχει εδραιωθεί στη συνείδηση και του τελευταίου κα-

τοίκου αυτής της χώρας ως ο μοναδικός τροφοδότης των ελπίδων του για ένα καλύτερο μέλλον; Η «προφανής δυσαρμονία προς το λαϊκό αίσθημα» την οποία προέβλεπε το άρθρο 41 του Συντάγματος του 1975, σαν επαρκή λόγο για τη διάλυση της Βουλής από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αντικαταστάθηκε από την «προφανή δυσαρμονία» προς τα προβλεπόμενα από τη συνθήκη του Μάαστριχτ. Το ΠΑΣΟΚ, με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986, κατήργησε το προεδρικό αυτό πρόνομο. Η άσκησή του από τις Βρυξέλλες δεν καταργείται. Είναι η απειλή την οποία επεκατέστη ο υπουργός των Οικονομικών -ολόκληρη η κυβέρνηση, φυσικά- για να ισχύσουν φορολογικά μέτρα διαμετρικά αντίθετα προς τις συνταγματικές προβλέψεις και την κοινωνική ηθική, αρκεί να καταρτισθεί προϋπολογισμός, ικανός να κα-θησυχάσει τις Βρυξέλλες.

ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΟΙ ΦΟΡΟΙ

Και ο μεν προϋπολογισμός του κ. Παπαδόπουλου μπορεί να καθησυχάζει την «Ενωσιακή» μας πρωτεύουσα. Τα νεόκοπα φορολογικά μέτρα, όμως, πρέπει να ανησυχούν εμάς. Ας τα υπενθυμίσουμε.

Επαναλαμβάνουν οι κυβερνητικοί αρμόδιοι ότι δεν επιβλήθηκαν νέοι φόροι, ότι δεν θίγεται παρά ελάχιστα το πραγματικό εισόδημα των μισθωτών και των συνταξιούχων, ότι τα «αντικειμενικά κριτήρια» για τον υπολογισμό του εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών ικανοποιούν απλώς την επιδίωξη για «διεύρυνση της

φορολογικής βάσης», το ιδιότυπο «κλείσιμο ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων» υπαγορεύθηκε από μόνη την ανάγκη τερματισμού μιας εκκρεμότητας.

Τίποτε από όλα αυτά δεν είναι αλήθεια.

Στην περίοδο της απόπειρας για «σοσιαλιστική αλλαγή» δημιουργήθηκε με το δανεισμό για καταναλωτικές δαπάνες του κράτους και την ταυτόχρονη συρρίκνωση της πλουτοπαραγωγικής δραστηριότητας πραγματική ανισότητα μεταξύ της καταναλωτικής επάρκειας των εργαζομένων και των συνταξιούχων και του παραγόμενου πλούτου. Το δανειακό χρήμα, ωστόσο, που πέρασε στο εισόδημα των ασθενέστερων τάξεων δεν έμεινε στα χέρια τους. Διοχετεύθηκε στα θησαυροφυλάκια των μη ελεγχόμενων, φορολογικά, εισοδηματιών και στους δανειστές του κράτους. Εκεί έπρεπε να αναζητηθεί και από κει να αντληθεί για να αυξηθούν τα κρατικά έσοδα χάρις στην «πάταξη της φοροδιαφυγής». Γιατί περικόπτεται, λοιπόν, με άμεσους και έμμεσους τρόπους, και το εισόδημα των ελεγχόμενων φορολογικά πολιτών; Η πολιτική της «λιτότητας», η οποία συνεχίζεται δέκα ολόκληρα χρόνια, αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης ότι αυτό το εισόδημα δεν ευθύνεται διόλου για τις δημοσιονομικές συνέπειες της φοροδιαφυγής;

Τα αντικειμενικά κριτήρια για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών εντάσσονται και αυτά στην αντιδημοκρατική αρχή της «συλλογικής ευθύνης», αφού δεν τα υπέδειξε το δικαίωμα σύλληψης φοροδιαφεύγοντος εισοδήματος αλλά η αύξηση, με κάθε τρόπο, των κρατικών εσόδων. Οι επιπτώσεις τους, αν επιμηνυνθεί η ισχύς αυτών των «κριτηρίων», θα είναι βαριές για το πλήθος των επαγγελματιών που ισορροπούν μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, για την απασχόληση, για την κοινωνική ηρεμία.

ΧΑΡΑΤΣΙ ΣΤΟΥΣ ΕΥΝΟΜΟΥΜΕΝΟΥΣ

Όσο για τις «διευκολύνσεις» στο «κλείσιμο» των ανέλεγκτων υποθέσεων, η εκβιαστική τους νοοτροπία δεν έχει, σίγουρα, το όμοιό της σε ευνομούμενη πολιτεία. Με τον υπολογισμό της φορολογικής επιβάρυνσης για να «κλείσει» η εκκρεμότης «βάσει των δηλωθέντων κερδών», τιμωρούνται εκείνοι που, ανοήτως, είχαν δηλώσει τα πραγματικά τους έσοδα, ενώ πανηγυρίζουν όσοι είχαν υποβάλει ψευδείς δηλώσεις εισοδήματος. Και αν τολμήσουν οι πρώτοι να αρνηθούν να πληρώσουν τους άδικους επιπλέον φόρους, ο φορολογικός έλεγχος που θα πρέπει να ακολουθήσει

Το αποκορύφωμα της φορολογικής δικαιοσύνης: «τιμωρούνται» εκείνοι που, ανοήτως, είχαν δηλώσει τα πραγματικά τους έσοδα ενώ πανηγυρίζουν όσοι είχαν υποβάλει ψευδείς δηλώσεις!

για να επαληθευθεί η φορολογική ειλικρίνεια του υπόχρεου είναι περισσότερο από βέβαιο ότι θα πάρει τη μορφή εξοντωτικών προστίμων, με την εφεύρεση παραβάσεων, ώστε να παραδειγματιστούν οι υπόλοιποι και να πληρώσουν χωρίς αντιρρήσεις!

Δεν χρειάζονται ειδικές γνώσεις για να γίνει αντιληπτό ότι στη χώρα μας η πολιτική σκέψη και οι επιλογές της κάθε κυβέρνησης δεν θα έχουν τον παραμικρό δισταγμό να αντιδικήσουν με τα πραγματικά συμφέροντα της εθνικής οικονομίας και με το δικαίωμα των εργαζομένων για απασχόληση και ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη έγκριση του έργου τους από τις Βρυξέλλες. Τα δημόσια οικονομικά μετατρέπονται έτσι σε «θεσμικό» αντίπαλο της εθνικής οικονομίας, για την ανάπτυξη της οποίας αδιαφορούν, αν και μόνο με την ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί η πολυπόθητη σταθεροποίηση.

ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΑΝΑΚΤΙΣΜΕΝΟΙ ΨΗΦΟΦΟΡΟΙ

Χειρότερη πολιτική θα ήταν αδύνατο να προταθεί. Η αγανάκτηση των πολιτών από την άδικη και αναποτελεσματική συμπεριφορά δεν θα τους στρέψει μόνο εναντίον των υπεύθυνων κυβερνήσεων. Αλλά και εναντίον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την οποία θα αρχίσουν να αισθάνονται -παρά τις εισπρακτικές προσδοκίες- ως κακοπροαίρετο δυνάστη. Τα δύο μεγαλύτερα κόμματα της χώρας θα 'πρεπε να προβληματίζονται από τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών και δημοσκοπήσεων. Η παράδοση της μετακίνησης των ψηφοφόρων από το κυβερνών κόμμα που τους δυσάρεστησε στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έληξε. Η δυσαρέσκεια στο σύνολο των διεκδικητών και διαχειριστών της εξουσίας εκφράζεται, πλέον, με φυγή από την ψηφοδόχο.

Η επιδερμική αντιπαράθεση της αντιπολίτευσης στην κυβερνητική πρακτική κατά τη συζήτηση του νέου προϋπολογισμού τη φυγή αυτή θα την εμπλουτίσει με πρόσθετα επιχειρήματα.

Την προηγούμενη εβδομάδα, η κυρία Δήμητρα Παπανδρέου έκανε τη γνωστή φαιδρή δήλωση σύμφωνα με την οποία συσχετιζόταν ο Παρθενώνας με το Μέγαρο Μουσικής! Όλοι εκάγχασαν! Δεν είχαν προσέξει, όμως, ότι η σύζυγος του πρωθυπουργού απλώς διερμήνευε τις κατευθύνσεις των ιθυνόντων του. Δεν είχαν προσέξει ότι, την ημέρα εκείνη, για πρώτη φορά, μοιράζονταν φάκελοι στους δημοσιογράφους με το καινούργιο λογότυπο του Μεγάρου: σ' αυτό απεικονίζεται το Μέγαρο με φόντο τον Παρθενώνα! Ήξερε, λοιπόν, τι έλεγε η κυρία Δήμητρα. Το θέμα είναι ποιος της είχε υπαγορεύσει το κείμενο της δήλωσής της...

Μου παρήγγειλε ένα Megaron

του Στέλιου Π. Καφαντάρη

Μέγαρον: 1) μέγα δωμάτιον ένθα εδείπνουν οι άνδρες· 2) ο γυναικών ένθα διέτριβεν η οικοδόποινα μετά των θεραπεινών αυτής· 3) θάλαμος ύπνου· 4) ανάκτορον· 5) τάφος, μνήμα· 6) υπόγεια σπήλαια ιερά της Δήμητρας και Περσεφόνης εις α κατεβίβαζον χοιρίδια...

(εκ του Μεγάλου Λεξικού Δημητράκου)

Ως γνωρίζω ελάχιστα από τα φανερά και αγνοών παντελώς τα υποδόρια του Μεγάρου άρχισα από το θεμελιώδες, τον ορισμό της έννοιας που περικλείεται στο όνομα. Κατά θαυμαστή συγκυρία, ή και λόγω εξαιρετικής ενόρασης του ΟΜΜΑ, και τα έξι ερμηνεύματα αποδίδουν με ακρίβεια εξωτερικές όψεις του Μεγάρου όπως τις αντιλαμβάνεται ο κοινός πολίτης, ακόμα και ο φίλος της μουσικής.

Αλλά και πολλές άλλες λέξεις να ερμηνεύαμε πάλι θα πέφταμε πάνω στο Μέγαρον. Ήδη ενσαρκώνει τον ελληνικό πολιτισμό και το θρίαμβο της πολιτιστικής προσωπικής πρωτοβουλίας. Τώρα έχει επιτελεστεί η Σύγκλιση πολύ πριν τη διαπιστώσουν οι μικρόνοες ευρωλογιστές. Σιγά σιγά, χωρίς να το καταλάβουμε, το Μέγαρον αρχικά θα συνυπάρχει και αργότερα θα υποκαταστήσει κάθε αξιολογή ελληνική προσπάθεια σε όλους τους τομείς. Τέλος, δεν αποκλείεται να γίνει η νέα Μεγάλη Ιδέα της εν υποχωρήσει χώρας. Αποτολμάται η απαισιόδοξη πρόβλεψη ότι σε κρίσιμες στιγμές για το Έθνος που δεν θα βραδύνουν εκεί θα ψαλεί το τη Υπερμάχω.

Δυστυχώς, οι περισσότεροι σημειολόγοι είναι φίλοι του Ομίλου Φίλων και δεν μπόρεσα να αποσπάσω σκληρή επιστημονική ανάλυση της έκφρασης «το μέγαρο μου ανέθεσε» που χρησιμοποιούσαν αφειδώς οι συνθέτες **Κουρουπός, Μαρκόπουλος** και **Ξαρχάκος** στην παρουσίαση του νέου προγράμματος και των παραγγελιών που έλαβαν. Ο **Κουνάδης** ως μόνον ωσει παρών αθρώνεται. Ο Πρόεδρος κ. Λαμπράκης δεν πρόσεξα ποια έκφραση χρησιμοποίησε, αλλά έχει αρκετά ελαφρυντικά ό,τι και αν είπε, ακόμα και αν εξεστόμιζε τη φοβερή λέξη «ανέθεσα».

Η εμφύχωση του Μεγάρου παραπέμπει στον Πύργο του **Κάφκα**, αλλά λόγω της φιλικότητας και της καλής προαίρεσης της προσπάθειας του Ομίλου Φίλων το αίμα μας δεν παγώνει απολύτως από τέτοιες ενσαρκώσεις. Η κινητικότητα ωστόσο περί το Μέγαρο και η σχεδόν καθολική αποδοχή του προβληματίζει μήπως αποτελεί μια υπεκφυγή, έναν τρόπον τινά εφησυχασμό γύρω από τον πολιτισμό και εντέλει μια μετάθεση του αναπτυξιακού

προβλήματος από το οποίο η χώρα χρονίως πάσχει.

Συνοπτικά, η συμπεριφορά των αρμοδίων του Μεγάρου μπορεί να πάρει τη μορφή συνθήματος το οποίο προχείρως αποδίδεται ως εξής: «Έλληνες! Κοιμηθείτε ήσυχοι, το Μέγαρο μεριμνά και παραγγέλλει τον πολιτισμό σας». Πράγματι, αφού αυτο-οικοδομήθηκε κατά τον τέλει ακουστικά τρόπο, με επιστημονική και ταχύτητα, αλλά και με πολυτέλεια άλλων εποχών ως εκ των καλυτέρων της Ευρώπης και αφού αυτο-οργανώθηκε έτσι ώστε να γίνει ένας έγκυρος σταθμός για κάθε μεγάλη ορχήστρα, αλλά και παράδειγμα για κάθε μοντέρνα γραφειοκρατία, προσφέρει τις πολλαπλές του χρήσεις στο Έθνος, στην Ευρώπη και στον Κόσμο.

Ήδη ανέφερα ότι αγνώ τις κρίσιμες λεπτομέρειες για αυστηρή τοποθέτηση ως προς το κοινωνικό κόστος και την ωφέλεια του εγχειρήματος. Αισθάνομαι, ωστόσο, ισχυρή επιθυμία να κάνω υποθέσεις και να θέσω ερωτήματα, ίσως αφελή, αλλά πάντως όχι ρητορικά.

ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΑΠΑΝΩΝΤΑΙ ΠΑΝΟΥΝ ΤΟΠΟ;

Έχω και άλλοτε υποστηρίξει ότι η κοινωνική ωφέλεια από ένα οικοδόμημα αφιερωμένο σε πολιτιστικές χρήσεις έχει κοινωνική αξία τουλάχιστον ίση με το κόστος κτίσης, με την προϋπόθεση ότι δεν έγιναν σπατάλες, δηλαδή έξοδα άσχετα με τον σκοπό ή και απευθείας καταχρήσεις. Η λειτουργία παίζει και αυτή κάποιο ρόλο, μειώνοντας την κοινωνική ωφέλεια όταν τα έξοδα είναι υπερβολικά, αλλά δεν είναι πρωταρχικό κριτήριο για την απόφαση να γίνει ή όχι ένα πολιτιστικό κέντρο. Το βασικό ζήτημα είναι αν τα χρήματα του Δημοσίου και του κληροδοτήματος πιάνουν τόπο.

Η απάντηση δεν είναι προφανής όσο και αν οι φίλοι των Φίλων ομιώζουν για τα τόσο συμβατικά και πεζά π.χ. ότι επιτέλους ακούν καλά, ακούν μεγάλες ορχήστρες και περιπατούν με τους φίλους τους στο περίτοιχο κατά τα διαλείμματα ευπρεπώς, όπερ μεταφράζεται πάνω από χαλιά, μάρμαρα, χαλκά κοσμήματα και κάτω από ευρωπαϊκούς πολυελαίους σαν να βρίσκονται στο εξωτερικό προ τριακονταετίας, δηλαδή κατά τη μεταπολεμική μπελ επόχ πριν από οποιαδήποτε συνειδητοποίηση της παγκόσμιας κρίσης.

Ο έλεγχος της κοινωνικής ωφελιμότητας είναι πιο σύνθετος από την καλή και πολυτελή ακρόαση, ακόμα και από τη συνέργεια της καλής λειτουργίας ως πόλου έλξης για τις μεγάλες ορχή-

Με τον πολιτισμό και την πολιτική (και τους πολιτικούς) του Μεγάρου ασχολήθηκε και ο Γιάννης Ιωάννου, στο κόμικς του που δημοσιεύτηκε στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία της περασμένης Κυριακής.

στρες. Αναφέρω πρόχειρα ορισμένα κριτήρια/δοκιμασίες. Θα ήταν αδύνατο να επιτευχθεί το ίδιο αποτέλεσμα αναβιβάζοντας και εξευγενίζοντας άλλους χώρους, ακόμα και τη διοικητικώς και οργανωτικώς τυραννισμένη Λυρική; Ή, το και σπουδαιότερο, δεν θα μπορούσε το Μέγαρο να κατασκευαστεί σε άλλη θέση στην περιφέρεια, στη Δυτική Αθήνα, και εκεί να αποδείξει την πολλαπλή χρησιμότητά του με την ανάπτυξη του τόπου διά του πολιτισμού; Τέλος, έχει μελετηθεί το κοινωνικό κόστος από την επιβάρυνση της Βασιλίσσης Σοφίας κατά τη χρήση του Μεγάρου, ή ακόμα και η αισθητική επιβάρυνση από έναν μπετονένιο μετεωρίτη τέτοιων διαστάσεων, σε μία φορτισμένη κτιριακά περιοχή; Η έκφραση «μετεωρίτης» δεν είναι ποιητική, είναι κυριολεκτική, καθώς το κτίριο έχει ανοίξει, έστω με υστέρηση, τεράστιο κρατήρα.

Οι φίλοι των Φίλων και πάλι υποστηρίζουν το συμβατικότατο: Ότι εκεί είχε οριστεί να γίνει από το κληροδότημα. Και όμως τόσα κληροδοτήματα δεν αλλάζουν κατεύθυνση και με πολύ λιγότερη δύναμη πολιτικής παρέμβασης απ' όση παρουσιάζεται σήμερα και μπορούσε να ασκηθεί; Εδώ η πρόκληση θα ήταν ακριβώς να πάει σε υποβαθμισμένη περιοχή και εκεί να γινόταν το απολύτως απαραίτητο τεχνικό έργο, ένα απλό όσο και επαρκές ηχείο, ενώ τα κοινόχρηστα θα ήταν ανύπαρκτα. Εκτός αν υπάρχουν επιχειρήματα ότι είναι ορθολογικά για τη μουσική τα λούσα, οι πολυέλαιοι, τα παχιά χαλιά και τα χάλκινα καρφιά έστω και αν ληφθούν ως δώρα ή χορηγίες.

ΧΡ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ: ΕΔΙΔΑΞΕ ΤΗΝ... ΥΠΑΝΑΠΤΥΞΗ!

Τέλος, ένας λογαριασμός που ίσως ηχήσει ως παραδοξολογία, αλλά έχει πάντα τη θέση του στην κοινωνικο-λογιστική: Είναι η χρήση και η εκμετάλλευση του ανθρώπινου παράγοντα. Μέσα στις χαμένες ευκαιρίες δεν πρέπει να παραβλεφθεί και η προσπάθεια ενός ανθρώπου, του Χ. Λαμπράκη, που ίσως όχι τυχαία, αλλά με περισσή αναλωτικότητα έβαλε τις δυνάμεις του υπέρ του Μεγάρου εκεί όπου είναι και όπως έγινε. Αντιλαμβάνεται εύκολα κανείς ότι ο Χρήστος Λαμπράκης με την ίδια προσφορά ενέργειας θα μπορούσε να είχε φτιάξει πολλαπλά περισσότερα για τον τόπο σε τομείς εθνικά κρίσιμους. Δυστυχώς, δεν το επέλεξε. Ίσως πρέπει να είμαστε ευχαριστημένοι που δεν έβαλε την τερατώδη οργανωτικότητά του και τις σημαντικές πολιτικές φιλίες του σε σκοπούς σκοτεινούς. Ωστόσο, ακόμα και αρνούμενος να σκεφτεί κινήσεις σαν αυτές που περιγράφονται παραπάνω για την άλλη χωροθέτηση και άλλη κατασκευή του Μεγάρου πιστεύω

πως έχασε την ευκαιρία να διδάξει Ανάπτυξη στο Πανελλήνιο.

Κατά μίαν αντικατοπτρική σχέση όμως ο Χρήστος Λαμπράκης edίδαξε, ή έστω παρουσίασε, ένα ακόμα ταμπλό της Υπανάπτυξης, έστω και αν δεν το παραδέχεται ούτε ο ίδιος ούτε και οι υποκείμενοι στη διδαχή του πολίτες. Και δεν αναφέρομαι στο διαπληκτισμό για τα εξαντλημένα εισιτήρια ακόμα και τηλεφωνικώς ή στο συνωστισμό των αυτοκινήτων και τις ύβρεις στον παράδρομο, ούτε στα σουρταφέρτα στα διαλείμματα. Είναι ή όχι υπανάπτυξη ο σουσουδισμός της ακουστικής του Μεγάρου; Δηλαδή η ακουστική έκανε τους κατοίκους του Λεκανοπεδίου να αποφεύγουν τις χειμωνιάτικες συναυλίες πριν από το Μέγαρο; Ο γνώστης της μουσικής πρόεδρος ή θα διασκεδάσει με υγιή σνομπισμό ή θα προβληματίζεται σοβαρά για τη μάλλον νόθα ανταπόκριση του κοινού.

Κάθε πρωτεύουσα του Τρίτου Κόσμου έχει το μέγαρόν της, έστω το ιντερκοντινένταλ ξενοδοχείο και δυστυχώς, σε αρκετές περιπτώσεις, το παλάτι του δικτάτορα, το κτίριο της ασφαλείας ή το παλάτι της «δικαιοσύνης». Τα παλάτια δεν θα ήταν τριτοκοσμικά αν δεν υπήρχαν τα γύρω χαμόσπιτα που έτσι τα επικαθορίζουν όπως και στην Αθήνα οι απέναντι αστικές πολυκατοικίες στη θέση των επαύλεων της Β. Σοφίας.

Σε κάποιο όριο σκέψης (όχι γιατί δεν θέλω να την υποστηρίξω σθεναρά, αλλά γιατί χρειάζεται έκταση που δεν είναι του παρόντος) το Μέγαρο και το Ωνάσειο Νοσοκομείο επιτελούν τον ίδιο στόχο ως φάροι της υπανάπτυξής μας. Υποστηρίζω ότι είναι έργα περιορισμένης φαντασίας κατά την εφαρμογή της ευεργετικότητας. Τελικά, η τρέχουσα εκδοχή της προσφοράς είναι είτε η επέκταση του κράτους ή και η αρμονική συνεργασία μαζί του, αλλά πάντοτε με κρατιστικά κριτήρια που οδηγούν στη μοναδική λύση: έργα βιτρίνας. Δεν είναι απλό να είσαι ευεργέτης το 2000.

ΚΑΙ ΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ...

Αυτά ως προς το κοινωνικό κόστος και όφελος. Υπάρχει, όμως, και ένα σχεδόν ιδιωτικό όφελος από την έλευση του Μεγάρου. Ότι εξετέθη ο μέχρι τότε αθέατος Πρόεδρος στο ευρύ κοινό. Και ένα παρεμπύπτον κέρδος: Ίσως ο κ. Πρόεδρος να έχει τώρα λιγότερο χρόνο ή και λιγότερη όρεξη για πολιτικά παίγνια. Θεωρώ όφελος για τη χώρα να αυτοεξουδετερωθεί ως ένα μεγάλο ψάρι σε μικρή γυάλα ο άνθρωπος που λέγεται ότι μπορεί να κατεβάξει κυβερνήσεις. Ίσως, όμως, και η γυάλα να είναι ο δούρειος ίππος της επόμενης πολιτικής κίνησης. Τότε θα τεθούν οι νεολογικοί ορισμοί που θα συμπληρώσουν τα μέγαρά.

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ~~δεν~~ γυρίζει πίσω

Άλα της, κουλτούρα!

Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου, σε έκρηξη κουλτούρας, στο Μέγαρο Μουσικής, ενώπιον του κυρίου Λαμπράκη, ο οποίος δίδαξε ανάμεσα σε άλλους και τους ηγέτες κυβέρνησης και αντιπολίτευσης. Στη βραδιά, πάντως, εδέσποσε η κυρία του πρωθυπουργού, χάρη στη μνημειώδη δήλωση περί Ακροπόλεως και Μεγάρου (που, όπως δείχνουμε και στο σημερινό εξώφυλλο, δεν είναι παρά... μετάφραση του καινούργιου λογότυπου του Μεγάρου Μουσικής).

Πολλή κουλτούρα, λοιπόν. Ή, για να μεταφέρουμε το λογοπαίγνιο της χρονιάς, όπως το έγραψε ο Ηρακλής Ανδύρας στη δεύτερη σελίδα της *Ελευθεροτυπίας*: *Μίλαν - Κούντερα, 2-0.*

Τρέμε Μακλούαν!

Αλλά η κυρία Λιάνη δεν αρκέστηκε στη μεγαλοφυή της παρουσία στα Μέγαρα. Αποφάσισε να μας προβάλλει και ως επικοινωνιολόγος, θεωρητικός των ΜΜΕ. Και, αμ' έπος, αμ' έργον, έσπευσε να δημοσιεύσει κείμενο «κριτικής στα μίντια» - και μάλιστα στην *Απογευματινή της Κυριακής* (κείμενο μνημειώδες που θα κάνει τον Μάρσαλ Μακλούαν να τρέμει και που, προς τέρψιν και επιμόρφωσιν των αναγνωστών μας, αναδημοσιεύουμε αυτούσιο). Τι έμεινε; Όχι τίποτα σπουδαίο. Ίσως καμιά έδρα στην Πάντειο... Μήπως ήρθε η ώρα να τη διεκδικήσει κι αυτή;

Εξ οικείων τα βέλη

Θαυμαστός καινούργιος κόσμος. Η Αυριανή αλλάζει πορεία πλεύσης και «τα ρίχνει» στη Δήμητρα Παπανδρέου. Θαυμάστε, χωρίς σχόλια:

«Ο κόσμος πρέπει να μάθει πόσο στοίχισε η βίλα και πού βρήκες τα λεφτά...»

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ κ. ΔΗΜΗΤΡΑ

Επειδή πιστεύουμε ότι μόλις φύγει ο Ανδρέας θα πέσουν όλοι πάνω της και θα την φάνε με πρώτους και καλύτερους ορισμένους ΠΑΣΟΚτζήδες που θα

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1994

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΥΠΑΡΧΕΙ το απόφθεγμα: «Το σχολείο είναι ξεπερασμένο, ρωτήστε την τηλεόραση γι' αυτό!».

Κάθε στιγμή σε κάθε σπίτι συμβαίνει μια μικρή χρωματιστή έκρηξη. Ο δέκτης ανοίγει, τα μάτια προσελώνονται και το ταξίδι στην εικόνα, τη μουσική και τις πληροφορίες ξεκινάει.

Τα παιδιά γνωρίζουν μέσα από την τηλεόραση πολύ περισσότερα πράγματα, αλλά το ερώτημα παραμένει: μαζί με τα μηνύματα που παίρνουν, πόσα άνθη του κακού δρέπουν;

Το όπλο του τηλεκοντρόλ με τη γιγάντια δύναμη της επιλογής και της ακύρωσης δεν μπορεί να είναι το άλλοθι για όσα ακαριαία συμβαίνουν...

Είναι πασίγνωστός ο αφορισμός: «Το μέσο είναι το μήνυμα». Αλλά αν το μέσο είναι ευάλωτο και ιδεολογικά υποδουλωμένο, τι σημαίνει αυτό για το μήνυμα;

Ελω να εκφράσω λίγες σκέψεις μου για την παράξενη σχέση μας με την τηλεόραση γιατί θεωρώ κυρίως την τηλεόραση «μια ζώνη υψηλής ευθύνης».

Δεν παραγνωρίζω ότι η μαγεία της εικόνας είναι κορυφαία. Το ξέρουμε όλοι μας ότι μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις. Η εξουσιαστική ικανότητα της ζωντανής εικόνας δεν συγκρίνεται με τις ζωγραφιές, τις χαλκομανίες, τις φωτογραφίες και τα κλασικά εικονογραφημένα της παιδικής μας ηλικίας.

Από την οικογενειακή φωτογραφία, τον παιδικό Καρναβάλι, το κουκλοθέατρο, έως τον κινηματογράφο και τη ζωντανή τηλεόραση υπάρχει μια ιεραρχία υποβολής και επιβολής.

Σήμερα μέσα από τη μικρή οθόνη μπορούμε να δούμε τα πάντα. Τη δική μας καθημερινότητα, τη χώρα μας, τον κόσμο όλο. Αλλά κυρίως μπορούμε να δούμε τους άλλους. Την χαρά τους, τη δυστυχία τους, τις ιδιοτροπίες τους, τους παραλογισμούς τους. Μπορούμε να δούμε τα χθεσινά και τα σημερινά. Μερικές φορές έτσι όπως τρέχει ο τηλεοπτικός χρόνος νομίζει κανένας ότι θα δει και τα αυριανά πριν ακόμα συμβούν. Και όταν το αύριο γίνεται σήμερα τότε δύσκολα ξεχωρίζεις τη διαφορά του απ' το χτες.

Μας είναι γνωστό, καθώς όλη η Ελλάδα έχει μεταβληθεί σε ένα «τηλεοπτικό χωριό» ότι η τηλεόραση καθορίζει σε μεγάλο βαθμό πλέον την κοινωνική μας ζωή.

Καθορίζει τις ανθρώπινες σχέσεις, τα γούστα μας, τις γνώσεις μας με ειδήσεις, γεγονότα και «πληροφορίες».

Είναι φανερό ότι υπάρχει ένας τηλεοπτικός κοινωνικός ιστός που μας ενώνει. Αλλά είναι φανερό επίσης ότι στα 20 χρόνια της ελληνικής τηλεόρασης δεν υπήρξαν και δεν δημιουργήθηκαν κανόνες δεοντολογίας.

Λένε πως η δεκαετία που έρχεται θα είναι μια αμελίκτη μάχη μεταξύ των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και της τηλεόρασης αφενός και της πολιτικής αφετέρου.

Πιστεύω ότι θα υπάρξει μια σχέση ισορροπίας: τα ΜΜΕ θα τείνουν προς την πολιτική, ποτέ όμως δεν θα ταυτίζονται και οι πολιτικοί θα έρχονται σε σύγκρουση με τα ΜΜΕ ποτέ όμως σε ρήξη.

Με την ελληνική τηλεόραση συνέβη κάτι ανάλογο με τα γεγονότα της μεταπολίτευσης. Μια φάση υπερπολιτικοποίησης στην αρχή ταυτισμένη με το λυκόφως της δικτατορίας και την αυγή της δημοκρατίας, και μια τελική φάση αποπολιτικοποίησης που σημαίνει πολιτική με άλλους όρους.

Το φαινόμενο αυτό εντάθηκε από την ιδιωτική τηλεόραση και τα πολλά κανάλια, αλλά και από την κρίση των παραδοσιακών μοντέλων της πολιτικής. Αυτά τα δύο στοιχεία επανακαθορίζουν δραματικά τις σχέσεις κράτους κοινωνίας, πολιτικής και ισχυρών οικονομικών παραγόντων.

Δεν επιθυμώ να αναλύσω περισσότερο αυτή την πολιτική πλευρά του ζητήματος, θα 'θελα να προσθέσω όμως ότι η Ελληνική Τηλεό-

ραση παρουσιάζει στο σύνολό της προγράμματα που τους λείπει η ελληνική ψυχή. Είναι αυτό που ένας λόγιός μας αναζητούσε: Όταν όλοι ψάχνανε τον ευρωπαϊκό ελληνισμό αυτός παραδοξολογούσε γυρεύοντας τον ελληνικό ελληνισμό.

Η πρόοδος της τεχνολογίας έπαιξε και θα παίζει καθοριστικό ρόλο για το μέλλον της τηλεόρασης. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι μας επιφυλάσσει το μέλλον για τις νέες τεχνολογίες αφού «κάθε νέα τεχνολογία για τον άνθρωπο είναι ανάγκη να ανακουφιστεί από το στρες που προκαλεί στο σώμα του και στην ψυχή του η παλαιότερη κυρίαρχη τεχνολογία».

Είναι δύσκολο να καθορίσουμε τη σχέση μας με την τεχνολογία, καθώς «όλα τα περιβάλλοντα είναι αόρατα και όπως το φάρι δεν βλέπει το νερό που καλυμμάει έτσι κι εμείς δεν βλέπουμε τον αόρατο ιστό της πράξης που στήνει η τεχνολογία του καιρού μας».

Με την τηλεόραση όλα συμβαίνουν ταυτόχρονα για όλους. Είμαστε στην πλατεία Τίεν Αν Μεν, παρακολουθούμε την αντίσταση των Παλαιστινίων, βλέπουμε την τροχιά των Σκουντ, το άρμα στην πύλη του Πολυτεχνείου. Η Γη μετατρέπεται σε ένα οικουμενικό χωριό. Το μάτι όμως και το αυτί των παιδιών παρακολουθεί και καταγράφει τα πάντα έτσι ώστε να δικαιώνει εν μέρει την άποψη ότι το σχολείο είναι ξεπερασμένο και φταίει η τηλεόραση γι' αυτό. Είναι λοιπόν η τηλεόραση μια ζώνη υψηλής ευθύνης και χρειαζόμαστε τη συλλογική ευθύνη όλων μας για να καθορίσουμε το ρόλο της, τη χρησιμότητα και την πειθώ της.

Ας μην το ξεχνάμε: Η τηλεόραση δεν λειτουργεί χωρίς τον θεατή της.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Ζώνη υψηλής ευθύνης

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Δεν γυρίζει πίσω

...λήσουν να της φορτώσουν όλες τις
μαρτίες
...αλούμε την κυρία Λιάνη να δώσει
...ηγήσεις ΤΩΡΑ, που ο Ανδρέας είναι
...ρωθυπουργός, για όλα όσα την
...ατηγορούν, για να μην έχει μετά
...ροβλήματα με Εφορίες και Δικαστήρια...
...μείς έχουμε βοηθήσει τη Δήμητρα
...ερισσότερο και από τη μάνα που τη
...έννησε και συγχρόνως την ΕΧΟΥΜΕ
...ΛΗΡΩΣΕΙ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΑ.
...ρκεί μόνο να σας υπενθυμίσουμε ότι την
...ποχή που όλοι την έβριζαν σαν... πόρνη
...αι όλες οι εφημερίδες ήταν γεμάτες με τις
...νωστές εκείνες άθλιες πορνοφωτογραφίες
...ης, εμείς ΜΟΝΟ πήραμε το μέρος της και
...ράφαμε ότι ήταν «κορίτσι καλής
...ικογενείας και ηθικών αρχών», με
...ποτέλεσμα μέσα σε μια εβδομάδα να
...άσουμε ΕΙΚΟΣΙ ΧΙΛΙΑΔΕΣ φύλλα...
...εν μας πείραξε όμως, χαλάλι της, γιατί
...κείνη την εποχή πιστεύαμε ότι άξιζε κάθε
...ική μας θυσία, για να κρατήσουμε από τη
...ιάλυση το ΠΑΣΟΚ και να κρατήσουμε
...ωντανό τον Ανδρέα, γιατί είναι αλήθεια
...τι αν ο Ανδρέας έζησε, αυτό, σε μεγάλο
...βαθμό το οφείλει στη σημερινή σύζυγό του.
...Επειδή όμως πιστεύουμε ότι μόλις φύγει ο
...Ανδρέας από το ΠΑΣΟΚ ή από το μάταιο
...τούτο κόσμο — κάποτε θα φύγουμε
...όλοι... — θα πέσουν ΟΛΟΙ πάνω στην
...καημένη τη Δήμητρα και θα την φάνε — με
...πρώτους και καλύτερους ορισμένους
...ΠΑΣΟΚτζήδες από αυτούς που σήμερα
...την γλείφουνε — νομίζουμε ότι το
...συμφέρον της επιτάσσει να 'χει ΑΠΟ
...ΤΩΡΑ ξεδιαλύνει τα πάντα για ό,τι την
...αφορά ή είναι μπλεγμένη.
...Την παρακαλούμε λοιπόν να ενημερώσει
...τον κόσμο για τα εξής:
1ον) Πόσο στοίχισαν τα δύο οικόπεδα που
...αγόρασε στην Εκάλη.
2ον) Πόσο στοίχισε η βίλα που έκτισε.
3ον) Πόσα μπάνια υπάρχουν στη βίλα,
...γιατί μερικοί... κακόγλωσσοι λένε πως
...ξεπέρασε τους εφτά καμπινέδες του
...Μητσοτάκη.
4ον) Πόσες πισίνες έχει η βίλα της, μία ή...
...ΤΡΕΙΣ όπως έγραψε χθες μια

παλιοφυλλάδα της Δεξιάς...
5ον) Είναι αλήθεια ότι μέσα στη βίλα
έφτιαξε και μία... εκκλησία;
6ον) Πόσο στοίχισε η εκκλησία, και
7ον) ΠΟΥ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΑ.
Δήμητρα, άκουσέ μας, δώσε αμέσως όλα
αυτά τα στοιχεία στη δημοσιότητα, για να
κρίνει ο κόσμος αν οι οικονομικές
δυνατότητες επιτρέπουν το κτίσιμο αυτής
της βίλας...
Εμείς νομίζουμε, ακόμα, ότι δεν θα είναι
κακό ή ανέντιμο, να βγεις π.χ. και να πεις
ότι, αυτή τη βίλα την έφτιαξα με την
προίκα μου και με βοήθησε λιγάκι
οικονομικά και το ΠΑΣΟΚ. Αυτό, εμάς
τουλάχιστον, δεν θα μας ενοχλήσει
καθόλου. Γιατί η προσφορά του Ανδρέα
στη δημοκρατική παράταξη είναι πολύ
μεγάλη και δεν θα είναι έγκλημα αν το
ΠΑΣΟΚ πληρώνει ορισμένα χρήματα για
το σπίτι της γυναίκας του, αρκεί βέβαια να
μην έχουν γίνει προκλητικές δαπάνες, σε
μια περίοδο φοβερής λιτότητας για τον
λαό...
Εκείνο που πραγματικά όμως θα μας
πείραζε και δεν το θέλουμε, είναι να μην
μπορείς Δήμητρα να δικαιολογήσεις την
προέλευση των χρημάτων που ξοδεύτηκαν
για τη βίλα σου, γιατί ο νους όλων των
ανθρώπων θα τρέξει σε... ΣΚΑΝΔΑΛΑ και
να 'σαι βέβαιη ότι ύστερα από 2-3 χρόνια
θα 'χεις τρεξίματα και με την Εφορία και
με τη Δικαιοσύνη... Ο κόσμος, κορίτσι μας,
είναι πολύ κακός και με τη ρευστότητα

που υπάρχει στην πολιτική ζωή του τόπου,
όλα είναι πολύ πιθανά. Ακόμα και να
βρεθείς κατηγορούμενη... Θυμήσου αυτό,
που εμείς από αγάπη σου γράφουμε...».

Εξ οικείων τα βέλη, 2

Αλλά, η Αυριανή έχει κι άλλα στο ίδιο
μενού, εξίσου απολαυστικά. Συνεχίζουμε
την αντιγραφή, και ας μας συγχωρήσουν
οι λογοτέχνες που συγγράφουν τα
ανώνυμα πρωτοσέλιδα άρθρα της
εφημερίδας:

«ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΑ ΦΩΝΑΖΟΥΝ
ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ ΑΦΕΛΕΙΣ
ΠΑΣΟΚΤΖΗΔΕΣ ΓΙΑΤΙ ΤΟΥΣ ΤΑ
ΨΕΛΝΟΥΜΕ...

Μπράβο Δήμητρα

• **ΜΕΤΑ** την «Απογευματινή» περιμένουμε
να δούμε άρθρο σου και στον «Ελεύθερο
Τύπο»! Θα τους... σκίσεις όλους...

ΘΕΡΜΑ... συγχαρητήρια στην κυρία
Δήμητρα Λιάνη, πρώτον γιατί από χθες
άρχισε να αρθρογραφεί στη...

"δημοκρατική" Απογευματινή και
δεύτερον γιατί το άρθρο της για την
Τηλεόραση ήταν... καταπληκτικό...
Βέβαια, η κυρία Παπανδρέου, ποτέ δεν
είχε καταδεχτεί να δώσει άρθρο στην
"Αυριανή", που επανειλημμένα της είχε
ζητηθεί, ίσως γιατί οι παλιές...
κουλτουριάρες αεροσυνοδοί, θεωρούν την
εφημερίδα μας σαν πολύ «λαϊκή» και...
ντρέπονται να γράφουν σε αυτή...
Και εδώ πρέπει να αποκαλυφθεί, επίσης,
ότι όταν μια φορά η φίλη μας, η Δήμητρα
—που τόσα έχουμε κάνει γι' αυτήν— έδωσε
συνέντευξη στον Λαζόπουλο, την εποχή
που αυτός ο κύριος έβριζε το ΠΑΣΟΚ και
έκανε τον... τρελό για να αποφύγει τη
στράτευση, της είπαμε να 'ρθει στο Ράδιο
Αθήνα ή το Κ29, μας είπε ότι θα το...
σκεφθεί και ακόμη η... μπαγάσena το
σκέφτεται...

Καλά ρε Δήμητρα, μήπως ήρθε η ώρα να
σοβαρευτείς λίγο, να αφήσεις στην άκρη τα
μέγαρα — τι ήταν πάλι αυτό που είπες ότι
οι επόμενες γενιές των Ελλήνων θα
θυμούνται μόνο την Ακρόπολη και το...
Μέγαρο Μουσικής (!) — και τη
δημοσιογραφία και να δεις τι θα κάνεις με
το περιβάλλον του Ανδρέα που
ΠΑΡΑΒΡΟΜΙΣΕ και σε λίγο θα τρέχετε
όλοι σε ανακριτές και εισαγγελείς;».
Συμπέρασμα: Όχι μόνο το ΠΟΤΑΜΙ
ΓΥΡΙΖΕΙ ΠΙΣΩ, αλλά, επιπλέον, αυτοί
έχουν βαλθεί να μας κλέψουνε τη δουλειά.
Και τότε, τι θα γίνει ένας ταλαίπωρος,
μισθοσυντηρητος χιουμορίστας;

ο Αγύριστος

Το σκάνδαλο Κοσκωτά, η υπόθεση αγοραπωλησίας της ΑΓΕΤ κλυδώνισαν την κοινωνία μας. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη έπεσε για να μην υπογραφεί η σύμβαση για το αεροδρόμιο των Σπάτων, για να μην πουληθεί ο ΟΤΕ, για να μην παραχωρηθούν σε ιδιώτες οι μαρίνες κ.λπ. Το ΑΝΤΙ, με διεξοδική έρευνα, στοιχειοθέτησε ένα νέο σκάνδαλο, που αφορά την εργολαβία του Μετρό της Αθήνας, με προϋπολογισμό «καπέλου» 200 δισ. δρχ. (μέγεθος πολύ μεγαλύτερο από τα προηγούμενα). Σύσσωμη η αντιπολίτευση υποθέτησε σε μεγάλο βαθμό τα επιχειρήματά μας ενώ και το ΤΕΕ επισήμανε με ανακοίνωσή του τους κινδύνους της τροποποιητικής σύμβασης Λαλιώτη-Γείτονα. Γιατί, άραγε, ο κορμός των ΜΜΕ εσείγησε; Ποιοι επέλεξαν την ένοχη σιωπή και με τι ανταλλάγματα; Πώς διαπλέκονται, πλέον, τα πολιτικοοικονομικά συμφέροντα και μπαίνουν φραγμοί και λογοκρισία στην πληροφόρηση;

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

Και η κυβέρνηση του στη διασπάθιση του

του Φίλιππου Βασιλείου

Το σχόλιο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στη στήλη ΒΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣ της εφημερίδας *Το Βήμα* της Κυριακής, στις 18.12.94. Το μεταφέρουμε αυτούσιο:

«Οι βουλευτές ψήφισαν τη συμπληρωματική σύμβαση του μετρό της Αθήνας και την επομένη ημέρα η ανάδοχος κοινοπραξία παρέδωσε στη δημόσια επιχείρηση "Αττικό Μετρό" προσκλήσεις για διασκέδαση σε νυχτερινό κέντρο, προκειμένου όλοι μαζί να εορτάσουν –προφανώς– το γεγονός. Στο γλέντι όμως δεν εκλήθησαν όλα τα στελέχη της "Αττικό μετρό". Οι προσκλήσεις μοιράστηκαν επιλεκτικά και εκφράστηκαν –από τους μη προσκεκλημένους– δυσαρέσκειες του είδους "αφού δεν τρώνε όλοι, δεν γλεντάνε όλοι"!».

Αυτό είναι το μοναδικό σοβαρό σχόλιο σχετικά με τη ληστρική, όπως δείξαμε στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ, σύμβαση του Μετρό της Αθήνας σε έντυπα του κυρίαρχου μπλοκ των ΜΜΕ που ελέγχουν την πληροφόρηση του λαού μας. Αυτό το ένα και μοναδικό σχόλιο καταδεικνύει την αν-ελευθερία της πληροφόρησης και την υποκρισία των εκδοτικών επιτελείων. Στην περίοδο της χούντας των συνταγματαρχών, οι ίδιοι εκδότες ονόμαζαν τα ίδια φαινόμενα λογοκρισία του Τύπου. Έχει η ζωή γυρίσματα!

Με την ενδεικτική ανάλυση των δύο συμβάσεων για την κατασκευή του μετρό της Αθήνας (Μάνου / Λαλιώτη - Γείτονα) που παρουσιάσαμε στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ, προσπαθήσαμε να αποτρέψουμε την κυβέρνηση να ενδώσει στους αποικιακούς όρους που επιβάλλουν οι αλλοδαποί εργολάβοι του πακέτου Ντελόρ, οι οποίοι σήμερα κατασκευάζουν το μετρό της Αθήνας. Παρουσιάσαμε δεδομένα που στοιχειοθετούν την αισχροκέρδεια του εργολάβου, καθώς και το διάτρητο τόσο της αρχικής όσο και της τροποποιητικής σύμβα-

σης, διοργανώσαμε συνέντευξη Τύπου για το θέμα αυτό, δώσαμε συνέντευξη στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, ενημερώσαμε τα αρμόδια κυβερνητικά όργανα και την αντιπολίτευση προκειμένου να αναπτυχθεί γόνιμος διάλογος στη Βουλή. Επίσης διαβάσαμε τις απόψεις μας στο Τ.Ε.Ε. και στις εργοληπτικές οργανώσεις. Τέλος προσπαθήσαμε να δημοσιοποιήσουμε ορισμένες τεκμηριωμένες καταγγελίες μας μέσω του συνόλου του Τύπου.

Το αποτέλεσμα; Εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, όπως της εφημερίδας *Ριζοσπάστης*, εσείγησαν οι πάντες! Αποσιωπήθηκε δηλαδή η καταγγελία για το «καπέλο» των 200 δισ. δρχ. περίπου! Πιστεύουμε ότι έτσι ενισχύθηκε η εξάρτηση της ηγεσίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ από τους «προστάτες» φορείς των διαπλεκόμενων συμφερόντων, τους οποίους φαίνεται να χρησιμοποίησε, προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης αποσιώπηση του θέματος. Οι συνθήκες βοηθούν: Η αδιαφάνεια κατά τη διανομή του πακέτου Ντελόρ, το αναχρονιστικό θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει την παραγωγή των δημοσίων έργων της χώρας μας, η δυνατότητα που έχει η κυβέρνηση να παραχωρεί σε ιδιώτες και σε συγκροτήματα τμήματα της κρατικής περιουσίας και να τους εκχωρεί κρατικές αρμοδιότητες, επιτρέπουν την επιβίωση διαφόρων πολιτικών σχηματισμών και πολιτικών προσώπων. Κατά τον ίδιο τρόπο, ακόμη και ασφάλματα που οφείλονται σε πλημμελή οργάνωση ή σε έλλειψη ικανοτήτων (ή από «πείρα»!) κυβερνητικών παραγόντων, οδηγούν de facto σε παρόμοια «ξεπουλήματα».

Κάποτε ο νυν υπουργός ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Κ. Λαλιώτης, αναρωτήθηκε αν έπρεπε να ξεγυμνωθεί από τη μέση και πάνω για να ασχοληθεί ο Τύπος με το έργο του. Δεν μπορούμε παρά να του υπενθυμίσουμε πιο αποτελεσματικούς τρόπους από αυτούς

ΠΑΣΟΚ συνέννοχη δημοσίου χρήματος

και από άλλους που αυτός ξέρει (π.χ. να σβήσει και τα κεράκια της γενέθλιας τούρας της Καμεράτας!). Γιατί λοιπόν να ασχοληθεί με την υπερτιμολόγηση των έργων του Αθηναϊκού Μετρό; (αυτά αφορούν το λαό).

Γι' αυτούς τους λόγους είμαστε υποχρεωμένοι να συνεχίσουμε να καταγγέλλουμε την αποικιακή σύμβαση του Μετρό της Αθήνας, γιατί πιστεύουμε ότι μόνο έτσι μπορεί να κλονιστεί ο θεσμός του "πολιτικού προσάτη με ανταλλάγματα". (Στον τομέα αυτό οι κρατούντες τα καταφέρνουν καλά: στην οργάνωση όμως της παραγωγής και της οικονομίας, εκεί φαίνεται να μην έχουν ιδέα). Εξάλλου, ακολουθούν κι άλλα μεγάλα έργα, όπως το αεροδρόμιο των Σπάτων ή το Μετρό της Θεσσαλονίκης.

Αλίμονο για τη χώρα μας αν γίνουν με

αντίστοιχους προς το Μετρό της Αθήνας όρους!

ΚΑΤΟΠΙΝ ΕΟΡΤΗΣ!

Το Τ.Ε.Ε., ο θεσμοθετημένος τεχνικός σύμβουλος της πολιτείας, εξέδωσε ανακοίνωση για την τροποποιητική σύμβαση του μετρό και προειδοποίησε την Εθνική Αντιπροσωπεία για τους κινδύνους που εμπεριέχει η σύμβαση αυτή, **μία μέρα μετά** την κύρωσή της από τη Βουλή!

Έτσι, λόγω ετεροχρονισμού, η ενέργεια αυτή δεν μπόρεσε να βοηθήσει τη Βουλή στο έργο της. Ούτε όμως στην πληροφόρηση της κοινής γνώμης συνέβαλε, αφού κι αυτή αποσιωπήθηκε από την πλειοψηφία των ΜΜΕ. Και ιδιαίτερα από εκείνα τα έντυπα που κατά τα άλλα προωθούν συστηματικά τις δραστηριότητες του ΤΕΕ και

Να φοβόμαστε τους καινούργιους πραματευτάδες;

των ηγετικών στελεχών του.

Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι ο ετεροχρονισμός της ανακοίνωσης του ΤΕΕ για το επίμαχο θέμα είναι σκόπιμος, έτσι ώστε και να διευκολυνθεί η κυβέρνηση και να διασώσει το ΤΕΕ την εικόνα του τεχνικού συμβούλου του κράτους, όταν θα έχουν ξεχαστεί οι ημερομηνίες. Επειδή δεν πιστεύουμε ότι ευσταθούν τέτοιες υποθέσεις, καλούμε το ΤΕΕ να δημοσιοποιήσει με πληρωμένη καταχώριση στον Τύπο την –αποσιωπημένη– ανακοίνωσή του. Επιχειρήσεις είναι τα ΜΜΕ, δεν μπορεί να αρνηθούν την καταχώριση **επί πληρωμή!** Θα περιμένουμε με αγωνία μια τέτοια ενέργεια του ΤΕΕ.

ΤΑ ΜΕΘΕΟΡΤΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

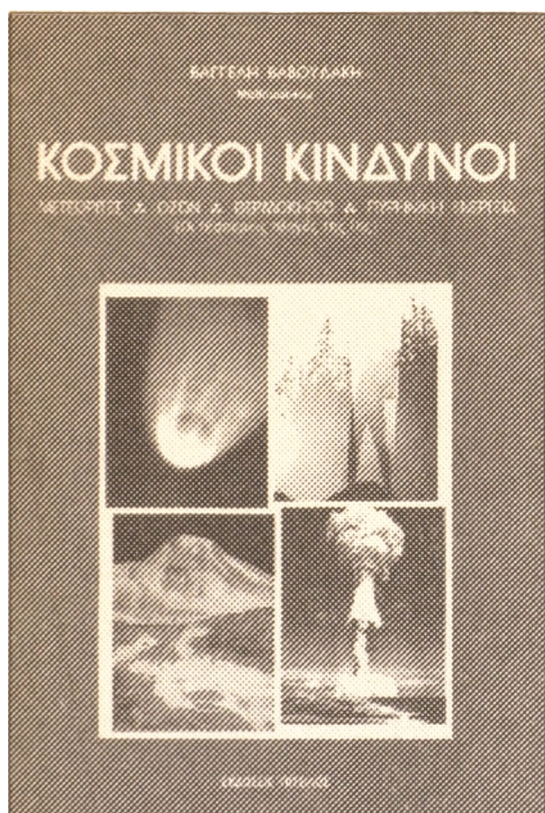
Αμέσως μετά την κύρωση από τη Βουλή της τροποποιητικής σύμβασης για την κατασκευή του Μετρό της Αθήνας, ο πρόεδρος του «Αττικού Μετρό», εμφάνισε –σύμφωνα με πληροφορίες– σωρεία εντολών και πρόσθετων εργασιών προς τον εργολάβο (πρόσθετες δηλαδή αμοιβές) που θα έπρεπε να είχαν περιληφθεί στο πρόσθετο κατ' αποκοπίν τμήμα της τροποποιητικής σύμβασης. Μάλιστα, δηλώνεται από τούδε ότι πιθανόν να υπάρξουν και χρονικές καθυστερήσεις, για τις οποίες, όπως είναι γνωστό, πληρώνουμε αποζημιώσεις περίπου 5 δισ. δρχ. ανά μήνα. Το «Αττικό Μετρό» διευκόλυνε επίσης τον εργολάβο να κερδίσει σημαντικά ποσά, χωρίς αντίστοιχη ωφέλεια για το ελληνικό δημόσιο, επιτρέποντάς του να εισάγει το σύνολο του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού και του τροχαίου υλικού επ' ονόματι του ιδιοκτήτη. Αν οι πληροφορίες αυτές είναι αληθείς, τότε το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ εξαπάτησε στο πολλαπλάσιο τη Βουλή κατά την κύρωση της σύμβασης, με μοναδικό ίσως ελαφρυντικό να εξαπατήθηκε και αυτό με τη σειρά του από το Αττικό Μετρό.

Επείγει να κατατεθούν το συντομότερο στη Βουλή τα αναλυτικά στοιχεία που επίμονα ζήτησαν οι βουλευτές της αντιπολίτευσης, καθώς και αυτά που εισηγήσαμε, για να μπορούν να καταλογιστούν οι προσήκουσες ευθύνες. Η κοινή γνώμη δεν πείθεται από την πολιτική πρακτική της κυβέρνησης και ανησυχεί πλέον έντονα για την εξέλιξη των λεγόμενων Μεγάλων Έργων. Η κυβερνητική απραξία, σε συνδυασμό αφενός με τη συνεχιζόμενη έλλειψη οργάνωσης των αρμόδιων υπουργείων και αφετέρου με την εφαρμοζόμενη μικροπολιτική, θα έχουν ως συνέπεια να γίνει η ανάθεση όλων των Μεγάλων Έργων κατά το πρότυπο του Μετρό της Αθήνας. Δηλαδή με ληστρικές συμβάσεις που θα κατοχυρώνουν μόνο τους «εργολάβους του πακέτου Ντελέρ», ενώ θα διογκώνουν το τεράστιο δημόσιο χρέος της χώρας μας, μα και τα έργα αυτά θα γίνονται με δανεισμό του ελληνικού Δημοσίου.

Ας μην ξεχνάμε όμως ότι σε αυτό τον τόπο θα ζήσουν και οι επόμενες γενιές...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
από τις Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ
το βιβλίο
του
ΒΑΓΓΕΛΗ ΒΑΒΟΥΔΑΚΗ

ΚΟΣΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΑΣΟΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ**

**ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4
ΤΗΛ. 3211237
ΑΘΗΝΑ**

Η ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Από τα πρακτικά της Βουλής (Πέμπτη 15.12.1994) προκύπτουν τα εξής:

- Οι καταγγελίες μας χρησιμοποιήθηκαν επιλεκτικά έτσι ώστε να μην θίγεται το κόμμα που τις επικαλείται.

– Η Ν.Δ. δεν υιοθέτησε την κριτική που ασκήσαμε στη «σύμβαση Μάνου»: προσπάθησε αντίθετα να εξουδετερώσει τους ισχυρισμούς περί αισχροκέρδειας του εργολάβου σε αυτή την αρχική σύμβαση. Ανεπιτυχώς, κατά τη γνώμη μας, γιατί η ανάλυση κόστους των εργασιών που παρουσιάσαμε ελάμβανε υπόψη της και τα στοιχεία που επισήμανε ο βουλευτής κ. Α. Τσιπλάκος. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης οι εκπρόσωποι της Ν.Δ. έφεραν στο φως συμπληρωματικά έγγραφα με τα οποία ανατρέπονται άρθρα της σύμβασης προς όφελος του εργολάβου. Εντόπισαν επίσης πολλές αρνητικές επιπτώσεις της σύμβασης στην οικονομία του έργου και στο χρόνο παράδοσής του.

Προκάλεσαν, τέλος, την κυβέρνηση να καταθέσει τους απαραίτητους αναλυτικούς λογαριασμούς βάσει των οποίων χορηγείται το επιπλέον ποσό των 64,5 δισ. δρχ. στον εργολάβο και να διαψεύσει τις πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες περιέκοψαν συμβατικές εργασίες, επιβεβλημένες από την αρχική σύμβαση.

– Ο ομιλητής της ΠΟΛ.ΑΝ κ. Α. Λεντάκης υιοθέτησε σχεδόν το σύνολο των παρατηρήσεών μας. Άλλωστε, τα περιορισμένα χρονικά περιθώρια για τη συζήτηση του θέματος δεν τον διευκόλυναν ιδιαίτερα για την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος.

– Ο ομιλητής του ΚΚΕ κ. Α. Σκυλάκος, υιοθέτησε το σύνολο των επιχειρημάτων μας. Μάλιστα ήταν ο μόνος που έθιξε το “δόγμα της χρησιμότητας” του πακέτου Ντελόρ, και αναρωτήθηκε σε τι βαθμό εξυπηρετεί την ελληνική οικονομία. (Άλλος φαίνεται έχει το όνομα, κι άλλοι τη χάρη!)

Παρά την πίεση που ασκήθηκε στους εισηγητές του σχεδίου σύμβασης από το σύνολο της αντιπολίτευσης, οι αρμόδιοι υπουργοί εκώφευσαν δίνοντας την εντύπωση ότι διαχειρίζονται “ετσιθελικά” τα πρόσθετα 100 δισ. δρχ που παραχωρούν στον εργολάβο του μετρό. Ούτε ένα κόμμα δεν άλλαξαν στο κείμενο της σύμβασης!

Δύο ερμηνείες μπορούμε να δώσουμε για τη στάση τους αυτή: *‘Η δεν γνώριζαν επαρκώς το θέμα ή, πράγμα που είναι και πιθανότερο, γνώριζαν αρκούντως καλά τις παραχωρήσεις προς τον εργολάβο που προβλέπει η σύμβαση και θέλησαν να μεταφέ-*

‘ΑΡΧΙΣΑΝ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ

‘Αρχισαν τα όργανα, μετά την κύρωση από τη Βουλή της τροποποιητικής σύμβασης για το Μετρό. Πρώτος, στους κλυδωνισμούς που σίγουρα θα ακολουθήσουν, ο κ. Θ. Κουλουμπής –ο οποίος πολύ καλά γνωρίζει τα θέματα του Μετρό. Σημειώνει σε σχετικό ρεπορτάζ η οικονομική εφημερίδα *‘Ημερησία* (20.12.94):

«Ο κ. Κουλουμπής επιτέθηκε με σφοδρότητα εναντίον όσων υπέγραψαν την αρχική σύμβαση και την τελευταία αναθεώρηση του έργου του ΜΕΤΡΟ. Με τις υπογραφές αυτές το έργο θα κοστίσει περισσότερα από 800 δισ. δραχμές όταν με την αρχική σύμβαση προβλεπόταν το κόστος να ανέλθει σε 400 δισ. δραχμές σε σημερινές τιμές».

Και το σχετικό ρεπορτάζ της εφημερίδας κλείνει ως εξής:

«Για την τελευταία αναθεώρηση της σύμβασης ο κ. Κουλουμπής είπε ότι θα στοικίσει στο Δημόσιο 100 δισ. δραχμές και μίλησε για σκανδαλώδεις όρους, όπως το κόστος εκσκαφής του αθηναϊκού βράχου».

• Στο μεταξύ, η εργοληπτική οργάνωση ΠΕΔΜΕΔΕ και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηκάνων, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, εκδίδουν ανακοινώσεις και καλούν το ΥΠΕΧΩΔΕ να μην αναθέσει τις επεκτάσεις στον σημερινό αλλοδαπό ανάδοχο, διότι αντιλαμβάνονται το μέγεθος της βλαπτικής σύμβασης για την οικονομία μας.

Λέτε, σιγά σιγά, τα όργανα να συμπληρώσουν ορχήστρα; Θα παρακολουθήσουμε το κονσέρτο τους...

ρουν τις προσωπικές τους πολιτικές ευθύνες στο σώμα της Βουλής. Δεν απάντησαν, ενώ όφειλαν, σε καμιά καταγγελία ή πρόκληση, προφανώς για να μην αναγραφεί στα πρακτικά της Βουλής κάτι που εκ των υστέρων θα μπορούσε να τους φέρει σε δύσκολη θέση. Όμως αυτό συνιστά πολιτική δειλία. Γιατί έργο της Βουλής δεν είναι η διαγραφή των ευθυνών του κάθε υπουργού, αλλά ο γόνιμος διάλογος που εξυπηρετεί τα συμφέροντα της πολιτείας.

Έτσι η σύμβαση κυρώθηκε χωρίς καμιά αλλαγή. Οι βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ δεν κράτησαν ούτε τα προσχήματα: δεν πρότειναν την παραμικρή τροποποίηση. Αν τέτοιο ρόλο επιφυλάσσει η κυβέρνηση στη Βουλή, κάτι δεν πάει καλά με τη Δημοκρατία σε αυτό τον τόπο.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΚΟΤΖΙΑ

Συμμετέχουν:

Η.Χ. Παπαδημητρακόπουλος – Αλέξ. Αργυρίου –

Μάρω Δούκα – Γιάννης Κιουρτσάκης – Γιάννης

Κοντός – Δημοσθένης Κούρτοβικ –

Χριστόφορος Μηλιώνης – Παντελής Μπουκάλας

– Βαγγέλης Ραπτόπουλος –

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος –

Αντρέας Φραγκιάς – Κώστας

Στεργιόπουλος – Τίτος Πατρίκιος –

Αλέξης Πανσέληνος – Αλέξης

Ζήρας – Νίκος Φωκάς – Μαίρη Μικέ –

Μιχάλης Μόσχος – Αικατερίνη

Κουμαριανού – Γιώργης

Γιατρομανωλάκης – Σπύρος Τσακνιάς –

Λύντια Στεφάνου – Βαγγέλης

Χατζηβασιλείου – Παν. Μουλλάς –

Γιώργος Αράγης – Γιάννης Βαρβέρης –

Αναστάσης Βιστωνίτης.

27 κείμενα που ελπίζουμε ότι θα προωθήσουν ένα βήμα παραπέρα τη μελέτη του πυκνού και απαιτητικού έργου του Αλέξανδρου Κοτζιά και θα αποτελέσουν το έναυσμα για μελλοντικές εργασίες, αφού πεποίθησή μας είναι ότι η ανθρώπινη κωμωδία του δημιουργού τής Πολιορκίας και της Αντιποίησης Αρχής δεν έχει ακόμα εξερευνηθεί στο βαθμό που της αξίζει.

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

Μόλις κυκλοφόρησε

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΟΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ
ΚΟΤΖΙΑ

ΚΕΔΡΟΣ

«Δεν γουστάρουμε

της Τζούλης Αγοράκη

ΤΡΕΙΣ ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ ΜΙΛΟΥΝ

Οι μαθητές ξανακάνουν καταλήψεις. Τέσσερα χρόνια μετά το θερμό χειμώνα των μαθητικών καταλήψεων του '90, η ιστορία επαναλαμβάνεται, και μάλιστα χωρίς κραυγαλέες αποφάσεις, αντίπαλο δέος, όπως εκείνες του τότε υπουργού Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλου. Αλλά, τότε, γιατί γίνονται σήμερα οι καταλήψεις στα σχολεία; Πόσο σοβαρά αντιλαμβάνονται τα χρόνια προβλήματα της εκπαίδευσης οι μαθητές; Έχουν δίκιο όσοι υποστηρίζουν πως όλα γίνονται με διάθεση καβαλέ, μόνο και μόνο για να γίνονται μαθήματα; Τις απαντήσεις προτιμήσαμε να τη δώσουν τρεις μαθήτριες (η Ελευθερία, η Ειρήνη, η Ιφιγένεια), που δέχτηκαν να μιλήσουν στο ΑΝΤΙ:

• *Να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Ένα από τα βασικά συνθήματα των καταλήψεων είναι: «Καλύτερη παιδεία σε μια καλύτερη κοινωνία». Τι εννοείτε;*

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Πιστεύουμε ότι το σημερινό σχολείο κάθε άλλο παρά επιτελεί το ρόλο του. Θεωρούμε ότι το σχολείο πρέπει να δίνει μια γενική μόρφωση, που θα μας συνοδεύει σ' όλη μας τη ζωή. Είμαστε υπέρ της κριτικής γνώσης, δεν μας αρέσει το σχολείο που ευνοεί τη στείρα απομνημόνευση και αποστήθιση. Θέλουμε ένα σχολείο υποδομής γνώσεων, με πολιτιστικές ευαισθησίες και με τη σχέση ανάμεσα σε μαθητές και καθηγητές ώριμη και ουσιαστική.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Το σχολείο είναι η αρχή για όσα καλά ή άσχημα θα ακολουθήσουν. Μας φοβίζει το μέλλον, κι όχι μόνο το έντονο πρόβλημα της ανεργίας. Στοχεύουμε στο πανεπιστήμιο, όμως ξέρουμε καλά ότι και μετά το πανεπιστήμιο το μέλλον είναι αβέβαιο.

ΕΙΡΗΝΗ: Απ' την άλλη πλευρά, δεν συμφωνούμε με την εικόνα του ανέμελου και επιτυχημένου. Η πραγματικότητα δεν έχει σε τίποτα να κάνει με χαμογελαστούς τύπους, που έχουν λεφτά και αυτοκίνητα, που θέλουν να περνάνε καλά... Δεν έχει να κάνει σε τίποτα με φιλήσυχους ανθρώπους που «κοιτάνε τη δουλειά τους» και φοβούνται τους «ξένους»...

• *Στο ψητό, λοιπόν. Πώς ξεκίνησαν οι καταλήψεις;*

ΕΙΡΗΝΗ: Υπήρχαν ανέκαθεν προβλήματα εκπαίδευσης αλλά, από μια στιγμή και μετά κυριάρχησε ένα κλίμα αντίστα-

σης που, σιγά σιγά, γενικεύτηκε. Ένα κλίμα επαναστατικό...

• *Αντίσταση σε τι;*

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Γενικά, εναντίον του εκπαιδευτικού συστήματος. Κάποιοι μαθητές, σε λιγοστά σχολεία στην αρχή, σκέφτηκαν: Εφόσον δεν μπορούμε να δεχτούμε τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου, σήμερα, θεωρούμε χρέος μας να συμμετέχουμε και, σε συνεργασία και με τ' άλλα σχολεία, ο αγώνας είναι δυνατόν να γίνει μαζικότερος. Η πλάκα είναι πως, πριν γενικευτούν οι καταλήψεις, βγήκε η απόφαση του εισαγγελέα να διωχθούν μαθητές και γονείς που συναινούν στις καταλήψεις. Ε, η απόφαση για καταστολή οδήγησε τις καταλήψεις να επεκταθούν. Τα ΜΑΤ και ο εισαγγελέας μπορεί να μας φοβίζουν, μας πεισμώνουν όμως κιόλας, γιατί δεν πιστεύουμε ότι αυτός είναι ο τρόπος για να λυθούν τα προβλήματά μας.

• *Ο εισαγγελέας και κάποιοι εκπρόσωποι συλλόγων γονέων υποστηρίζουν ότι οι καταλήψεις ξεκινούν από την επιθυμία μιας μικρής μειοψηφίας παιδιών, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών δεν θέλει να συμμετέχει και υποχρεώνεται να μην παρακολουθεί μαθήματα διά της βίας. Μήπως ισχύει αυτό;*

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Κανένας δεν πιέστηκε να συμμετάσχει στην κατάληψη. Το πολιτεύμα σύμφωνα με το οποίο βαδίζουμε είναι, κατά κάποιον τρόπο, δημοκρατία: δημοκρατικά έχουμε μάθει να σκεφτόμαστε, με την πλειοψηφία συντασσόμαστε. Αν η πλειοψηφία ψήφιζε κατά της κατάληψης είναι λογικό ότι δεν θα την πραγματοποιούσαμε.

• *Και ποια είναι τα αιτήματά σας;*

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Ζητούμε αύξηση των κονδυλίων για την εκπαίδευση, την κατάργηση των ΙΕΚ, ελεύθερη είσοδο στο πανεπιστήμιο χωρίς εξετάσεις... Επίσης, δεν θέλουμε φύλακες-παιδονόμους στα σχολεία. Από κει και πέρα, κάθε σχολείο μπορεί να προβάλλει και ξεχωριστά, δικά του αιτήματα.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Ζητούμε περισσότερα χρήματα για την παιδεία, έναν τομέα εξαιρετικά παραγκωνισμένο (απ' τον οποίο, μάλιστα, εξαρτώνται πολλά ζητήματα – είναι ο πυρήνας). Διαβάσαμε στις εφημερίδες ότι θα δοθεί στην Αμυνα 11% περισσότερο σε σχέση με πέρυσι. Δεν επενδύει κανείς μόνο στο φόβο του πολέμου, παραμελώντας την ειρήνη και την εσωτερική οργάνωση.

• *Γιατί τόση επιμονή στο οικονομικό;*

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Να εξηγήσω: Καταρχάς, πολλά από τα βιβλία μας είναι κακογραμμένα, χρειάζονται επειγόντως αντικατάσταση. Επειτα, χρειάζεται να αυξηθούν οι μισθοί των καθηγητών – οι σημερινοί εξευτελιστικοί μισθοί τους κάνουν να αισθάνονται παραμελημένοι από το κράτος και, βέβαια, οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην παραπαιδεία. Έπειτα, χρειάζονται ανανέωση και συντήρηση τα κτίρια. Πρέπει τα κτίρια να είναι κατάλληλα να δέχονται νέους ανθρώπους, να μην είναι αποθήκες σκουπιδιών.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Στο δικό μας το σχολείο πέφτουν σοβάδες, ολόκληρα ταβάνια πέφτουν. Πριν από μερικές μέρες ήρθε στην κατάληψη ο πατέρας ενός συμμαθητή μας, απόφοιτος του σχολείου τριάντα χρόνια πριν – και θυμήθηκε ότι τα ταβάνια έπεφταν κι όταν ήταν εκείνος μαθητής...

• *Να σταθούμε στο ζήτημα των φροντιστηρίων...*

ΕΙΡΗΝΗ: Θέλουμε να γίνεται δουλειά στο σχολείο. Θέλουμε το μάθημα να είναι ικανοποιητικό, πλήρες και κατανοητό, ώστε να μη χρειάζεται ο μαθητής να καταφεύγει στα φροντιστήρια δαπανώντας και χρήματα και τον πολύτιμο από-

αυτό το σχολείο»!

ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Με καταλήψεις και με δύο, ήδη, συγκεντρώσεις, οι μαθητές αποδεικνύουν την ωριμότητά τους. Και κατακτούν μια ριζοσπαστική στάση απέναντι στη ζωή και στην κοινωνία.

τον λιγοστό του χρόνο. Χώρια, που κι η δουλειά των φροντιστηρίων περιορίζεται στο να μας ετοιμάσει για τις πανελλαδικές...

•Σας στριμώχνουν;

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Για να αντεπεξέλθουμε στις πανελλαδικές πρέπει να διαβάζουμε ακατάπαυστα αποστηθίζοντας ολόκληρα βιβλία παπαγαλία! Αν, για παράδειγμα, δεν μάθω απ' έξω την Ιστορία, μέχρι και κόμμα που λέει ο λόγος, την έβαψα στις εξετάσεις – κι ο ανταγωνισμός είναι τρομερός. Οι καθηγητές μας συμφωνούν μαζί μας, μας λένε ότι, δυστυχώς, για να εξασφαλίσουμε την επιτυχία οφείλουμε να παπαγαλίσουμε.

ΕΙΡΗΝΗ: Εδώ, υπάρχουν χοντρά λάθη μέσα στα βιβλία που οι καθηγητές μας μας τα επισημαίνουν, ωστόσο μας συμβουλεύουν να τα γράφουμε έτσι, όπως είναι, γιατί θα βαθμολογηθούμε με το βιβλίο (τον τυφλοσούρτη) στο πλάι. Γνωρίζοντας ότι είναι λάθος, πρέπει εμείς να προσποιούμαστε και να τα γράφουμε ως σωστά!

•Εντάξει, εντάξει. Έχετε δίκιο. Το θέμα δεν είναι στο δίκιο σας, το θέμα είναι ότι οι καταλήψεις κάνουν καχύποπτη μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης. Λένε, π.χ., ότι στις καταλήψεις έρχονται κατά κανόνα εξωσχολικοί...

ΕΙΡΗΝΗ: Μπορούν να μπαίνουν στο

σχολείο είτε φίλοι είτε παλιοί απόφοιτοι. Όμως, πάντα, την ευθύνη για την παρουσία τους παίρνουν κάποιοι, γνωστοί τους, ώστε αν συμβεί ζημιά ή ατύχημα να επωμισθούν τις συνέπειες.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Οι περισσότεροι που έρχονται στο σχολείο έχουν κάτι να προτείνουν: εκδηλώσεις, ιδέες, μπορεί κάποιος να παίξει κιθάρα ή να έχει ελεύθερο χρόνο να μας βοηθήσει. Δεν συζητάμε, φυσικά, για πρόσωπα εντελώς άγνωστα μέσα στο χώρο του σχολείου, που κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί γι' αυτά.

•Καταστροφές γίνονται;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Στο σχολείο μας έγιναν κάποιες ζημιές που αποκαταστάθηκαν...

ΕΙΡΗΝΗ: Υπάρχουν γενικά και μέσα στη ζωή άνθρωποι φιλήσυχοι και πιο ζωηροί. Στο κάτω κάτω, στην ώρα του μαθήματος δεν γίνονται ζημιές, δεν γράφονται συνθήματα στους τοίχους, δεν σπάνε τζάμια; Αυτό είναι, γενικότερα, θέμα αγωγής.

•Ναρκωτικά «κυκλοφορούν» στα σχολεία;

ΕΙΡΗΝΗ: Ναρκωτικά υπάρχουν στην κοινωνία. Υπάρχουν παντού, γιατί να το θέτουμε αν ειδικά κυκλοφορούν στα σχολεία; Όσοι το θέτουν τώρα, το κάνουν μόνο για να συκοφαντήσουν τον αγώνα μας. Για να συκοφαντήσουν και να φοβίσουν...

•Σε αντίστοιχες, παλιότερες εμπειρίες, με μαθητικές ή φοιτητικές κινητοποιήσεις, είχαμε

συνηθίσει να προσπαθούν να τις προσεταιριστούν τα κόμματα. Αυτή τη φορά;

ΕΙΡΗΝΗ: Είχαμε αποφασίσει ότι τα κόμματα δεν θέλουμε να μας επηρεάσουν προσπαθώντας να επιβάλουν τη γραμμή τους.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Φυσικά, υπάρχουν μαθητές που έχουν σχέσεις με κομματικούς μηχανισμούς, κρατάνε όμως έξω την πολιτική τους ταυτότητα.

•Δεν σας λείπει, όμως, η οργανωτική μεθοδολογία, που έχουν επεξεργασμένη τα κόμματα;

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Έχει αποφασιστεί ένας κοινός τρόπος οργάνωσης. Την κύρια οργανωτική ευθύνη έχει η συντονιστική επιτροπή. Κι έπειτα, όλα μαζί τα σχολεία, τυπικά ή άτυπα, συνεργαζόμαστε, ώστε να βγαίνει μια ομοφωνία. Θέλουμε το πρόσωπό μας προς τα έξω να εμφανίζεται μαζικό και ενωμένο.

•Γιατί τα έχετε με τα Μέσα Ενημέρωσης;

ΕΙΡΗΝΗ: Αναγκαζόμαστε, επειδή μας αφορά το θέμα, να ενημερωνόμαστε καθημερινά. Είδαμε, λοιπόν, στην τηλεόραση και διαβάσαμε στις εφημερίδες πράγματα εξωφρενικά. Ενώ όλοι είχαν βγει δυσारेστημένοι από τη συνάντηση με τον υπουργό Παιδείας, με την εντύπωση ότι κάπου μας κορόιδευε λέγοντάς μας συνεχώς «ναι» και ότι δεν δεσμεύεται για τίποτα, στην τηλεόραση όλα παρουσιάζονταν με διαφορετικό νόημα.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: Δείχνουν μια άλλη ερμηνεία της κατάστασης, που δεν έχει και πολλή σχέση με ό,τι πραγματικά συμβαίνει. Ίσως κρατούν αυτή τη στάση επειδή εξυπηρετούν κάποια συμφέροντα. Δεν θέλουμε λοιπόν κι εμείς σχέσεις με δημοσιογράφους από φόβο ότι η κοινή γνώμη θα οδηγηθεί να βγάλει διαφορετικό συμπέρασμα απ' ό,τι συμβαίνει στην πραγματικότητα.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ: Προτιμάμε να ενημερώνουμε εμείς τον κόσμο με τα φωτοτυπημένα φυλλάδια που εκδίδουμε. Θα οργώσουμε την Αθήνα.

ΕΙΡΗΝΗ: Φωνάζουν στις τηλεοράσεις άτομα που δεν εκπροσωπούν τα αιτήματά μας για να γελοιοποιούν τους καταληψίες. Τις προάλλες είχαν μαθήτριά που έλεγε πως ζητάμε να απαλλάξουν από το στρατό το Σάκη Ρουβά! Μόνο επειδή ό,τι έλεγε είχε πλάκα; Φοβάμαι, για να επηρεάσουν αρνητικά το κοινό. Τελικά τα Μέσα Ενημέρωσης έχουν μεγάλη ευθύνη.

Στόχος, η τεχνική εκπαίδευση

του Α.Ν. Εξεταστέου

Την ίδια περίοδο που τα γεύματα εργασίας (sic) διαδέχονται το ένα το άλλο και οι κορώνες μεταξύ των «γαλαζοπράσινων» στελεχών δίνουν και παίρνουν, οι καρεκλοκένταυροι του υπουργείου (κατ' όνομα) Παιδείας επιχειρούν την εκπαραθύρωση των μαθητών της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης (ΤΕΕ) από τα ΤΕΙ, διαπράττοντας ένα ανοσιούρηγμα που δεν είχαν τολμήσει ούτε οι αυθεντικοί εκφραστές του νεοφιλελευθερισμού.

Όταν σχεδόν όλη η εκπαιδευτική κοινότητα έχει διακηρύξει τη χρεοκοπία του θεσμού των Πανελληνίων Εξετάσεων, ο πρωθυπουργικός υιός, αδυνατώντας να παραγάγει οποιασδήποτε μορφής έργο, επιδίδεται σε πρωτοβουλίες, ασχέτως αν το μόνο που θα πετύχει είναι να χρεωθεί άλλη μια αποτυχημένη θητεία, όπως και την προηγούμενη. Για άλλη μια φορά επιτροπές-φαντάσματα, διορισμένες από τη Χαριλάου Τρικούπη, ανοίγουν τους ασκούς του Αιόλου σ' έναν ευαίσθητο και ταλαιπωρημένο από τους ευκαιριακούς μάγους χώρο, όπως αυτόν της ΤΕΕ.

ΈΝΑ ΕΓΚΛΗΜΑ ΕΚ ΠΡΟΜΕΛΕΤΗΣ

Μέχρι σήμερα, στα τεχνικοεπαγγελματικά λύκεια (ΤΕΛ) ίσχυε ο θεσμός της εισαγωγής ενός ποσοστού αποφοίτων στα ΤΕΙ με κριτήριο το βαθμό απολυτηρίου, και τους βαθμούς δυο μαθημάτων ειδικότητας και δυο γενικών (Μαθηματικά, Νέα Ελληνικά). Ένα σύστημα αρκετά δίκαιο που ουσιαστικά επιβράβευε τη δουλειά των μαθητών στα σχολεία και τους απέτρεπε,

Μη γελάτε και μην κουβαλάτε τα σύνεργα. Δύσκολα σας βλέπω στα ΤΕΙ...

σε μεγάλο βαθμό, από τα ιδιαίτερα μαθήματα και το τριτοκοσμικό καθεστώς των φροντιστηρίων με τον τζίρο των εκατοντάδων δισεκατομμυρίων. Το σύστημα αυτό ήρθε να υπονομευτεί πριν από ένα χρόνο με τον διαφορετικό συντελεστή βαθμολόγησης των ιδιωτικών ΤΕΛ, όπως είχαμε αποκαλύψει στο ΑΝΤΙ (τχ. 555), χωρίς την παραμικρή αντίδραση των ιθυνόντων ή έστω κάποιου εισαγγελέα «ευαίσθητου» στα της παιδείας. Παράλληλα, η κατασκευή αριστούχων των ιδιωτικών ΤΕΛ με την πλήρη συνενοχή των διορισμένων επιτροπών του Δημοσίου (σ.σ. οι εξαιρέσεις που υπάρχουν απλώς επικυρώνουν τον κανόνα) είχε υπονομεύσει το σύστημα εισαγωγής στα ΤΕΙ εδώ και πέντ'-έξι χρόνια.

Πατώντας πάνω στην άθλια πραγματικότητα, αυτοί οι «πράσινοι» νεοφιλελεύθεροι αποφάσισαν: «εξετάσεις στα Μαθηματικά και Έκθεση και συνυπολογισμός σε δυο μαθήματα ειδικότητας, με πολύ χαμηλούς όμως συντελεστές». Χωρίς το παραμικρό διάλογο με τα «περήφανα νιάτα» ή τους «εκπαιδευτικούς» το αποφασίζομεν και διατάσσομεν, που τόσα δεινά έχει επιφέρει στην παιδεία, σε νέα εκδοχή.

Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΤΕΕ

Γύρω στο ένα πέμπτο των μαθητών του λυ-

κείου είναι αυτοί που ακολουθούν την ΤΕΕ, και όπως έχει δείξει μια σειρά από έρευνες είναι μαθητές με χαμηλή βαθμολογία στο γυμνάσιο και από τα φτωχότερα οικονομικά στρώματα. Μαθητές που στόχο έχουν την απόκτηση κάποιας ειδικότητας και την κατοχύρωσή της εν συνεχεία στα ΤΕΙ, μια και δεν υπάρχει επαγγελματική κατοχύρωση με το «χαρτί» των ΤΕΛ. Το κέντρο βάρους των σπουδών των μαθητών αυτών βρίσκεται στα μαθήματα ειδικότητας -κάτι το φυσικό- κι αν κάπου πρέπει να αξιολογούνται, κατά κύριο λόγο, είναι σε αυτά τα μαθήματα. Μάλιστα το μαθητικό κίνημα και πολλοί εκπαιδευτικοί βλέποντας τις αδικίες με τα ιδιωτικά ΤΕΛ ζητούσαν εξετάσεις σε τρία ή τέσσερα μαθήματα ειδικότητας για την εισαγωγή τους στα ΤΕΙ. Πρόταση ορθή και δίκαιη για δυο λόγους.

• Πρώτον, η αξιολόγηση στα Μαθηματικά - Έκθεση είναι παντελώς απαράδεκτη μια και οι μαθητές αυτοί στα συγκεκριμένα μαθήματα πηγαίνουν από το γυμνάσιο στο λύκειο με ελάχιστα εφόδια και μηδενικές πιθανότητες να αναπληρώσουν τα κενά τους, λόγω των ανελαστικών (και ηλιθίων αναλυτικών προγραμμάτων).

• Δεύτερον, οι εξετάσεις στα μαθήματα ειδικότητας και θα έδειχνε τους καλύτερους

και θα αποκάλυπτε αν γίνεται καλή δουλειά ή όχι στα σχολεία (ιδιωτικά και δημόσια). Να σημειώσουμε και κάτι ακόμα: Στα ιδιωτικά συνήθως υπάρχουν τμήματα αποφοίτων γενικών λυκείων οι οποίοι σίγουρα είναι πολύ καλύτεροι στα Μαθηματικά και την Έκθεση (για ευνόητους λόγους) από τους συμμαθητές τους των δημοσίων ΤΕΛ.

ΠΑΡΑΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΣΗ

Κι επειδή θα βρεθούν διάφοροι υπερασπιστές δήθεν της γλώσσας και της σπουδαιότητας των Μαθηματικών και θα βιαστούν να μας κατηγορήσουν για «τεχνοκρατισμό» και παραγνώριση της σημασίας της κλασικής παιδείας, τους προλαβαίνουμε: Τα Μαθηματικά βρίσκονται εφαρμοσμένα σε πληθώρα μαθημάτων ειδικότητας (Οικ. Μαθηματικά, Στατιστική, Μηχανική, Πληροφορική κ.ά.). Όσο για τη γλωσσική διατύπωση, θα αξιολογείται σε μαθήματα όπως η Ελληνική Οικονομία, η Πολιτική Οικονομία κ.ά. Τότε προς τι το προταθέν σύστημα που έχει ξεσηκώσει του μαθητές, όπως είχαμε προβλέψει σε κείμενό μας στην *Εποχή* (φύλλο της 25.9.95); Δεν έχουμε παρά να δούμε ποιοι έτριβαν τα χέρια τους με τις αποφάσεις του υπουργείου. Δεν είναι άλλοι από τους ιδιώτες σχολάρχες, όπως ήδη αναφέραμε, και τους μίσους φύσεως φροντιστές.

Για τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ κίνησε έντονα από την αρχή της σχολικής περιόδου μια μεταστροφή. Η πλειοψηφία των παιδιών στράφηκε σε φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα (σ.σ. να υποθέσουμε ότι η σιωπή της ΟΛΜΕ οφείλεται στην άγνοιά της ή γιατί βολεύτηκε άλλη μια περίδα μελών της με τα ιδιαίτερα;)

Μακάρι το κίνημα των μαθητών να δώσει την πρέπουσα απάντηση σ' αυτούς που παίζουν «παιχνίδια» στις πλάτες τους. Γιατί αν περιμένουμε από τα κόμματα, η ΤΕΕ να αλωθεί όπως και τόσοι άλλοι χώροι. Μπορούν οι εκπρόσωποι του λαού έχουν να ασχοληθούν με πολύ σοβαρότερα θέματα: τους αλβανούς λαθρομετανάστες, τους «κακούς» Σκοπιανούς και με τις αταξίες των ΝΑΤΟϊκών συμμάχων μας.

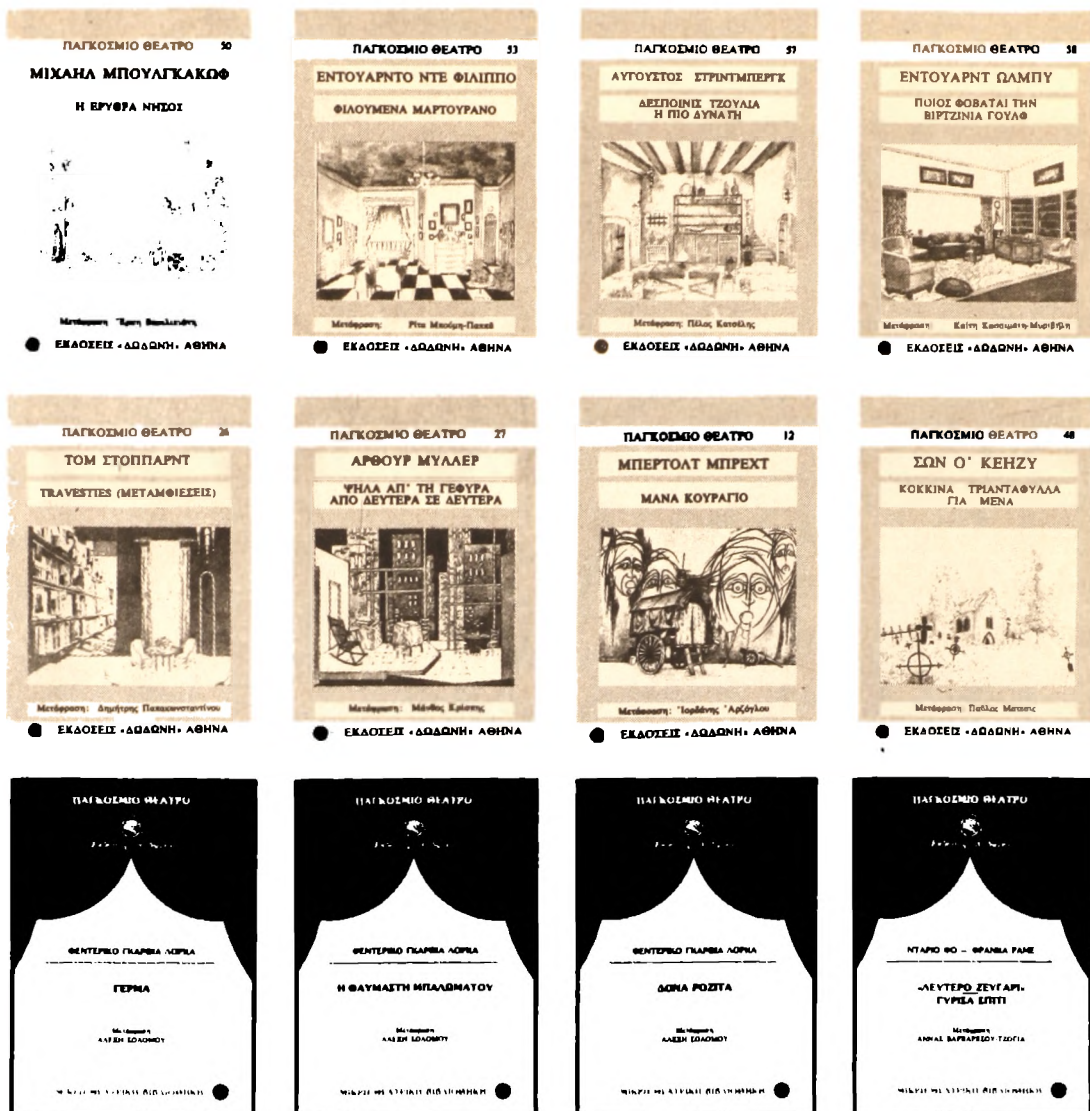
Το κείμενο αυτό είχε γραφτεί όταν με fax ο υφυπουργός και οι παρατρεχάμενοί του έμειναν μπρος στο κύμα των καταλήψεων που έπνιξε τα «μάζεψαν» άρον άρον και μετέθεσαν την όλη υπόθεση για το μέλλον. Όμως, οι αρμόδιοι του κειμένου πιστεύουμε ότι δεν έχουν την επικαιρότητά τους. Και ο λόγος είναι ο εξής: Η δημόσια τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση είναι στο στόχαστρο των «γαλαξοπράσιων» θιασωτών της αγοράς. Δεν μένει παρά να ελπίζουμε τότε θα επιχειρηθεί το νέο χτύπημα...

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΩΔΩΝΗ

Αθήνα, Ασκληπείου 3, ☎ 36.13.029, 36.37.973
Γιάννινα, Μιχαήλ Αγγέλου 27, ☎ 35.026

Οι εκδόσεις «ΔΩΔΩΝΗ» συνεχίζοντας την παράδοση στο θεατρικό, χώρο, παράλληλα με τις σειρές:

- Α'. Παγκόσμιο Θέατρο: 124 τόμοι με 146 θεατρικά έργα
- Β'. Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο: 72 τόμοι με 132 θεατρικά έργα
- Γ'. Μελέτες για το Θέατρο: 15 τόμοι

παρουσιάζουν τις νέες σειρές:

- Δ'. Μικρή Θεατρική Βιβλιοθήκη: 22 τόμοι με 27 θεατρικά έργα
- Ε'. Νεοελληνική Θεατρική Βιβλιοθήκη: 6 τόμοι με 11 θεατρικά έργα.

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας είναι το πολυτιμότερο
και φθηνότερο δώρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ. Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318

Στην Καπέλα Σιστίνα, οι πιστοί καθολικοί, οι φιλότεχνοι, οι μονίμως χάσκοντες τουρίστες, όλοι, απομένουν με το στόμα ανοιχτό, το σαγόνι τεντωμένο προς τα πάνω και με τα μάτια ορθάνοιχτα και στηλωμένα στο θαύμα που ξετυλίγεται πάνω από τα κεφάλια τους. Ψιθυρίζουν σε διάφορες γλώσσες, με δέος:

— Η δημιουργία του ανθρώπου, του Μικελάντζελο. Ο Θεός, κι ο Αδάμ, ο οποίος μόλις έχει βγεί απ' τα θεϊκά χέρια και περιμένει την θεία αστραπή για να αρχίσει να ζει...

— Το δούλεψε τέσσερα χρόνια, απ' το 1508 ως το 1512, ανεβασμένος πάνω σε κάτι απίθανα ικριώματα...

— Άλλος ένας ανεκτίμητος πολύτιμος λίθος στην παπική τιάρα...

Οι οδηγοί των γκρουπ κανοναρχούν τους κεχηνότες. «Σ' αυτό το εξαιρετο αναγεννησιακό fresco είναι αποτυπωμένο εκείνο το κρίσιμο δευτερόλεπτο προτού ο Θεός εμψυχώσει τον πρωτόπλαστο με το άγγιγμά Του...». Οι τουρίστες συγκατανεύουν κουνώντας το κεφάλι.

Μπορεί ο Μικελάντζελο να ζωγράφισε αυτό το τελευταίο δευτερόλεπτο; μπορεί οι ξεναγοί κι οι τουριστικοί οδηγοί να έχουν δίκιο; κι ο πάπας, φαντάζομαι, θα συμφωνεί μαζί τους. Εγώ, όμως, και να με συμπαθά η ψυχή του μεγάλου καλλιτέχνη, βλέπω το μοιραίο δευτερόλεπτο, αφότου...

Για να δούμε...

Ο Αδάμ στα αριστερά. Καλλίγραμμος, μυώδης, με αρμονικές αναλογίες, πλην όμως τελείως άτονος, με λυμένα τα μέλη, «άδειος». Το αριστερό του χέρι για να κρατηθεί κάπως τεντωμένο στηρίζεται στο αριστερό γόνατο· το κεφάλι χωμένο μέσα στους ώμους, το βλέμμα του σβησμένο.

Μόλις ένα χιλιοστό χωρίζει το δείκτη του απ' το δείκτη του νευρώδους, στιβαρού, ζωηρού μεσήλικα με την ψαρή γενειάδα και την πλούσια κόμη, του Θεού. Ο ενδεδυμένος ροδόλευκη εσθήτα πα-

ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝ ΠΤΗΣΕΙ

ντοκράτορα (σε αντίθεση με τον καημένο τον Αδάμ που είναι γυμνός σαν σκουλήκι) επιβαίνει μαγικού –ή θείου– πέπλου, νωχελικά αραγμένος πάνω σε έντεκα στρουμπουλιά παιδόπουλα εν πολλοίς ακαθορίστου φύλου· μόνο ένα από δαύτα τα ζωντανά μαξιλαράκια είναι εμφανώς θηλυκό, το δωδέκατο. Πρόκειται περί του άνθους της ιπτάμενης τρυφερής χορείας: μια ξανθιά κορασίδα, γύρω στα δώδεκα-δεκατρία, όμορφη σαν την αυγή. Ο Πανάγαθος έχει περασμένο ανέμελα το αριστερό του μπράτσο στους ώμους της και εκείνη, η τυχερή ευνοούμενη, κρατά με οικειότητα τον θεϊκό βραχίονα με τα δαχτυλάκια της. Σημειωτέον ότι η παιδίσκη είναι το μόνο γιουσουφάκι απ' τα δώδεκα που αγγίζει με τα δάχτυλα του τον ελευθέριο άρχοντα· όλα τα υπόλοιπα χρησιμεύουν ως ντεκόρ κι ως καναπέδες.

Ο μετέωρος άρχοντας κοιτά αποφασιστικά αλλά και με τη σιγουριά και την ικανοποίηση του χορτάτου τον καθημαγμένο άνθρωπο· η ευνοούμενη παλλακίδα συναντά την παραίτηση στα μάτια του Αδάμ με το βλέμμα της, γεμάτο υπεροψία και αδιαφορία για τα βάσανα του θνητού. Για 'κείνη, οι ταλαίπωροι άνθρωποι αξίζουν όσο κι οι μπαταρίες. Όσο για τα υπόλοιπα αγγελούδια, το βλέμμα τους είναι κενό – τα δερμάτινα σκαμνάκια (τα «πουφ») δεν έχουν βλέμμα.

Η ιπτάμενη τρυφήλη κομπανία μόλις έχει ανεφοδιαστεί εν πτήσει με τη ζωική και ψυχική ενέργεια του Ανθρώπου, μόλις έχει βάλει τη «βενζίνη» της, αφήνοντας τον αποστραγγισμένο, αδειανό, ένα στεγνό τσόφλι που σε λίγο θα θρυμματιστεί πάνω σ' εκείνη την βουνοπλαγιά, εκεί όπου τον έχει οδηγήσει η λαχτάρα του να δει και ν' αγγίξει το Δημιουργό του.

Ο Μικελάντζελο μου φαίνεται πως ζωγράφισε το μοιραίο –για τον Αδάμ– δευτερόλεπτο, αφότου ο αχόρταγος λευκός, αρρενωπός, εμπαθής, δυτικός Θεός απομύζησε όλη τη φλεγόμενη ψυχή του ανθρώπου, μόνο και μόνο για να συνεχίσει την οργιαστική του πτήση. Φαντάζομαι μια ατέλειωτη σειρά από όμοιους Αδάμ να προεκτείνεται στο άπειρο: προς τα κάτω, όλοι τους ξερά σκέλεθρα σε βουνοκορφές· προς τα πάνω, όλοι τους ζωντανοί κι ανυπόμονοι, παλλόμενοι στην προσδοκία της ένωσής τους με τη θεότητα, όλοι με το άνθος της ψυχής τους, σαν πολύτιμο πρόσφορο, στα χέρια τους. Αν ήξεραν τη μοίρα που τους επιφυλάσσει αυτή η θηριώδης αρσενική βασίλισσα των μελισσών...

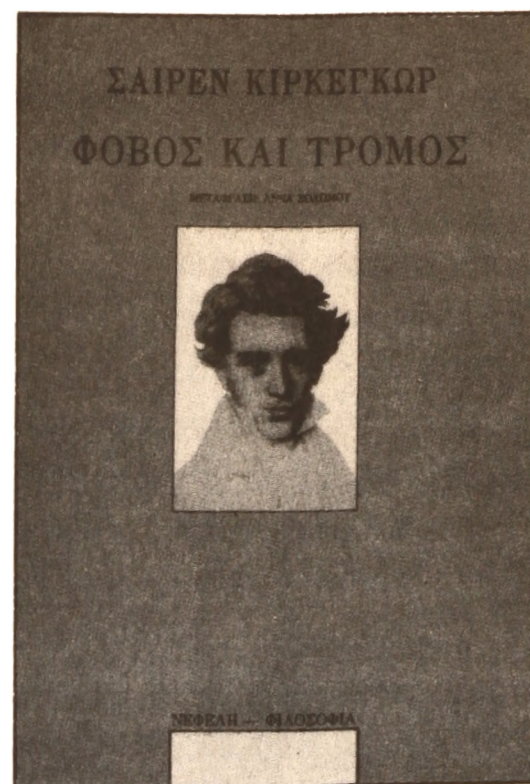
Οι κοστουμάτοι υπάλληλοι της Αγίας Έδρας δίνουν το σήμα για να αδειάσει ο χώρος. Οι επισκέπτες ξεφεύγουν απρόθυμα απ' τη μαγεία των έξοχων νωπογραφιών κι αρχίζουν να συνωστίζονται, νωθρά και υπάκουα, στις εξόδους. Πόσο μοιάζουν, πόσο μοιάζουμε όλοι μας –καθολικοί ή κομμουνιστές, Ευρωπαίοι ή τριτοκοσμικοί, τουρίστες ή φιλότεχνοι– με τον Αδάμ... Και πόσο μοιάζει ο στιβαρός μεσήλικας με κάποιους χαρισματικούς ηγέτες, θρησκευτικούς αρχηγούς, προέδρους· επιχειρήσεων, αυθέντες των γραμμάτων και των τεχνών, άρχοντες τηλεοπτικών δικτύων που συντηρούν τα ιδιωτικά βίτσια και τις δημόσιες αρετές τους απ' τις ψυχές (και τις τσέπες) των πιστών και των οπαδών τους...

Παύλος Μεθενίτης

ΝΕΦΕΛΗ — ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΣΑΙΡΕΝ ΚΙΡΚΕΓΚΩΡ
ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΣ

Ποια πρέπει να είναι η σχέση του ατόμου με το πραγματικό; Ποια πρέπει να είναι η σχέση του με το χρόνο; Αυτά τα δύο προβλήματα θέτει ο Κίρκεγκωρ στο *Φόβος και Τρόμος*, το βιβλίο που ο ίδιος θεωρούσε ως το καλύτερό του. «Αρκεί αυτό» έλεγε «για να αποθανάτισει το όνομά μου». Ποτέ η «λυρική διαλεκτική» του, η τέχνη του να μας κάνει να νιώθουμε πάνω από μας τα ειδικά χαρακτηριστικά του θρησκευτικού πεδίου, δεν μας άγγιξαν βαθύτερα. Ποτέ, η διήγησή του δεν συνδέθηκε στενότερα με τις πιο προσωπικές του συγκρούσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΟΥΡΕΛΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΕ ΜΙΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ

«...Είναι φανερό, ότι μια φιλοσοφία του δυνατού βρίσκεται πίσω από τις τρεις έννοιες: του πιθανού, του απρόοπτου και του τυχαίου και παρουσιάζεται και εκεί ακόμη που τα φαινόμενα φαίνονται να διέπονται από μια νομοτέλεια που είναι η βάση της Αρχής του Παγκόσμιου Ντετερμινισμού. Η Αρχή τούτη, μέσα από την πρόοδο της Σύγχρονης Επιστήμης, χάνει ολοένα και περισσότερο το κύρος της, όταν αλλάζουμε επίπεδο προσέγγισης των φαινομένων και περνούμε, είτε στην κλίμακα της μικροφυσικής είτε στην κλίμακα της μακροφυσικής. Το κλειδί για όλα αυτά μας το δίνει η έννοια του δυνατού. Σε μια τέτοια φιλοσοφία ανάγονται και η «Φαινομενολογία του δυνατού».

Μόλις κυκλοφόρησαν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ

Στο λεύκωμα αυτό, που κυκλοφορεί ήδη σε τρίτη έκδοση, περιλαμβάνονται φωτογραφίες αρχιτεκτονικών μελών κατασκευασμένων από σίδερο. Οι φωτογραφίες απεικονίζουν μπαλκόνια, φουρούσια, σκάλες, εξώπορτες, κάγκελα, κιγκλιδώματα παραθυριών, τζελουζίες, πηγάδια, στηρίγματα φαναριών, θυροφεγγίτες, μάτια βοδιού, στέγαστρα θυρών ή προθηκών, λασποκαθαριστήρες κ.λπ. που έχουν άμεση συνάφεια με την παλιότερη λαϊκή αρχιτεκτονική ή με την σύγχρονη αστική αρχιτεκτονική.

Ένα ακόμη σημαντικό βιβλίο του Ηλία Πετρόπουλου για να γνωρίσουμε και να μελετήσουμε τον πολιτισμό μας.

Επίσης κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ
ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ
ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
Ο ΜΥΣΤΑΞ

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ
ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ
Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ
ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ
ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΑΛΑΤΙΑΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1968-1974 • 1982-1991
ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΑΡΕΤΙΝΟΥ, ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ
Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑ

ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ
Η ΕΘΝΙΚΗ ΦΑΣΟΛΑΔΑ
LE KIOSQUE GREC (ΤΟ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟ)
LA VOITURE GRECQUE (ΤΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ)

CAGES A OISEAUX EN GRECE (ΤΑ
ΚΛΟΥΒΙΑ)
ALBUM TURK
ΤΟΠΟΡ

Μόλις κυκλοφόρησαν
ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ, Η ΛΑΣΠΗ
ΤΑ ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ
ΚΥΡΙΩΣ ΑΥΤΟ
Κολάζ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Τσάο καβαλιέρε!

Ενώ τυπωνόταν το ΑΝΤΙ, στη γειτονική Ιταλία ο μπερλουσκονισμός έπνεε τα λοίσθια και ο ηγέτης του ετοιμαζόταν να αναγγείλει (διά του εκπροσώπου του) την παραίτησή του, υπό το βάρος της εύθραυστης ισορροπίας του κυβερνητικού συντηρητικού συνασπισμού που βασάνισε για εννιά μήνες τον ιταλικό λαό.

Μόλις δεκαεπτά μέρες μετά την παραίτηση του πρωταγωνιστή της επιχείρησης «καθαρά χέρια», δικαστή Ντι Πιέτρο, και ένα εικοσιτετράωρο μετά τη πολύωρη ανάκριση στην εισαγγελία του Μιλάνου του άρχοντα της αυτοκρατορίας των ΜΜΕ, η ιταλική κοινωνία προτίμησε να μην εορτάσει τα πρώτα γενέθλια της πρωτοφανούς για την Ευρώπη φαινομένου υποκατάστασης της πολιτικής εξουσίας από επιχειρηματικούς κολοσσούς.

Την αρχή του τέλους σήμανε το ξέσπασμα των γενικών απεργιών των προηγούμενων μηνών. Το ίδιο κατέδειξε και η δυσκολία που αντιμετώπισε η ψήφιση του προϋπολογισμού στην ιταλική Βουλή. Ο μυθικών ικανοτήτων

Ο ιταλικός
λαός
αποδεικνύει
ότι μπορεί
να
διδάσκεται
από ένα
αποτυχημένο
πείραμα, το
οποίο
προέκρινε
λόγω της
πολιτικής
ασφυξίας.

πολυεπιχειρηματίας που θα έβγαζε δήθεν την Ιταλία από το οικονομικό τέλμα στο οποίο είχε περιπέσει εξαιτίας της αναξιοπιστίας του πολιτικού του κόσμου, αποδείχτηκε σύντομα ότι βαρύνεται με πλείστες όσες παράνομες οικονομικές δραστηριότητες, και δωροδοκίες που ξεκινούν από το 1991.

Η πολιτική εμπειρία του ιταλικού λαού φαίνεται να καταδικάζει με την ίδια ευκολία και ενθουσιασμό τους ηγέτες της που η ίδια προώθησε στην εξουσία μόλις τον προηγούμενο Μάρτιο. Απόδειξη ότι μπορεί να διδάσκεται από ένα αποτυχημένο πείραμα, που το είχε προκρίνει λόγω της ασφυξίας που προκαλούσε και εξακολουθεί να προκαλεί η άκρατη φιλελευθεροποίηση του πολιτικο-οικονομικού συστήματος.

Και ενώ η Λέγκα του Μπόσι ετοιμάζεται επικίνδυνα να επωφεληθεί από την πτώση τού μέχρι πριν από μερικές μέρες συνοδοιπόρου της –στην οποία άλλωστε συνέβαλε– το αίτημα για μια σοβαρή αριστερή παρέμβαση καθίσταται επιτακτικό.

Περί ελληνο-βουλγαρικής φιλίας

Η ΝΙΚΗ των Σοσιαλιστών στη Βουλγαρία διανοίγει νέες δυνατότητες ελληνο-βουλγαρικής προσέγγισης – ως γνωστόν, ο έτερος πόλος της πολιτικής εξουσίας στη Βουλγαρία, ο πρόεδρος **Ζ. Ζέλεφ**, βλέπει με πολύ θετικό μάτι την Τουρκία και εξίσου αρνητικό την Ελλάδα. Θα ήταν λάθος, ωστόσο, να αποδοθούν φιλελληνικές τάσεις στους βούλγαρους Σοσιαλιστές. Απλώς είναι περισσότερο ρεαλιστές, αρκούντως καχύποπτοι απέναντι στα μακροπρόθεσμα σχέδια της Άγκυρας στην περιοχή, αλλά και ανήσυχτοι για την πολυάριθμη τουρκική μειονότητα στο εσωτερικό της χώρας τους.

Επιπλέον, και σε αντίθεση με τον σαφή αντισερβισμό του προέδρου Ζέλεφ, θεωρείται βέβαιο ότι οι βούλγαροι Σοσιαλιστές θα επηρεαστούν να προσεγγίσουν πολιτικά το Βελιγράδι, ίσως και να πέσουν, στο βαθμό των δυνατοτήτων τους, για την άρση του εμπάργκο προς τη Γιουγκοσλαβία. Σχετικά με την Αλβανία, δεν θεωρούν επ' ουδενί «δημοκράτη» τον **Σαλί Μπερίσα** και το ενδεχόμενο να συζητούν μαζί του σενάρια διαμελισμού των Σκοπίων πρέπει μάλλον να αποκλειστεί. Όσον αφορά τη FYROM, η Αθήνα μπορεί να βρει στη Βουλγαρία έναν συμπαραστάτη στις πιέσεις για την κάμψη της αδιαλλαξίας του **Κ. Γκλιγκόροφ**, μια και οι Σοσιαλιστές είναι αρκετά ευαίσθητοι στις ορέξεις ορισμένων κύκλων των Σκοπίων για τη βουλγαρική «Μακεδονία του Πιρίν».

Η αίσια έκβαση, μετά 20 περίπου χρόνια διαπραγματεύσεων, της υπόθεσης των νερών του Νέστου, σε συνδυασμό με τις πληροφορίες που φέρουν την ελληνική πλευρά να συμφωνεί τελικά στο άνοιγμα του μεθοριακού σταθμού Γκό-

τσε Ντέλτσεφ - Δράμας, συνιστούν ένα ενθαρρυντικό πλαίσιο για την ουσιαστική βελτίωση των ελληνο-βουλγαρικών σχέσεων. Επιπλέον, η γεωπολιτική και οικονομική σημασία της κατασκευής και λειτουργίας του αγωγού μεταφοράς ρωσικού πετρελαίου στον άξονα Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολη δημιουργεί σταθερά συμφέροντα διμερούς συνεργασίας.

Απομένει να εξετάσει η ελληνική κυβέρνηση με νηφαλιότητα τη στάση που θα κρατήσει ως προς τις επιδιώξεις της Σόφιας για στενότερη προσέγγιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ. Δεδομένης της δυσμενούς θέσεως της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει οι αφειδώς παρεχόμενες υποσχέσεις περί αμέριστης υποστήριξης και ενεργούς ελληνικής συμβολής στους στόχους της Σόφιας να αποκτήσουν ρεαλιστικές διαστάσεις. Πόσο μάλλον που η εμπειρία των Βουλ-

γάρων από τη μέχρι τώρα εφαρμογή και διαχείριση κοινοτικών προγραμμάτων από ελληνικής πλευράς είναι μάλλον αρνητική. Θα έπρεπε επίσης να επανεξεταστεί και να σχεδιασθεί εκ νέου η ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα στη Βουλγαρία και να μελετηθούν τα προβλήματα που ενδεχομένως να προκύψουν από την προσέγγιση της Σόφιας με την Κοινότητα (όπως τη διεύρυνση των εξαγωγών της σε ανταγωνιστικούς για τα ελληνικά προϊόντα τομείς). Επιγραμματικά, εάν δεν επαναληφθούν οι υπερβολικές προσδοκίες της κυβέρνησης Μπιστοτάκι από την ΕΔΔ και τον Ζ. Ζέλεφ και κυριαρχήσει η νηφαλιότητα και ο ρεαλισμός, οι πιθανότητες για ξεπάγωμα και αναθέρμανση των σχέσεων των δύο χωρών είναι πολύ μεγάλες.

*Με δεδομένη τη
δυσμενή θέση της
Ελλάδας στην
Ευρωπαϊκή Ένωση,
πρέπει οι αφειδώς
παρεχόμενες
υποσχέσεις περί
ελληνικής συμβολής
στους στόχους της
Σόφιας να αποκτήσουν
ρεαλιστικές
διαστάσεις.*

Ισως αυτός που ανησυχούσε περισσότερο το βράδυ των βουλγαρικών βουλευτικών εκλογών ήταν ο ηγέτης των νικητών, δηλαδή του Σοσιαλιστικού Κόμματος, Ζαν Βίντενοφ.

Η αυτοδυναμία που κατέκτησαν οι πρώην κομμουνιστές στη Βουλγαρία φέρουν τον ίδιο και το κόμμα του ενώπιον τεράστιων κυβερνητικών ευθυνών.

Η παταγώδης αποτυχία της Ένωσης Δημοκρατικών Δυνάμεων (ΕΔΔ) του **Φιλίπ Ντιμιτρόφ**, του αντικομμουνιστικού δηλαδή κόμματος, να αξιοποιήσουν την σχετική πλειοψηφία που έλαβαν στις προηγούμενες εκλογές (Οκτώβριος 1991) και να υλοποιήσουν τη μεταρρύθμιση σε κεντροδεξιά κατεύθυνση ήταν η απαρχή της επιστροφής των μεταλλαχθέντων σε σοσιαλιστές πρώην κομμουνιστών στην εξουσία. Εν συνεχεία, η διετής άσκηση των κυβερνητικών καθηκόντων από την κυβέρνηση του καθηγητή **Μπέροφ** – με την υποστήριξη του Σ.Κ., του κόμματος της τουρκόφωνης μειονότητας και τμήματος της ΕΔΔ –, επιβεβαίωσε το αδιέξοδο σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής, καλλιεργώντας έτσι στους πολίτες τάσεις νοσταλγίας για το πρόσφατο παρελθόν.

ΝΕΟΚΟΠΟΙ ΜΑΦΙΟΖΟΙ...

Είναι λυπηρό, αλλά είναι γεγονός ότι ο σημερινός Βούλγαρος φοβάται περισσότερο από κάθε άλλη φορά, καθώς η πρώτη πενταετία της Δημοκρατίας συνοδεύθηκε

Αμήχανη αποδυναμία

του Νίκου Χίου

με οδυνηρές εμπειρίες. Η διαφθορά και η εγκληματικότητα συνιστούν πλέον αναπόσπαστα κομμάτια της καθημερινότητας. Το μένος της επιδειξιμανίας των νεόπλουτων επιχειρηματιών με τις πολυάριθμες πολυτελέστατες Μερσεντές, η απροκάλυπτη συμπεριφορά των μαφιόζικων ομάδων και η αδιάστακτη εγκληματική δράση των «κλεφτρονιών», είναι αυτά που υφίσταται καθημερινά ο μέσος βούλγαρος πολίτης, αυτά από τα οποία θεωρεί ότι απειλείται. Οι πυροβολισμοί στο κέντρο της Σόφιας, ο μανιώδης ήχος από τις σειρήνες των αυτοκινήτων των εταιρειών παροχής προστασίας καθώς τρέχουν στο στόχο που δέχθηκε επίθεση, οι χρυσές δουλειές που κάνουν τα καταστήματα εγκατάστασης συναγερμών σε σπίτια και αυτοκίνητα συνιστούν εικόνες διόλου ελκυστικές.

Εαν σε αυτά προστεθεί η ανεξέλεγκτη ανεργία, ο πληθωρισμός που τον Οκτώβριο υπερέβη το 100%, και οι όλοι ανεξαιρέτως αρνητικοί δείκτες της οικονομίας, τότε εξηγούνται, εν μέρει, οι τάσεις νοσταλγίας που κατέλαβαν τους βούλγαρους ψηφοφόρους. Αρνητικότερη ήταν και η εμπειρία των Βουλγάρων από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους στην προηγούμενη Βουλή, καθώς οι περισσότεροι κοίταξαν μάλλον να βουλευθούν παρά να νομοθετήσουν. Είναι τόσο κραυγαλέα τα παραδείγματα απότομου και αδιαφανούς πλουτισμού! Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή του φιλομοναρχικού βουλευτή **Μ. Μίντσεφ**, ο οποίος εμφανίστηκε αίφνης να διαθέτει ανυπολόγιστη περιουσία στο όνομά του, σημαντικά μερίδια μετοχών σε Τράπεζες κ.λπ. Ο κ. Μίντσεφ όχι μόνον δεν φρόντισε να δικαιολογήσει τις πηγές του πλουτισμού του, αλλά με αναιδέστατο τρόπο επιδεικνύει τα «αποκτηθέντα»

Σε αυτό το κοινωνικοοικονομικό τοπίο, το Σοσιαλιστικό Κόμμα καλείται να «βγά-

λει τα κάστανα από τη φωτιά», χωρίς να διαθέτει σαφή εικόνα της όλης κατάστασης και, το χειρότερο, χωρίς σαφές πρόγραμμα υπέρβασης των προβλημάτων που περιγράφηκαν παραπάνω, με παράλληλη προώθηση μεταρρυθμίσεων. Καθώς δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα βρεί κυβερνητικούς συμμάχους (με πιθανή εξαίρεση το Κόμμα των βουλγάρων επιχειρηματιών, ο ηγέτης του οποίου **Ζωρζ Γκάντσεφ** θυμίζει λίγο-πολύ τον **Ζιρινόφσκι** σε βαλκανική έκδοση), ο Ζαν Βίντενοφ έχει να αντιμετωπίσει δύο πολύ βασικά προβλήματα: *Πρώτον*, το ίδιο του το κόμμα και, *δεύτερον*, τη διόλου αξιοζήλευτη κατάσταση της χώρας του.

ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Η ομάδα των πρώην στελεχών της κομμουνιστικής νεολαίας που έχει συσπειρωθεί γύρω από τον 35χρονο Ζαν Βίντενοφ (**Κρ. Πρεμιάνοφ**, **Γκ. Παρβάνοφ**) από κοινού με τους δυτικής παιδείας σοσιαλδημοκράτες (**Γκ. Πίρινσκι**) και την παλαιά φρουρά που ανέτρεψε τον **Τ. Ζίβκοφ** (**Αλ. Λίλοφ** και **Α. Λουκάνοφ**) θα πρέπει καταρχήν να διαμορφώσουν ένα μίνιμουμ κυβερνητικό πρόγραμμα και στη συνέχεια να μοιράσουν τα ιμάτια της εξουσίας. Διόλου εύκολα πράγματα καθώς το ΔΝΤ εποπτεύει τις οικονομικές εξελίξεις, και η εκλογική βάση, δηλαδή το 44% δεν βολεύεται καθόλου με τις μηνιαίες απολαβές. Ο βασικός μηνιαίος μισθός ανέρχεται στα 2.200 λέβα (35 δολάρια) και η βασική σύνταξη στα 1600 λέβα.

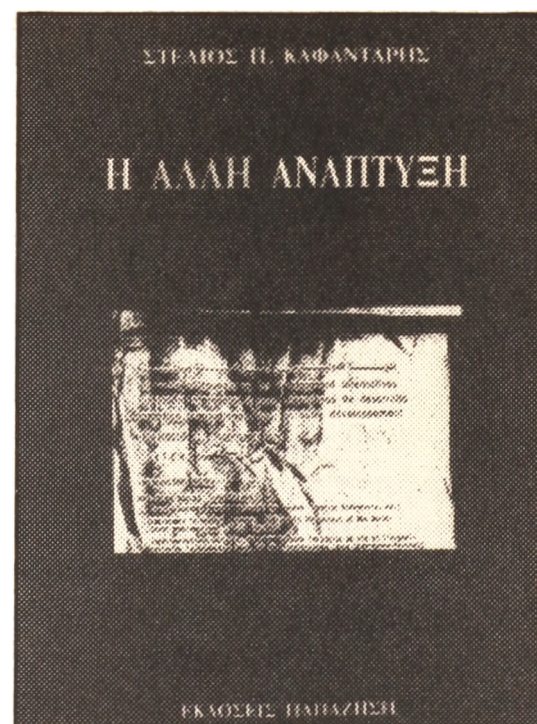
Η ηγεσία του Σ.Κ. φέρεται αποφασισμένη να αντιμετωπίσει το οικονομικό πρόβλημα με την αναθάρρηση της παραγωγής και τη μαζική ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων σε συνδυασμό με περιορισμό της φοροδιαφυγής και αύξηση του εισοδήματος των χαμηλόμισθων. Αυτό όμως που θα προσδιορίσει τα όποια θετικά αποτελέσματα είναι η διάθεση του Σ.Κ. και κυ-

ρίως η ικανότητά του να αντιπαρατεθεί στο οργανωμένο οικονομικό έγκλημα, το οποίο μέσα από δεσμούς και πρακτικές της μαφίας ελέγχει σημαντικούς κλάδους της βιομηχανίας και του τραπεζικού συστήματος

Μάλλον, δεν έχει και πολλούς λόγους να δείχνει ευχαριστημένος ο Ζαν Βίντενοφ από την αποκλειστική ευθύνη διακυβέρνησης που του ανέθεσε στο κόμμα του το 44% του εκλογικού σώματος.

ΣΤΕΛΙΟΣ Π. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ
Η ΑΛΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μπροστά στο σώμα της Άλλης Ανάπτυξης, του Στέλιου Καφαντάρη, σκέφτομαι πως αυτό που έχει σημασία δεν είναι το πόσο πρώιμα, για τα δικά μας μέτρα, θίγονται ορισμένα προβλήματα αλλά η στάση απέναντι σ' αυτά, που δηλώνεται από το ύφος των κειμένων. Μια στάση εριστική ίσως, αμφισβήτησης οπωσδήποτε, που συνιστά ωστόσο την μόνη αξιοπρεπή δυνατότητα αντίδρασης σε μια κατάσταση πραγμάτων για την οποία κανείς δεν τρέφει αυταπάτες.

Θανάσης Βαλτινός

Επιστροφή στις εισβολές...

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στην αποσχισθείσα δημοκρατία της Τσετσενίας κλυδωνίζει την ούτως ή άλλως ασταθή εξουσία του Μπόρις Γέλτσιν. Και ο ίδιος ο ρώσος πρόεδρος θα επιθυμούσε πιθανότατα την πολιτική διευθέτηση της κρίσης. Τώρα, όμως, ο κίνδυνος της εκτροπής είναι ορατός. Η Τσετσενία κινδυνεύει να γίνει ένα δεύτερο Αφγανιστάν και η δημοκρατία στη Ρωσία κινδυνεύει να βρεθεί στο μάτι του κυκλώνα.

Η μεγαλύτερη μετά την εισβολή στο Αφγανιστάν ρωσική στρατιωτική επιχείρηση άρχισε στις 11 Δεκεμβρίου. Εκατοντάδες ρωσικά άρματα μάχης και τεθωρακισμένα εισήλθαν στο έδαφος της Τσετσενίας από τρία διαφορετικά σημεία.

Οι ρωσικές δυνάμεις κινήθηκαν προς το Γκρόζνυ, την πρωτεύουσα της Τσετσενίας, ενώ την ίδια ώρα άρχιζαν στη Βόρεια Οσετία διαπραγματεύσεις των δύο μερών προκειμένου να διευθετηθεί η κρίση. Όμως, ο αυτονομιστής πρόεδρος της Δημοκρατίας, **Ντζοκχάρ Ντουντάγεφ**, αρνείται να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις όσο τα ρωσικά στρατεύματα παραμένουν στο έδαφος της Τσετσενίας. Ο ρώσος πρόεδρος στέλνει στους αυτονομιστές τελεσίγραφο με το οποίο τους καλεί να παραδώσουν τα όπλα μέσα σε 24 ώρες. Λίγο πριν εκπνεύσει η διορία, ο **Μπόρις Γέλτσιν** ανακοινώνει νέο τελεσίγραφο για τις επόμενες 48 ώρες. Το τελεσίγραφο εκπνέει χωρίς οι Τσετσένοι αυτονομιστές να συμμορφωθούν και οι ρωσικές δυνάμεις βομβαρδίζουν την τσετσενική πρωτεύουσα, στις 20 Δεκεμβρίου. Οι μελλοντικές εξελίξεις δύσκολα μπορούν να προβλεφτούν.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΙΣΜΩΝ;

Ο Μπόρις Γέλτσιν ίσως και να μην επιθυμεί τη διευθέτηση της κρίσης με τα όπλα. Η απόφασή του να προχωρήσει σε μια επίδειξη δύναμης στην περιοχή του Καυκάσου και να υποχρεώσει με την απειλή των όπλων τους Τσετσένους να καθήσουν στο

Οι Τσετσένοι είναι φυλή νομαδική με πατριαρχική οργάνωση. Αποάστηκαν το Ισλάμ τον 18ο αι. και είναι ο μοναδικός λαός του Καυκάσου που επί δεκαετίες μάχεται τον ρωσικό επεκτατισμό. Μεταξύ 1834 και 1859 διεξήγαγαν αγώνα για την ανεξαρτησία τους υπό τον Ιμάμη Τσαμίλ. Μετά την επανάσταση του 1917, οι μπολσεβίκοι αγωνίστηκαν σχεδόν 20 χρόνια για να καταφέρουν να επιβάλουν την εξουσία τους στην Τσετσενία. Από τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ξεκινά ένας νέος αγώνας για την ανεξαρτησία και συγχρόνως εντείνεται η καταστολή της ρωσικής ηγεσίας. Το 1944 ο Στάλιν εκπατρίζει τον μισό περίπου πληθυσμό της περιοχής, που εγκαθίσταται στο Καζακστάν. Οι διωγμένοι Τσετσένοι δεν θα επαναπατριστούν πριν από το 1957. Η Δημοκρατία της Τσετσενίας έχει ανακηρύξει από τον Σεπτέμβριο του 1991 την ανεξαρτησία της από τη ρωσική συνομοσπονδία.

τραπέζι των διαπραγματεύσεων, κινδυνεύει να γίνει μπουμέρανγκ για τον ρώσο πρόεδρο που παίζοντας το χαρτί των εθνικιστών οδηγείται τώρα στην απομόνωση.

Οι λόγοι οι οποίοι προβλήθηκαν για να δικαιολογήσουν την εισβολή στην Τσετσενία είναι σαθροί. Πριν από λίγες μέρες η ανακοίνωση του Κρεμλίνου υποστήριζε ότι το καθεστώς του αυτονομιστή Ντουντάγεφ βασίζεται σε τρομοκρατικές οργανώσεις και γι' αυτό απειλεί την εθνική ασφάλεια και τα ζωτικά συμφέροντα της Ρωσίας. Ο πολιτικός κόσμος στη χώρα αντιδρά, φωνές διαμαρτυρίας ακούγονται και μέσα στο στρατόπεδο των Δημοκρατικών του Γέλτσιν. Αλλά οι δυτικές δυνάμεις δεν

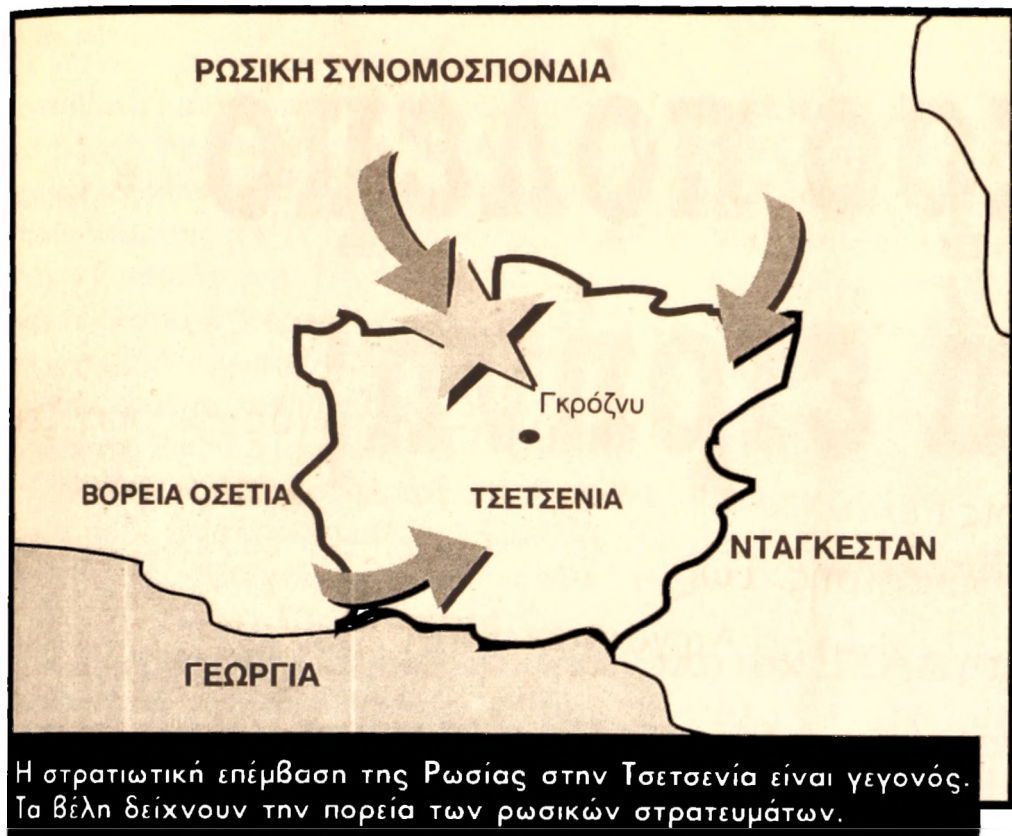
βρίσκουν τίποτα το μεμπτό στη ρωσική επέμβαση! Οι ΗΠΑ και η Γαλλία περιορίστηκαν να δηλώσουν ότι το θέμα είναι εσωτερική υπόθεση της Ρωσίας. Χαρακτηριστική είναι η προτροπή του αμερικανού προέδρου, **Μπιλ Κλίντον**, η εσωτερική αυτή υπόθεση να «διευθετηθεί» με όσο το δυνατόν λιγότερο αίμα.

ΘΑ ΑΠΟΤΥΧΕΙ;

Μια εισβολή όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί «διευθέτηση» και πολύ περισσότερο δεν μπορεί να είναι αναίμακτη. Οι ρωσικές δυνάμεις ήδη προχωρούν, αν και με πολύ μεγάλη δυσκολία, προς το Γκρόζνυ. Μέχρι να εισέλθουν στο έδαφος της Τσετσενίας ήρθαν αντιμέτωποι με τους κατοίκους της Τυγκουσετίας, της Βόρειας Οσετίας και του Νταγκεστάν. Στα σύνορα του Νταγκεστάν με την Τσετσενία ένας δημοσιογράφος του γαλλικού πρακτορείου ειδήσεων καταγράφει την ομολογία του 35χρονου Σαουάντι: «Οι Τσετσένοι είναι αδέρφια μας· είμαστε ένας λαός και θα πολεμήσω στο πλευρό τους μέχρι θανάτου». Αφοπλιστική είναι και η δήλωση ενός ρώσου στρατιώτη που μένει καθηλωμένος μέσα στο άρμα του καθώς κάτοικοι της περιοχής του έχουν κλείσει το δρόμο. «Ακούστε, δεν ήρθαμε εδώ για να κάνουμε πόλεμο. Αν συνεχίσετε να μας κλείνετε το δρόμο, και αφού δεν έχουμε πρόθεση να σας χτυπήσουμε, θα αναγκαστούμε να μείνουμε εδώ».

Από τις μαρτυρίες αυτές διαφαίνονται δύο σοβαροί λόγοι που δικαιολογούν την πρόβλεψη ότι η ρωσική εισβολή τελικά θα

ΡΩΣΙΑ/ΤΣΕΤΣΕΝΙΑ

αποτύχει. Πρώτον, στον αγώνα αυτό οι Τσετσένοι αυτονομιστές δεν θα είναι μόνοι τους: Βόρεια Οσετία, Ινγκουσετία και Νταγκεστάν, οι τρεις γειτονικές τους χώρες, τους υποστηρίζουν. Ο Μπόρις Γέλτσιν φαίνεται πως θα τα "καταφέρει" τελικά να δημιουργήσει ένα μουσουλμανικό αντιρωσικό μέτωπο που θα αναβαθμίσει και το ρόλο της Τουρκίας στην περιοχή. Δεύτερον, οι ρώσοι στρατιώτες που έχουν αρχίσει ήδη να μετράνε τις πρώτες απώλειες, δεν μπορούν εύκολα να δούνε τους Τσετσένους σαν εχθρούς τους. Μιλάνε όλοι την ίδια γλώσσα και επιπλέον λείπει και το ιδεολογικό υπόβαθρο που θα δικαιολογούσε και θα στήριζε την εισβολή.

ΧΩΡΙΣ ΕΡΕΙΣΜΑΤΑ

Αλλά και στη Ρωσία η τακτική αυτή της κυβέρνησης δεν βρίσκει ερείσματα. Εκτός από τους πολιτικούς, και ο λαός αντιτίθεται στην ιδέα της εισβολής. Δημοσκοπήσεις που έγιναν πρόσφατα στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης έδειξαν ότι το 80% του πληθυσμού δεν πιστεύει πια σε κανενός είδους ενοποίηση. Πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι τους τελευταίους μήνες η ρωσική κυβέρνηση είχε αρχίσει να αλλάζει τακτική. Μετά τις επεμβάσεις στη Μολδαβία, την Ουκρανία και τη Γεωργία, η Μόσχα έδειχνε να προκρίνει την οικονομική πίεση από την στρατιωτική εισβολή, τη διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων από την αποσταθεροποίηση. Η απομάκρυνση των ρωσικών στρατευμάτων από τις βαλτικές δημοκρατίες τον Αύγουστο, η απόφα-

ση της Μόσχας να διαλύσει τη ρωσική δύναμη που στήριζε τους αντάρτες στη Μολδαβία, το γεγονός ότι παραμέρισε τελικά τη διακήρυξη του Συμβουλίου της Σεβαστουπόλεως -σύμφωνα με την οποία η πόλη ανήκει στη Ρωσία- (προκειμένου να μην έρθει σε ανοιχτή ρήξη με την Ουκρανία), δείχνουν ότι το δόγμα της ρωσικής κυβέρνησης για τις πρώην σοβιετικές

δημοκρατίες έχει τροποποιηθεί. Οι ίδιοι πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η τακτική αυτή θα εφαρμοστεί τελικά και στην περίπτωση της Τσετσενίας.

Η Τσετσενία, όμως, είναι μια Δημοκρατία που ανήκε στη ρωσική συνομοσπονδία: μια περιοχή πλούσια σε κοιτάσματα πετρελαίου: ένας λαός που από τον προηγούμενο ακόμα αιώνα αγωνίζεται για την ανεξαρτησία του από τους Ρώσους. Οι ιδιομορφίες αυτές καθιστούν ίσως λίγο πιο δύσκολη την προσέγγιση της Ρωσίας με την Τσετσενία.

ΜΠΟΥΜΕΡΑΝΓΚ

Σε κάθε περίπτωση, η ρωσική κυβέρνηση πρέπει να βρει τρόπο να διαπραγματευτεί με τον αυτονομιστή Ντουντάγεφ. Ο κίνδυνος να παγιδευτούν τα ρωσικά στρατεύματα στην Τσετσενία σε έναν ανταρτοπόλεμο με τους αυτονομιστές, οι οποίοι θα έχουν και την υποστήριξη των γειτόνων τους, είναι πολύ μεγάλος. Ακόμα μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος της πολιτικής εκτροπής στην ίδια τη Ρωσία. Όσο η κρίση στην Τσετσενία θα εντείνεται τόσο ο ρώσος πρόεδρος θα απομονώνεται, ακόμα και από τους «Δημοκρατικούς». Η ένταση που υποφώσκει στη σχέση του ρώσου προέδρου με τον πρωθυπουργό, οι αυθαίρετες παρεμβάσεις στο κυβερνητικό έργο καθώς και οι απολύσεις υπουργών, σε συνδυασμό με τη δεινή οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η χώρα, συνθέτουν ένα σκηνικό που, αν μη τι άλλο, δημιουργεί ανησυχίες για την πορεία των πολιτικών πραγμάτων στη Ρωσία.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

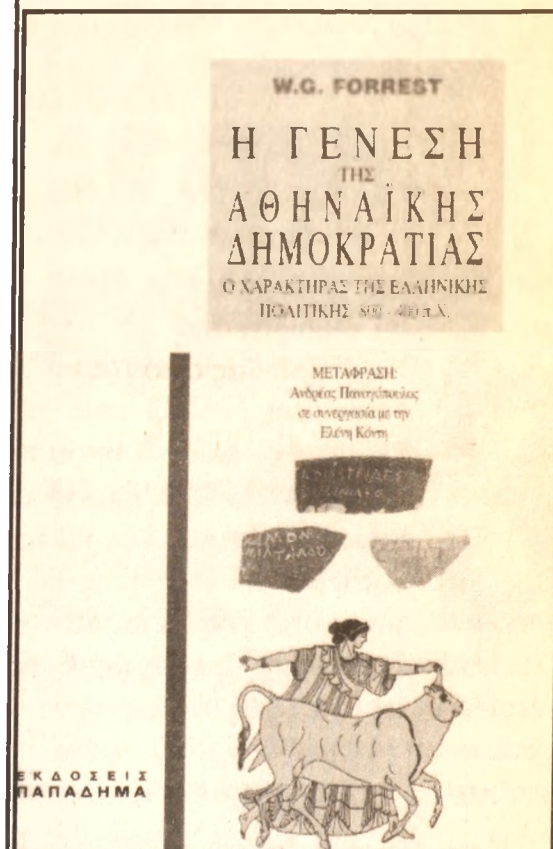
(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

W. G. Forrest

Καθηγητής της Οξφόρδης

Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ 800-400 π.Χ

Μετάφραση

Ανδρέας Παναγόπουλος
με τη συνεργασία της Ελένης Κόντη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

Από τον ψυχρό πόλεμο στην ψυχρή ειρήνη;

του Δημήτρη Σκάλκου

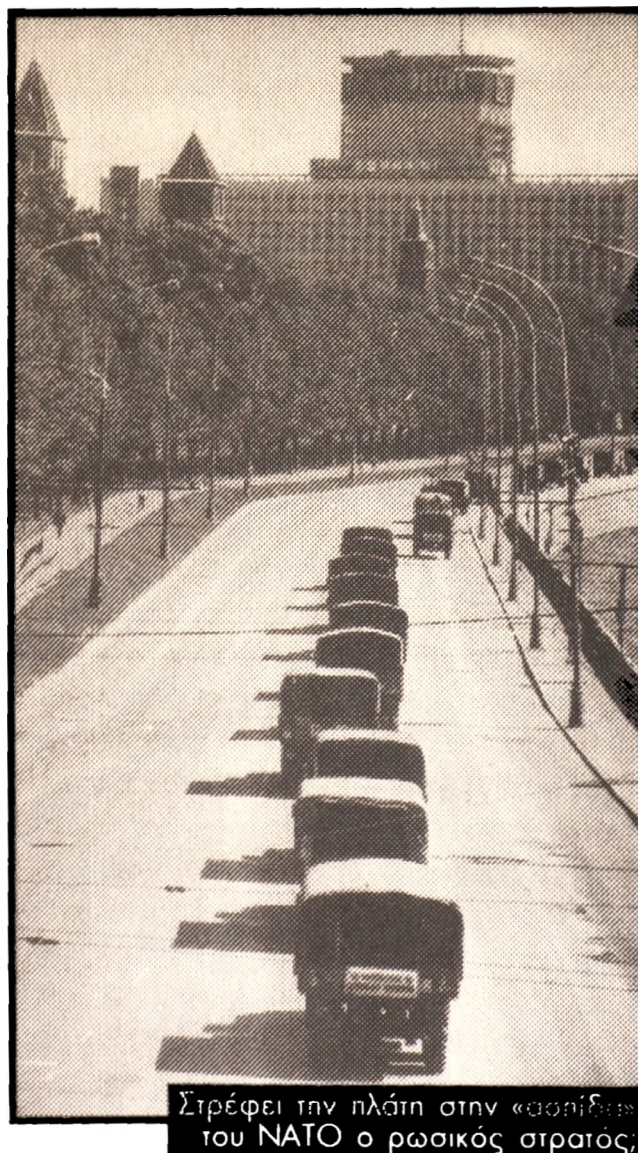
Οι πρόσφατες κινήσεις της ρωσικής διπλωματίας στη ΔΑΣΕ και απέναντι στο ΝΑΤΟ κίνησαν το ενδιαφέρον των μέσων ενημέρωσης, διότι, πράγματι, εντυπωσίασαν. Πέρα, όμως, από το πεδίο των εντυπώσεων, σκόπιμη είναι η βαθύτερη διερεύνηση της ρωσικής στάσης, καθώς φαίνεται να σηματοδοτεί μια νέα εποχή στις σχέσεις ΗΠΑ - Ρωσίας.

Στις 2 Δεκεμβρίου, από την έδρα του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες, ο ρώσος υπουργός Εξωτερικών **Α. Κόζιρεφ** αιφνιδίασε αρνούμενος να υπογράψει την ένταξη της χώρας του στο πρόγραμμα του ΝΑΤΟ «*Η Σύμπραξη για την Ειρήνη*», αντιδρώντας έτσι στη νατοϊκή απόφαση να συνταχθεί, σε περίπου ένα χρόνο, σχέδιο για την επέκταση της συμμαχίας «προς ανατολάς».

Λίγες ημέρες αργότερα, η διάσκεψη της ΔΑΣΕ στη Βουδαπέστη χαρακτηρίστηκε από την έντονη φραστική αντιπαράθεση **Κλίντον - Γέλτσιν** αναφορικά με τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ, που οδήγησε, σύμφωνα με ούγγρο διπλωμάτη, στην «*πιο θεαματική διπλωματική αποτυχία διεθνούς διασκέψεως από λήξεως του ψυχρού πολέμου*».

ΟΙ ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Ποια είναι, όμως, τα αίτια της ρωσικής στάσης; Εκ πρώτης όψεως, φαίνεται να συνδέεται με την κατάσταση που επικρατεί στο εσωτερικό της χώρας και την εμφανή αδυναμία της κυβέρνησης να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του ρωσικού λαού. Έπειτα από τέσσερα χρόνια ύφεσης, η πα-

ραγωγή έχει μειωθεί στο μισό, ενώ η προσδοκία ζωής έχει περιορισθεί στα 59 χρόνια και 20 εκατ. άνθρωποι ζουν κάτω από το

επίσημο όριο φτώχειας. Ο πληθωρισμός τη χρονιά που φεύγει «έτρεχε» με 300% και το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 10%. Ο κοινωνικός ιστός έχει χαλαρώσει επικίνδυνα και επικρατεί γενική απάθεια που απειλεί να μεταβληθεί σε έκρηξη. Ο Γέλτσιν δέχεται συνεχώς κατηγορίες για ανικανότητα. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο «θόρυβος» στις εξωτερικές σχέσεις της Ρωσίας μπορεί να λειτουργήσει αποπροσανατολιστικά για την κοινή γνώμη, ενώ επιχειρείται να δώσει πίσω κάτι από τη χαμένη περηφάνια του λαού. Αυτό εννοούσε ο ΥΠΕΞ της Γερμανίας **Κ. Κίνκελ** όταν έλεγε πως «*οι Ρώσοι έχουν τα εσωτερικά τους*», θεωρώντας βέβαια πως η δεινή θέση του Γέλτσιν επιβάλλει αυτή την τακτική. Δεν θα πρέπει ακόμη να ξεχνάμε την ισχυρή παρουσία των εθνικομμουνιστών στα πολιτικά πράγματα της χώρας, οι οποίοι επωφελούνται στις περιπτώσεις διαλλακτικότητας της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής για να κερδίσουν «πόντους», κατηγορώντας την κυβέρνηση για υποχωρητικότητα και ενδοτισμό. Η στάση της Ρωσίας στην Τσετσενία, ως ένα σημείο, εξηγείται με αυτή τη λογική.

Από μια άλλη οπτική γωνία, η ρωσική διπλωματία ίσως να επιδιώκει με τη στάση της να αποσπάσει από τη Δύση ανταλλάγματα για την επέκταση του ΝΑΤΟ στα

ανατολικά και να επαναβεβαιώσει το ειδικό βάρος της Ρωσίας στη διεθνή σκηνή, επωφελούμενη από την κρίση που σοβεί στους κόλπους του ΝΑΤΟ, λόγω των αντιθέσεων μεταξύ των ΗΠΑ και των ευρωπαίων συμμάχων τους. Ωστόσο, τολμούμε να ισχυρισθούμε πως αλλού βρίσκονται τα βαθύτερα αίτια που υπαγορεύουν τη σκληρή ρωσική απέναντι στις ΗΠΑ και στο ΝΑΤΟ. Η πρόσφατη απόφαση της ρωσικής κυβέρνησης να υιοθετήσει και να υποστηρίξει πάση θυσία το δόγμα του «εγγύς εξωτερικού» (near abroad) είναι ενδεικτική της διάθεσης της Ρωσίας να διεκδικήσει τον αποκλειστικό έλεγχο στον γεωπολιτικό χώρο της πρώην ΕΣΣΔ.

ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΗΠΑ-ΡΩΣΙΑΣ;

Ήδη από τον περασμένο Σεπτέμβριο, από το βήμα του ΟΗΕ, ο Μ. Γέλτσιν κατέστησε σαφές πως «όταν πρόκειται για τη διατήρηση της ειρήνης στο έδαφος της πρώην ΕΣΣΔ, το κύριο βάρος πέφτει στην ευθύνη της Ρωσίας». Η αυξημένη στρατιωτική παρουσία της στον Καύκασο, οι απειλές εναντίον του Αζερμπαϊτζάν, κ.ά., αλλά και το διάταγμα του Γέλτσιν με το οποίο επιτρέπεται η αποστολή στρατευμάτων εκτός συνόρων για την προστασία των ρωσικών μειονοτήτων επιβεβαιώνουν τα παραπάνω.

Οι ΗΠΑ, από τη μεριά τους, φαίνονται να εγκαταλείπουν την αρχή «πρώτα η Ρωσία», που αποτέλεσε την κατευθυντήρια γραμμή της εξωτερικής πολιτικής τους στη μεταψυχροπολεμική περίοδο, και να προωθούν πλέον τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ παρά τις ρωσικές αντιρρήσεις. Τι σημαίνουν όλα αυτά για τις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών; Ίσως τον τερματισμό της αρμονικής — σε γενικές γραμμές — συνύπαρξής τους στη διεθνή σκηνή τα τελευταία χρόνια και την απαρχή μιας νέας φάσης ελεγχόμενης αντιπαράθεσης στις σχέσεις τους. Οι πρόσφατες διαφωνίες στους στα Ηνωμένα Έθνη για το Ιράν και τη Βοσνία φαίνεται να δικαιώνουν την άποψη αυτή. Μήπως, όμως, κατ' αυτό τον τρόπο, πηγαίνουμε προς τη διαμόρφωση νέων σφαιρών επιρροής και την εκ νέου επικράτηση της λογικής της ισορροπίας δυνάμεων, που τόσο στοίχισε στην Ευρώ-

πη τις προηγούμενες δεκαετίες; Βέβαια, τα δεδομένα της νέας εποχής δεν είναι ίδια με αυτά του παρελθόντος. Οι ΗΠΑ δεν είναι διατεθειμένες να εμπλακούν ενεργά σε περιπέτειες στην ήπειρό μας, όπως φάνηκε από τη στάση τους στο βοσνιακό ζήτημα και από την παρότρυνσή τους προς τους Ευρωπαίους να αναλάβουν μόνοι τους ένα μεγάλο μέρος της ασφάλειας της γηραιάς ηπείρου. Αν, όμως, ο ψυχρός πόλεμος εί-

ναι αδύνατο να επαναληφθεί, μια «ψυχρή ειρήνη» φαίνεται πολύ πιθανή. Ιδιαίτερα που από τη νέα χρονιά ο έλεγχος του αμερικανικού Κογκρέσου περνά στους ρεπουμπλικανούς, μεταξύ των οποίων βρίσκεται η πλειοψηφία των «απομονωτιστών» πολιτών, οι οποίοι κινούνται με βάση το αμφισβητούμενο «εθνικό συμφέρον» και αντιμετωπίζουν καχύποπτα, έως και εχθρικά, τη Ρωσία.

TEAM
ATHENS

ΕΚΤΑΚΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΘΥΕΛΛΗΣ

Ο Γιώργος Μαρίνος
απολαυστικά δικός σας,
κάθε Κυριακή στη
μία το μεσημέρι.

Στον "Αθήνα 9.84"
σχολιάζει και καυτηριάζει
πρόσωπα και γεγονότα
της επικαιρότητας.

Κι όποιον πάρει η... θύελλα...

Κυριακή, 1-2 ωρίς το μεσημέρι,
από τον 9.84.

9 ΑΘΗΝΑ
FM

τίσιν του Βοήκαβτε
μόνο εσείς!

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΜΕΤΑ 5 ΕΤΗ

Τα Χριστούγεννα του 1989 η «επανάσταση» στη Ρουμανία έριξε το καθεστώς Τσαουσέσκου. Γέμισαν οι μικρές οθόνες μας με εικόνες.

Πέντε χρόνια αργότερα, παρά τις πολιτικές ελευθερίες, το καθεστώς του **Ιλιέσκου** ελάχιστα έχει βελτιώσει το βιωτικό επίπεδο του πληθυσμού. Η ίδια παλαιά κομμουνιστική ελίτ εξακολουθεί να κυβερνά τη χώρα. Στη Ρουμανία ακόμη και σήμερα επικρατεί η θλίψη...

ΜΠΟΝΑΜΑΣ

Από τη στιγμή που οι πρόσφατες εκλογές στην Αμερική έφεραν τους Ρεπουμπλικανούς να έχουν τον έλεγχο και της Βουλής και της Γερουσίας, ο **Μπιλ Κλίντον** εγκατέλειψε πολλά «όνειρά» του και στράφηκε μετά μανίας προς το «κέντρο». Όπερ σημαίνει στα αμερικανικά προς τις μεσαίες ευημερούσες τάξεις στις οποίες προσφέρει περικοπές φόρων ύψους 60 δισ. δολαρίων.

Το όλο εγχείρημα οι επιτελείς του Κλίντον το αποκαλούν «Χάρτα Δικαιωμάτων» των μεσαίων τάξεων. Δικαίως, εφόσον η μείωση αυτή της φορολογίας σημαίνει αρκετά χρήματα στην τσέπη για όσες οικογένειες έχουν εισόδημα λιγότερο από 100.000 δολάρια το χρόνο. «Το αμερικανικό όνειρο» σε δράση, είπαν κάποιοι.

Το ερώτημα είναι αν όλα αυτά θα καταφέρουν να ανακόψουν την

πτώση της δημοτικότητας του αμερικανού προέδρου και αν η απομάκρυνση από την παραδοσιακή εκλογική βάση των Δημοκρατικών θα ωφελήσει τον Κλίντον στην προσπάθεια επανεκλογής του στο προεδρικό αξίωμα ύστερα από δύο χρόνια.

Ενδεχομένως. Οι χαμένοι είναι πάντα οι ίδιοι: οι φτωχές τάξεις και οι μειονότητες στην τεράστια αυτή κοινωνική χοάνη. Γι' αυτούς δεν υπάρχει χριστουγεννιάτικος μποναμάς.

ΚΟΡΕΣΜΟΣ

Διαβάζω στον *Observer* ότι οι πωλήσεις των βιβλίων που σωρηδόν εκδόθηκαν πρόσφατα περί των μελών της βρετανι-

κής βασιλικής οικογενείας σημειώνουν στασιμότητα ή και πτώση. Ακόμη και οι Βρετανοί βαρέθηκαν να διαβάζουν για τα καμώματα των γόνων της Μοναρχίας. Κι έχουν τόσο σημαντικούς συγγραφείς στους οποίους μπορούν να στραφούν!

ΘΑ ΤΟΛΜΗΣΕΙ;

Αντιμετωπίζοντας σοβαρά εσωκομματικά προβλήματα από τους «ευρωσκεπτικιστές» βουλευτές του, ο βρετανός πρωθυπουργός **Τζων Μέτζορ**, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, σκέφτεται σοβαρά να προχωρήσει στη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για τις σχέσεις Βρετανίας - Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κάτι τέτοιο υποτίθεται ότι θα ένωνε το κυβερνών Συντηρητικό Κόμμα που αυτή τη στιγμή σπαράσσεται από διαφωνίες και συγκρούσεις και χάνει συνεχώς έδαφος. Οι οκτώ αντάρτες βουλευτές του κόμματος θεωρούν την υπόσχεση περί δημοψηφίσματος απαραίτητο όρο για την επάνοδό τους στο κόμμα.

Το θέμα είναι ότι ο Μέτζορ δεν μπορεί να κρατά επί μακρόν ανοιχτή την πόρτα της υπόσχεσης. Θα πρέπει σύντομα να αποφασίσει υπέρ ή κατά, πράγμα καθόλου εύκολο τη στιγμή που εκτός του υπουργικού συμβουλίου, η φιλοευρωπαϊκή πτέρυγα είναι ισχυρότατη. *Root Major!*

Χριστούγεννα:
Κάποιοι άνεργοι,
άστεγοι,
πληκωμένοι και
νεότεροι στις
ευημερούσες
δυτικές
κοινωνίες
-τις κοινωνίες
των «δύο
τρίτων»-
κοιμούνται
στο δρόμο.
Όψεις του
συστήματος
αποκρουστικές,
που καμιά
κοινωνική
πολιτική
δεν κατάφερε
να εξαλείψει...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ

Γιάννης Ξανθούλης

Η Δευτέρα των αθώων

Μυθιστόρημα

ΟΓΔΟΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΘΛΗΤΙΚΟ

• Το 1994 φεύγει, η... ανασκόπηση έρχεται. Βεβαίως, η τελευταία στήλη της χρονιάς δεν σκοπεύει να διενεργήσει ανασκόπηση. Απλώς, θα επιχειρήσει να θυμήσει τα συν ή τα πλήν μερικών προσώπων του Αθλητισμού, τα οποία σηματοδότησαν την εξέλιξη (ή σημάδεψαν την παρακμή) στα (αθλητικά) πράγματα αυτού του τόπου.

• Κορυφαίο γεγονός ήταν, ασφαλώς, η συμμετοχή της εθνικής μας ποδοσφαιρικής ομάδας σε τελική φάση Παγκοσμίου Κυπέλλου. Όπως αποδεικνύεται τώρα, μόνο οι ποδοσφαιριστές δεν ευθύνονται για τον διασυρμό, μολονότι η αγωνιστική συμπεριφορά θα καταγραφεί στην ιστορία. Τρεις ήττες, ισάριθμες απογοητεύσεις ολοκλήρωσαν την αποστολή. Όμως, η οργάνωση και το παραεμπόριο των υπευθύνων της ομάδας ήταν που εξευτέλισαν την Ελλάδα στους δεκάδες χιλιάδες ομογενείς των Ηνωμένων Πολιτειών. Ονόματα όπως αυτό του προέδρου της Ομοσπονδίας **Τριβέλλα** σημαίνουν αποτυχία, παρασκήνιο και διαφυγόντα κέρδη. Δυστυχώς, ο παράγων αυτός επανεξελέγη για τα επόμενα τρία χρόνια και καλά να πάθουμε.

• Ο **Βαλέριος Λεωνίδης**, ο **Πύρρος Δήμας** και ο **Κώστας Κουκοδήμος** ήταν οι τρεις αθλητές με τις σημαντικότερες επιτυχίες σε διεθνές επίπεδο και ο ελληνικός αθλητισμός τους ευχαριστεί για την προσπάθειά τους.

• Ένας ποδοσφαιριστής από την Πολωνία, αναδείχτηκε κορυφαίος στο ελληνικό πρωτάθλημα, σύμφωνα με τις επιλογές των συναδέλφων του: **Κριστόφ Βαζέχα**, σκόρερ του Παναθηναϊκού. Προφανώς δεν υπήρξε κάποιος εγχώριος σταρ να αμφισβητήσει την ικανότητά του με επιχειρήματα, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα παραμένει φτωχό; Όχι βέβαια. Ταλέντα υπάρχουν και μέσα στο '94 φάνηκαν αρκετά: **Νικολαΐδης** (Απόλλωνα), **Βιλανάκης** (Ξάνθης), τα φωτεινότερα. Θα είναι κρίμα να χαθούν. Διότι, δυστυχώς, ο

τύπος αντιμετωπίζει τα νέα παιδιά μόνο ως αντικείμενα προσεχούς πολυδάπανης μεταγραφής...

• Τα γήπεδα του ποδοσφαίρου γνώρισαν το '94 σημαντική πτώση εισιτηρίων παρά το γεγονός της ύφεσης βίας στις εξέδρες. Οι φίλαθλοι έχουν ήδη βαρεθεί το γνωστό κατεστημένο που είναι εντελώς βέβαιο πως θα «μοιραστεί» και πάλι τις διακρίσεις. Συνεπώς;

• Ο πρόεδρος του Ολυμπιακού (σε μπάσκει και ποδόσφαιρο) **Σωκράτης Κόκκαλης** ήταν σχεδόν όλο το χρόνο στην κορυφή της επικαιρότητας χάρη στις συνεχείς επιλογές του, που δεν ήταν όλες επιτυχημένες. Βέβαια, αυτός ο παράγων απέδειξε πως έχει κάθε ευχέρεια να προχωρεί σε διορθωτικές (;) κινήσεις ξεδεύοντας τεράστια ποσά και το κίνητρό του δεν είναι κακό: επαναφορά του Ολυμπιακού στο σωστό δρόμο, δηλαδή της επιτυχίας. Μέχρι τώρα δεν έχει καταλάβει ασφαλώς πως δεν αρκεί «μόνο χρήμα» στα σπορ για να δημιουργήσεις ισχυρό σύνολο. Η επιτυχία του **Κ. Αλαμάνου** στον πένητα Απόλλωνα της Ριζούπολης το αποδεικνύει...

• Το μπάσκει ακόμη μια χρονιά μπόρεσε να αποδείξει το ελληνικό ταλέντο και τη σαφή πρόοδο τόσο σε συλλογικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η 4η θέση της Ελλάδας στο Μουντομπάσκει του Καναδά αλλά και το πλασάρισμα (2η και 3η θέση αντίστοι-

χα) Ολυμπιακού και Παναθηναϊκού στο Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης το αποδεικνύουν. Τα πρόσωπα που απασχόλησαν περισσότερο το κοινό ήταν ο εγωιστής **Νίκος Γκάλης**, ο αξιοπρεπής **Ευθύμης Κιουμουρτζόγλου** (που παραιτήθηκε από την Εθνική όταν του αρνήθηκαν οι αρμόδιοι να προσαρμόσουν στην ομάδα την πειθαρχία) και ο ταλαντούχος **Γιώργος Καλαφατάκης**. Ένας προπονητής (Αμπελόκηποι) που παραμένει περισσότερα από οχτώ χρόνια στο ίδιο πόστο και ήδη σημειώνει σούπερ επιτυχίες βασιζόμενος στο θέαμα.

• Βεβαίως, τα «πρόσωπα» του αθλητικού '94 δεν εξαντλούνται εδώ. Ξεχνάει κανείς τον **Αλκέτα Παναγούλια**, τον προπονητή της νίκης; Είχε άδοξο τέλος στην Εθνική. Ξεχνά κανείς τον λαϊκό ήρωα **Νίκο Αλέφαντο**; Η συνέντευξή του στον Παναγιώτοπουλο του ANTENNA ήταν ισοπεδωτική και αληθής για τα όσα συνέβησαν ή θα συμβούν στον Ολυμπιακό. Ξεχνά κανείς τον υπουργό **Γιώργο Λιάνη** και τις διαβεβαιώσεις του για την ψήφιση του νέου αθλητικού νόμου; Θα πείτε, δεν πρόλαβε ο άνθρωπος να κάνει κάτι, όπως δεν πρόλαβαν εδώ και δεκαετία οι προηγούμενοι από αυτόν θεράποντες του άτυχου ελληνικού αθλητισμού. Είναι πολλά τα χρόνια. Για την ακρίβεια... χρόνια πολλά.

Γιώργος Αρχουλής

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΜΑΣ ΠΟΛΗΣ

διηγήματα

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΒΙΒΛΙΟ

μυθιστόρημα

ΖΩΔΙΟ

Θηραμένους 9 - Αθήνα 117 42

Τηλ. 92 25 813

ΤΖΟΖΕΦ ΚΟΝΡΑΝΤ

Ο ΑΡΑΠΗΣ ΤΟΥ ΝΑΡΚΙΣΣΟΥ

μετάφραση

Ξενοφών Κομνηνός

μυθιστόρημα

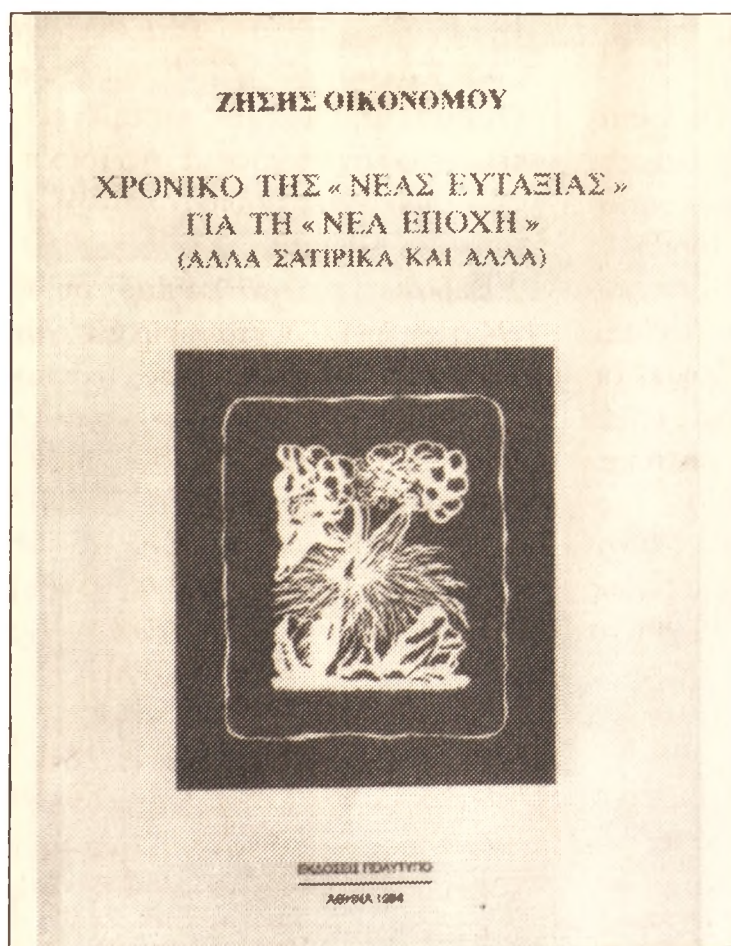

ΖΩΔΙΟ

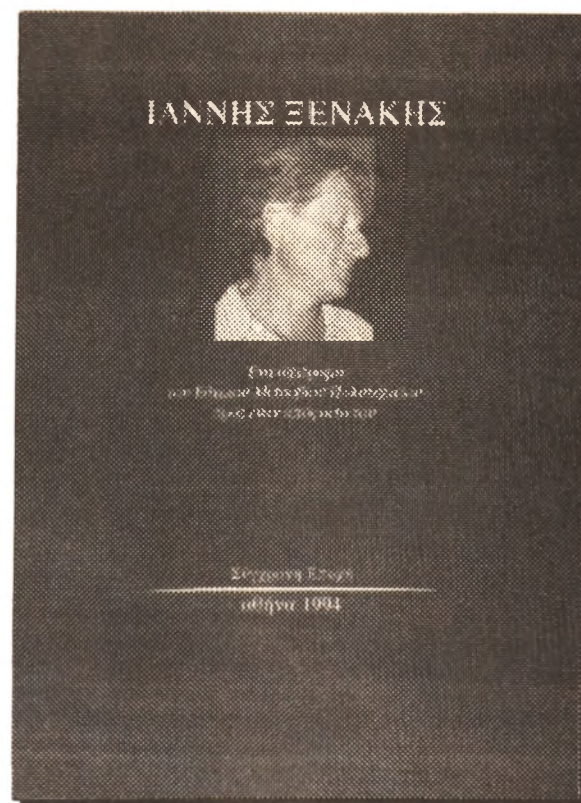
Θηραμένους 9 - Αθήνα 117 42

Τηλ. 92 25 813

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
Το νέο βιβλίο του
ΖΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, τηλ.: 3820835, fax: 3813354

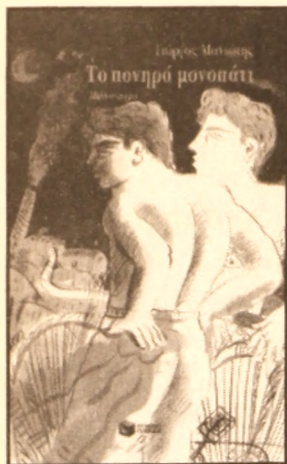
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, τηλ.: 3629835, 3629814

28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, τηλ.: 38 090

Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Γιώργος Μανιώτης
"Το πονηρό
μονοπάτι"

Σπύρος Γκρίντζος
"Παραλάβετε
διορισμόν..."

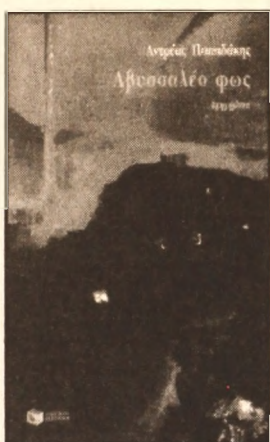
Κώστας Ταχτσής
"Συγγνώμην, εσείς δεν
είσθε ο κύριος Ταχτσής;"

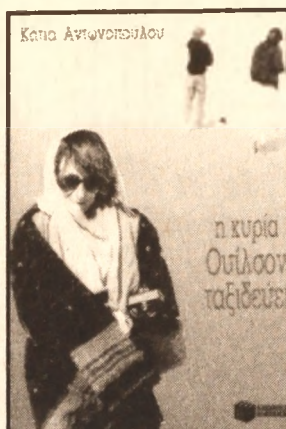
Νίκος-Γιώργος Παπουτσίδης
"Το Μαγικό Τετράδιο και
οι ζωγραφίες του"

Ρούλα Κακλαμανάκη
"Αναδρομικός
θάνατος"

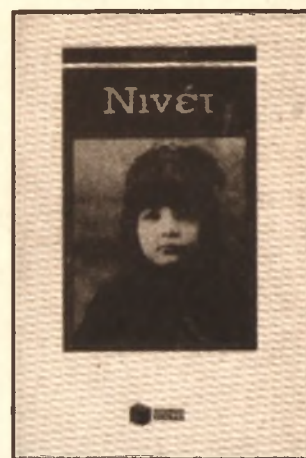
Αντρέας Παπαδάκης
"Αβυσσαλέο φως"

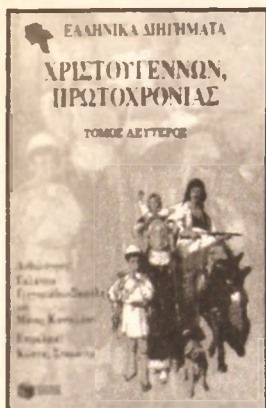
Κάτια Αντωνοπούλου
"Η κυρία Ουίλσον
ταξιδεύει"

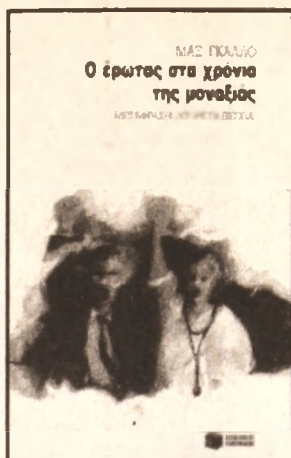
Δημήτρης Σπύρου
"Ο Ψύλλος"

Ζωρζ Σαρή
"Νινέτι"

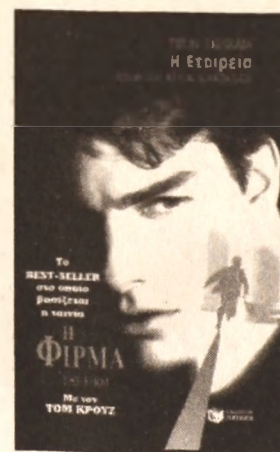
Ελληνικά διηγήματα
"Χριστουγέννων,
Πρωτοχρονιάς"
(2 τόμοι)

Μαξ Γκαλλό
"Ο έρωτας στα
χρόνια της
μοναξιάς"

Τζον Απντάικ
"Αναμνήσεις από
την προεδρία
του Φορντ"

Τζον Γκρίσαμ
"Η εταιρεία"

Συρίλ Κολλάρ
"Αγριες νύχτες"

Φιλίπ Λαμπρό
"Δεκαπέντε χρόνων"

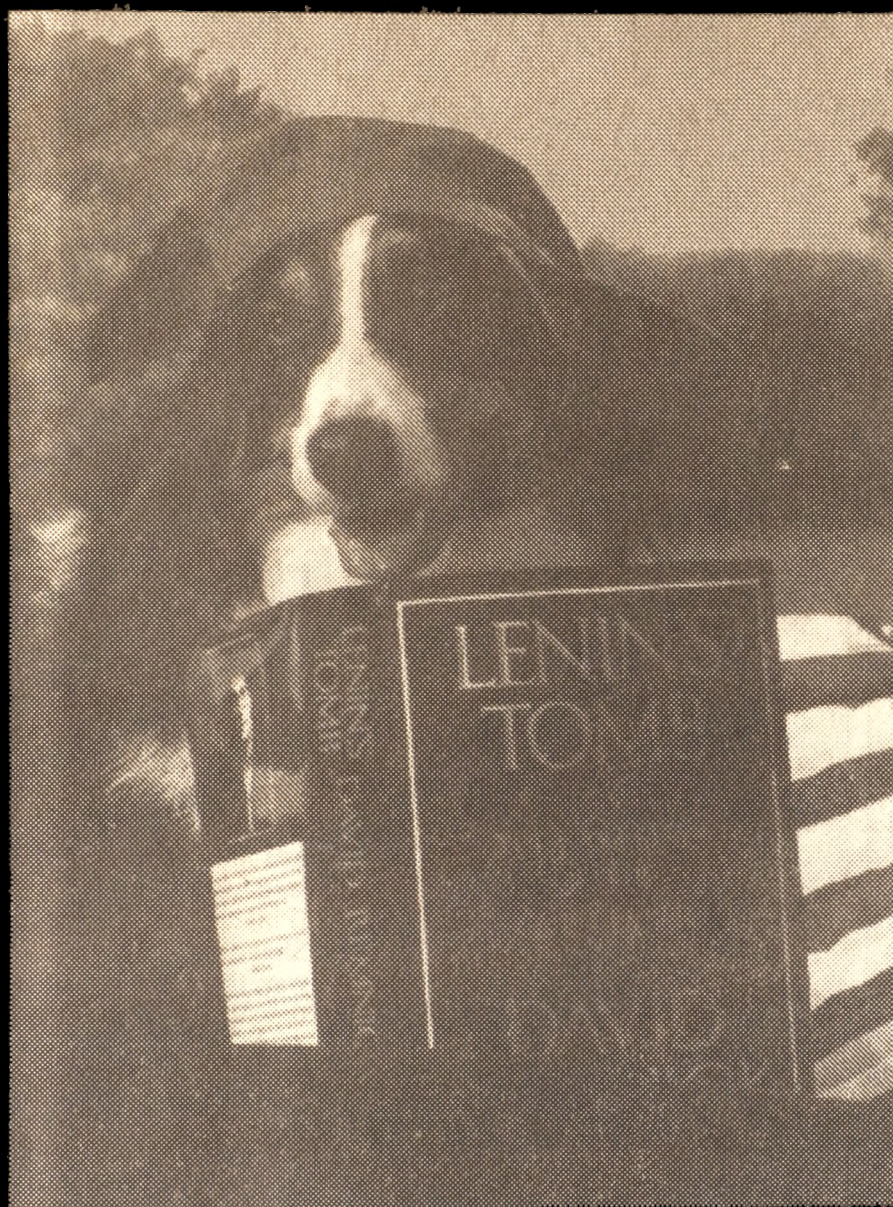
Ταχάρ Μπεν Ζελλούν
"Με χαμηλωμένα
μάτια"

"Και άλλοι 1200 τίτλοι βιβλίων
που κέρδισαν 2.500.000
αναγνώστες"

— ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ —

Επισημαίνουμε

Για να διασφαλισθεί το κύρος πολιτιστικών θεσμών όπως τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας ή τα Ευρωπαϊκά Λογοτεχνικά Αριστεία δεν αρκεί οι επιτροπές και τα κριτήρια αξιολόγησης να είναι αδιάβλητα· πρέπει και να το δείχνουν. Φερ' ειπείν, η αρμόδια ευρωπαϊκή κριτική επιτροπή δεν απένειμε το Αριστείο Λογοτεχνίας 1993 στον επικρατέστερο υποψήφιο, επηρεασμένη από τα δημοσιεύματα ισπανικών και πορτογαλικών εφημερίδων που τον έφεραν σίγουρο νικητή. Στα καθ' ημάς, αν και ο Τύπος κατονόμασε (!), μέρες πριν από την πρώτη συνεδρίαση της επιτροπής, τους αποδέκτες τεσσάρων βραβείων, το αρμόδιο όργανο δεν επέδειξε ανάλογη ευθιξία και βράβευσε τρεις από τους κατονομασθέντες. Επιπλέον, δεν βαρύνεται η επιτροπή και από το γεγονός ότι έχει απονεμίσει και τα περσινά κρατικά βραβεία και το Αριστείο, πράγμα που καθιστά τις επιλογές της σχεδόν προβλέψιμες, και άρα πιο ευάλωτες; Το θέμα είναι μεγάλο· θα επανέλθουμε διεξοδικότερα σε επόμενο τεύχος του ANTI.

54 ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ ΓΕΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗ/2

Δεύτερο μέρος του αφιερώματος στα βιβλία που εκδόθηκαν τη χρονιά που φεύγει. Σήμερα, γράφουν: η Βίτω Αγγελοπούλου για τις παιδικές εκδόσεις, ο Πασχάλης Κιτρομηλίδης για την εκδοτική κίνηση της Κύπρου, ο Βασίλης Καπετανγιάννης παρουσιάζει τα βιβλία της χρονιάς για την εξωτερική πολιτική, η Τιτίκα Δημητρούλια αναφέρεται στη μεταφρασμένη στα ελληνικά ξένα λογοτεχνία και η Έρη Κασίμη περιγράφει την κατάσταση με τις εκδόσεις για τη φιλοσοφία.

44 ΓΚΥ ΝΤΕΜΠΟΡ

Ο Γκυ Ντεμπόρ, επαναστατημένος και ασύμβατος, εγκατέλειψε το μάταιο τούτο κόσμο, ατίθασος όπως τον έζησε. Είχε οραματισθεί την κατάλυση της κοινωνίας του θεάματος. Γράφει ο Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης.

46 ΓΚΙΛΜΠΕΡΤ ΚΗΘ ΤΣΕΣΤΕΡΤΟΝ

120 χρόνια από το θάνατό του. Γράφει ο Παναγιώτης Ιωαννίδης

ΓΚΥ
ΝΤΕΜΠΟΡ

Ο Ντεμπόρ, στο κέντρο, τον Δεκέμβριο του 1956, στην Αλμπα. Μαζί του οι Βάλτερ Όλμο, Πιέρο Σιμόντο, Τζουζέπε Πίνος-Γκαλίτσο και Κονσταντίν.

Οι εχθροπραξίες συνεχίζονται

του Γιώργου-Ίκαρου Μπαμπασάκη

«Όλα έγιναν όπως τα είχα προβλέψει και, χωρίς άλλο, είμαι ο μόνος που δεν ξαφνιάστηκε απ' αυτό. Έτσι θα γίνει και στο μέλλον, θα φτάσω εκεί που θέλω»

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΒΟΝΑΠΑΡΤΗΣ

Με μίαν ακαριαία χειρονομία, με ένα ακόμα «πραξικόπημα στις τακτικές της συνείδησης», αυτός ο ταραχώδης γνώστης του Ηρακλείτου («Μόροι γάρ μέζονες μέζοντας μοίρας λαγχάνουσι»), αυτός ο παθιασμένος λάτρης του Λωτρεαμόν («Η γοητεία του θανάτου υπάρχει μόνο για τους θαρρετούς») αποχωρεί από τη μεγάλη κλεψύδρα, διασκορπίζοντας μ' ευγενική σκληρότητα τη σκόνη

του χρόνου. Ο Γκυ Ντεμπόρ, φονιάς και λυτρωτής του εαυτού του, αποφάσισε, όπως έγραφε και ο Πασκάλ, ότι «η τελευταία πράξη είναι πάντα αιματηρή». Μια φράση που είχε επιδέξια επιτρέψει να προσπελάσει τον Πανηγυρικό του, και μάλιστα μίαν από τις τελευταίες του σελίδες.

«ΓΚΥ, ΕΙΝΑΙ ΚΙΟΛΑΣ ΑΥΡΙΟ»

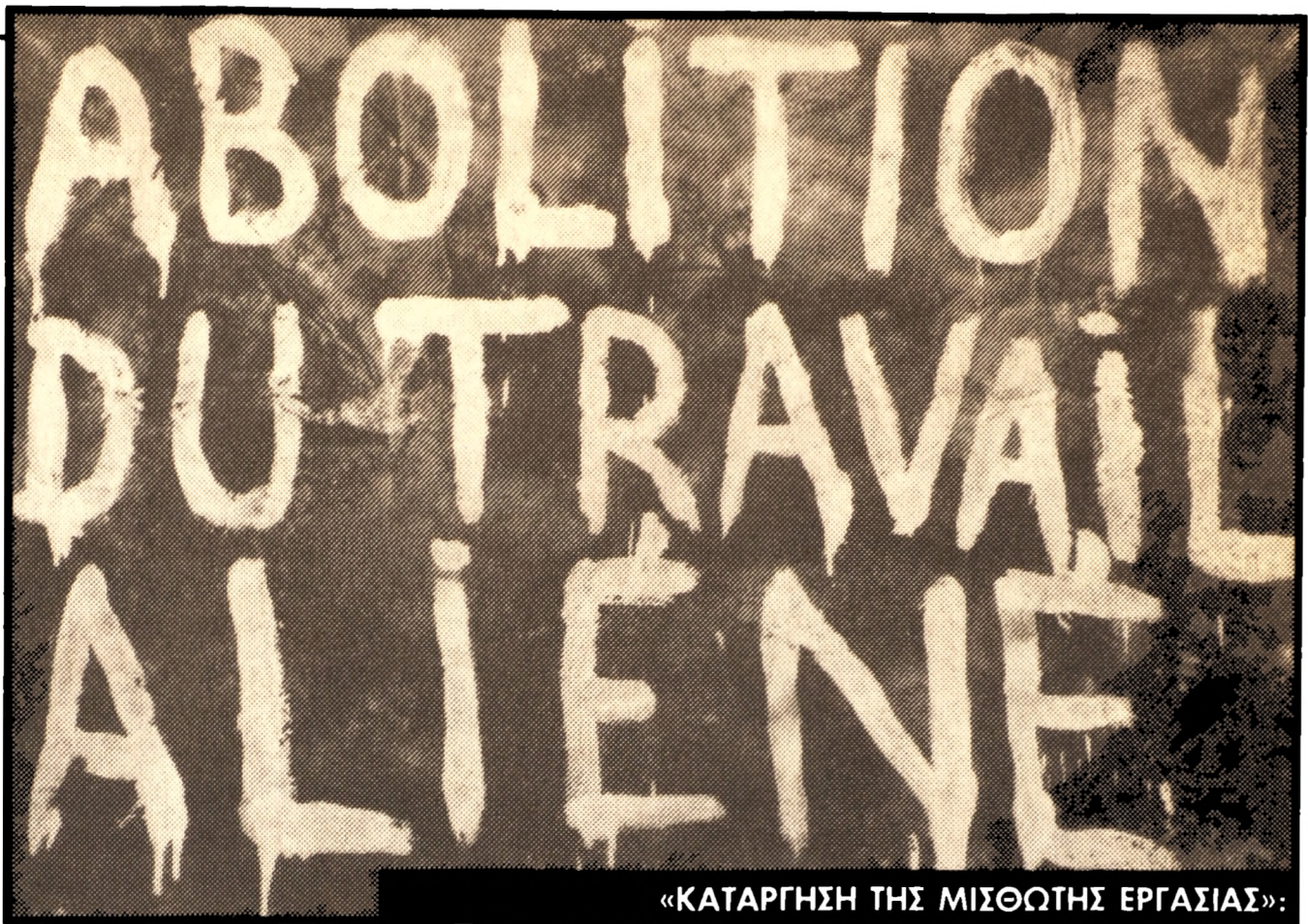
Ξέρουμε ότι ο Αρθούρος Κραβάν και ο Λωτρεαμόν ήταν εκείνοι που μπόρεσε περισσότερο να εκτιμήσει ο Ντεμπόρ. Ξέρουμε πώς αναχώρησαν από τη ζωή και οι δύο. Αυτές οι αναχωρήσεις, όπως και η αναχώρηση του Ντεμπόρ, στερούν πάντα την κοινωνία από τα άλλοθι της αθωότητάς

της, ωθούν, ακόμα πιο εκρηκτικά, στην ολική άρνηση του υπάρχοντος, μια άρνηση τόσο απόλυτη που παίρνει διαστάσεις μεγαλειώδους κατάφασης στη ζωή, σε μια ζωή πλήρη και ακραία σαγηνευτική. Όλη η πορεία του Ντεμπόρ (και των φίλων του) δεν ήταν παρά μια τέτοια κατάφαση, κάτω από τους κανονιοβολισμούς του Χρόνου, μια κατάφαση που οδηγεί στον όλεθρο τα οχυρώματα της μετριότητας και της συνθηκολόγησης με το Ασήμαντο.

Ήδη από το 1952, ο Ντεμπόρ (γεννημένος στις 28 Δεκεμβρίου του 1931, στο Παρίσι) θα επιχειρήσει μια επιδρομή στην κυρίαρχη ιδέα για την ευτυχία, τις κοινωνικές σχέσεις, τους τρόπους οργάνωσης του ζην.

θέλει να μετατρέψει τις ρωγμές σε ρήγματα, και τα ρήγματα σε ρήξεις. Με τα *Ουρλιαχτά για χάρη του Σαντ* αρχίζει μια σταδιοδρομία κρίσιμων διασπάσεων στο χώρο της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας. Εκείνο το παγερό κρεσέντο της εκκωφαντικής σιωπής θα οδηγήσει στο σχίσμα του Λεττριισμού. «Γκυ είναι κιόλας αύριο». Η *Λεττριστική Διεθνής* και το *Poitlatch* (1954-1957), συμμαχώντας με τα *Γυμνά Χείλη* του Μαρσέλ Μαριέν, επιβάλλουν το ξεπέρασμα του μηδενισμού, την ανύψωσή του σε δύναμη κρούσης εναντίον κάθε βελτιωτικής αυταπάτης, κάθε ψιμυθίωσης ενός κόσμου που το μίσος του για την ελευθερία τον έχει κάνει απόλυτα άσχημο. Οι κραδασμοί που προκαλούν ορισμένες ενέργειες σε κάποιες κόγχες αυτού του συστήματος, δεν γίνονται, ευτυχώς, αισθητοί παρά από εκείνους που επιδιώκουν την καταστροφή του. Σε μια συνοικία του Παρισιού συγκεντρώνονται εκείνοι που «έμοιαζαν να έχουν δεχθεί ως μόνη αρχή δράσης, από το ξεκίνημα του παιχνιδιού και δημόσια, το μυστικό που ο Γέρος του Βουνού δεν μετέδωσε, λένε, παρά την τελευταία του ώρα, στο πιο πιστό πρωτοπαλίκαρο απ' τους φανατικούς του.» Τίποτα δεν είναι αληθινό· όλα επιτρέπονται. «(...) Σ' αυτήν την τοποθεσία, ο εξτρεμισμός είχε αυτοανακηρυχθεί ανεξάρτητος από κάθε ιδιαίτερο πρόταγμα, και είχε θεσπέσια απελευθερωθεί από κάθε σχέδιο για το μέλλον. Μια κοινωνία ήδη παραπαίουσα, μα που το αγνοούσε ακόμη, επειδή παντού αλλού οι παλιοί κανόνες γίνονταν ακόμα σεβαστοί, είχε αφήσει για μια στιγμή το πεδίο ελεύθερο σ' αυτό που το πιο συχνά απωθείται, και που ωστόσο πάντα υπήρξε: στον αθεράπευτο υπόκοσμο· το αλάτι της γής· ανθρώπους ειλικρινέστατα έτοιμους να βάλουν φωτιά στον κόσμο για να έχει περισσότερη λάμψη».

Ιδού η *σύνοψη της θύελλας*, ιδού με λίγα λόγια, απ' το περίφημο *In Girum Imus Nocte et Consumimur Igni* (1978), η ιστορία της Λεττριστικής Διεθνούς. Τίποτα δεν θα 'ναι πια όπως και πριν. Το Αρνητικό βρίσκει και πάλι το σχηματισμό του, η κοινωνία διαιρείται και πάλι σε δύο κομμάτια, εκ των οποίων το ένα επιθυμεί την κατάργησή της. Στο πλάι τού Ντεμπόρ βρίσκονται, κατά καιρούς, ο Ζιλ Βολμάν, η Μισέλ Μπερνστάιν, ο Αλεξάντερ Τρόcki, ο Ζακ Φιγιόν και, πάντα, η σκιά του Ιβάν Στσεγκλόφ. Μέσω των αθέατων εκείνων ελιγμών, που οδηγούν σε καθοριστικές συνα-

«ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»:
Πίνακας του Γκαλίτσο, τροποποιημένος από τον Ντεμπόρ.

ντήσεις και που είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των μεγάλων συνωμοτών του Καλού, εκεί που «ο χρόνος καιγόταν δυνατώτερα από αλλού, και δεν έφτανε», θα σμίξουν οι λεττριστές με τους πρωτοπόρους της πραγμάτωσης της Τέχνης και της Φιλοσοφίας, με τον Άσγκερ Γιον, τον Τζουζέπε Πίννο-Γκαλίτσο, με τον Ανρί Λεφέβρ (για λίγο, για πολύ λίγο), με τον Ραούλ Βανεγκέμ και τον Ρενέ Βιενέ (αργότερα), μέσα στην οργάνωση της *Καταστασιακής Διεθνούς*. Το πρόγραμμά τους πλουτίζεται, καθώς από το «Ne Travaillez Jamais» και το «Γελάμε, αλλά ποτέ την ίδια στιγμή μ' εσάς», οι προπαγανδιστές του Ντεμπόρ θα προχωρήσουν (δίχως φυσικά να εγκαταλείψουν τίποτα από τα προηγούμενα) στη διάδοση των εμπρηστικών συνθημάτων για μια νέα χρήση του χρόνου, για την εγκαθίδρυση της ρέουσας τάξης πραγμάτων του μέλλοντος, για την πρωτοκαθεδρία του παιχνιδιού, για την αέναη σύγκρουση με όσες δυνάμεις αντιμάχονται την αυθεντική ζωή, για την εναντίωση στη θεαματοποίηση και το πάγωμα του βιώματος σε αναπαράσταση. «Και είχαμε άρα ξαναβάλει το χέρι στο μυστικό του να διαιρείς αυτό που ήταν ενωμένο».

ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΙΣ ΙΔΕΕΣ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ

Η ενιαία πολεοδομία, η μεταστροφή, η επανανακάλυψη της διαλεκτικής γλώσσας, ο τρόπος του να κάνεις και πάλι τις ιδέες επικίνδυνες, οι αντι-ταινίες και τα αντι-βιβλία, μαζί με μια καινούργια, πεισματικά

ανατρεπτική, ηθική (η κατάργηση του κοπυράιτ, η άρνηση του ψευδοδιαλόγου, ο άκρατος μποεμισμός) θα είναι τα μέσα με τα οποία υλοποιείται η κυρίαρχη πρόθεση του Ντεμπόρ και των συντρόφων του: «Να κάνουμε να εμφανιστεί στην πρακτική μια διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε όσους θέλουν ακόμα αυτό που υπάρχει, και σ' αυτούς που δεν το θέλουν πια».

Και, το 1967, ένα χρόνο πριν το Μάη και ένα μετά το Σκάνδαλο του Στρασβούργου, ο Ντεμπόρ εκδίδει την *Κοινωνία του Θεάματος*, όπου εκτίθεται η επίφοβη θεωρία που «μπορεί να διακηρύξει ότι το ίδιο το κέντρο του υπάρχοντος κόσμου είναι κακό, αποκαλύπτοντας την ακριβή του φύση, προς μεγάλη έκπληξη και αγανάκτηση όλων εκείνων που το βρίσκουν καλό». Από το ανεπαίσθητο ξεκίνημα του 1952, φτάνουμε (και το καταλαβαίνουν πια όσοι πρέπει αυτό) στην αμείλικτη και ευρύτατα δημοσιοποιημένη καταδίκη αυτού του κόσμου, και κυρίως, των αυταπατών σχετικά μ' αυτόν τον κόσμο. Η κήρυξη του πολέμου είναι τετελεσμένο γεγονός. Μια εποχή έχει τελειώσει. «Ας μη ρωτούν τώρα τι άξιζαν τα όπλα μας: έχουν μείνει στο λαγύγγι του συστήματος των κυρίαρχων ψεμάτων. Ο αέρας αθωότητας που είχε δεν θα ξανάρθει πια».

Όσα έκανε ο Ντεμπόρ είναι γνωστά. Η παγκόσμια ιστορία είναι το παγκόσμιο δικαστήριο, έλεγε ο Χέγκελ. Και στο εδώλιο δεν κάθονται βέβαια όσοι εργάζονται για την πτώση όλων των πολιτειών της ψευδαίσθησης. Οι εχθροπραξίες συνεχίζονται.

ΓΙΑ ΤΑ 120 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΓΚΙΑΜΠΕΡΤ ΚΗΘ ΤΣΕΣΤΕΡΤΟΝ

“**Τ**ο να ανασύρεις την ψυχή των πραγμάτων μ' έναν συλλογισμό είναι τόσο αδύνατο όσο και το να τραβήξεις έξω τον Λεβιάθαν μ' ένα αγκίστρι».

Υπεράσπιση του Παραλόγου, 1901

«Ζούσε μονίμως κοντά στο όραμα της λογικής των πραγμάτων που κάνει τους ανθρώπους να χάνουν τα λογικά τους».

Η Λέσχη των Παράξενων
Επαγγελματιών, 1905

«Το μυαλό του άξιζε πολλά, όταν το έχανε. Εκείνες τις στιγμές πρόσθετε δυο και δυο, κι έβγαζε τέσσερα εκατομμύρια».

Τα Παράξενα Βήματα, 1911

«Μην μου λες εμένα να μένω πιστός στα δεδομένα. [...] Έμεινα πιστός σε κάμποσα δεδομένα πριν ακόμα

γεννηθείς, και πολύ λίγα δεδομένα έμειναν πιστά σ' εμένα».

Το Θαύμα του Μουν Κρέσσεντ, 1926

«“Πρόκειται για δεδομένο”, φώναξε ο άλλος μεσ' σε μιαν απόγνωση λογικότητας.

“Δεδομένα”, μουρμούρισε ο Μπαϊνζιλ, σαν άνθρωπος που ανέφερε κάποια παράξενα, μακρινά ζώα, “πόσο αποκρύπτουν την αλήθεια τα δεδομένα. [...] Κάθε λεπτομέρεια υποδεικνύει κάτι, σαφώς – αλλά συνήθως το λάθος πράγμα. Μου φαίνεται πως τα δεδομένα δείχνουν προς όλες τις κατευθύνσεις, σαν τα χιλιάδες κλαδάκια ενός δέντρου. Μόνο η ζωή του δέντρου έχει ενότητα [...]”».

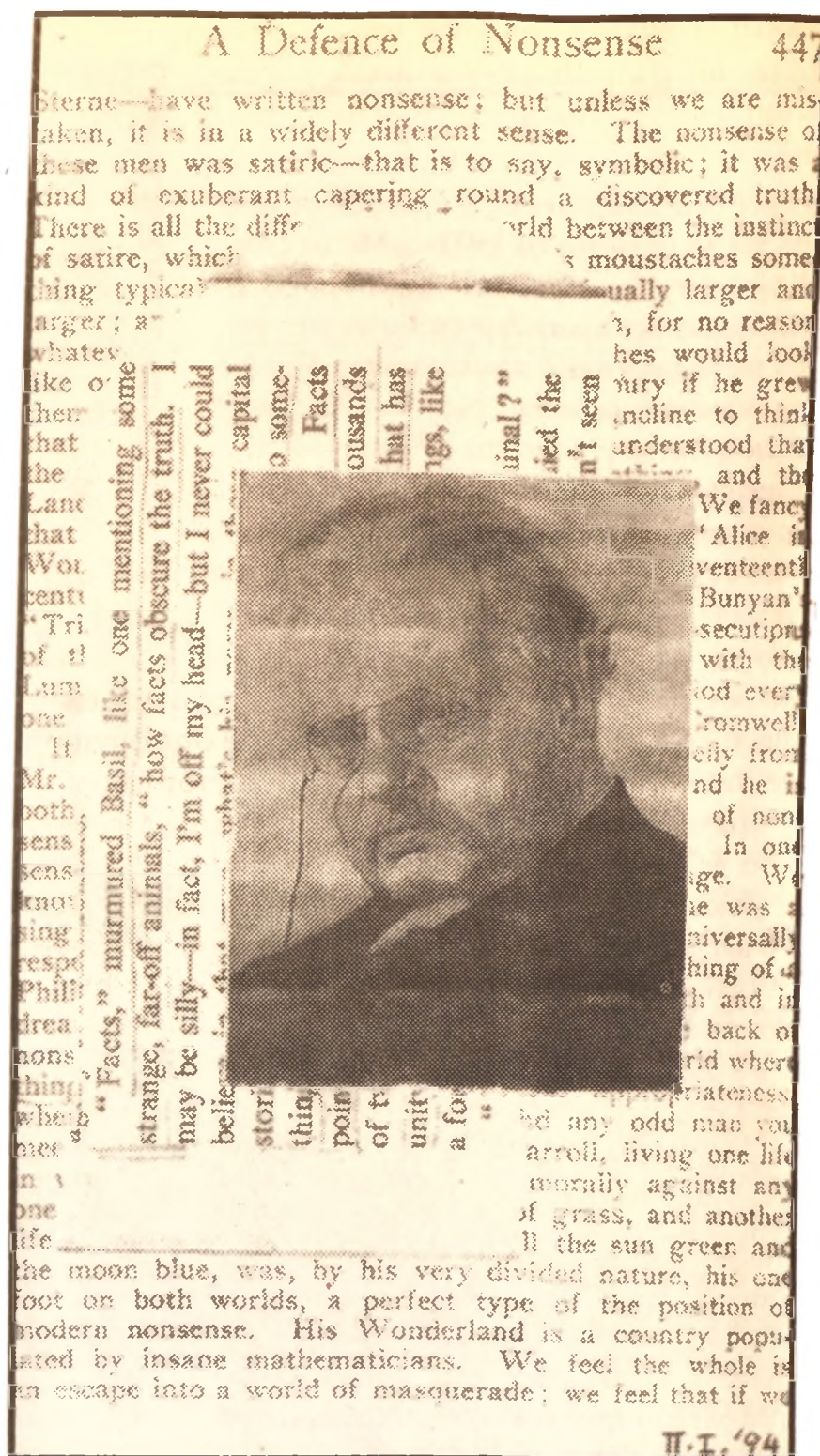
Η Λέσχη των Παράξενων
Επαγγελματιών, 1905

«Η συλλογιστική του είναι ιδιαίτερος ψυχρή και διανυγής, και τον

οδηγεί ασφαλτα στο λάθος. Όμως η ποίησή του εισβάλλει απότομα και τον οδηγεί στο σωστό».

«Έτσι μου 'ρχεται να πετάξω το Διδακτορικό μου εν Επιστήμαις και να το γυρίσω σε ελάσσων ποιητής».

Ο Μπαϊνζιλ Γκραντ είναι βέβαια «μυστικιστής» και «ποιητής». Είναι όμως και πρώην ανώτατος δικαστικός, «ένας από τους πλέον οξύνοες και δυναμικούς Άγγλους δικαστές», που ωστόσο «μιλούσε περισσότερο σαν ιερέας ή ιατρός». Μετά από μια σειρά όλο και πιο αλλόκοτων αποφάσεων (όπως αυτή για κάποιον που απειπειράθη ένα έγκλημα πάθους: «Σε καταδικάζω εις φυλάκισιν τριών ετών, αν και έχω την σταθερά, αυστηρά και θεόπεμπτον πεποίθησιν ότι χορίζεις μάλλον τριών μηνών στην ακροθα-

λασσιά.»), κάποια μέρα, «τα λογι-
κά του τον εγκατέλειψαν» εν μέσω
δικαστηρίου, και απεσύρθη από τη
δημόσια ζωή σε μια σοφίτα του
Λάμπειθ.

Ο «άλλος» είναι ο Ρούπερτ Γκρα-
νι, ο «πρακτικός αδερφός» του,
«που μπορεί να κάνει, και κάνει,
ό,τι χρειάζεται να γίνει». Τέως «δη-
μοσιογράφος, μεσίτης ακινήτων,
φυσιοδίφης, εφευρέτης, εκδότης,
γυμνασιάρχης», και νυν «ιδιωτικός
ντετέκτιβ».

Ως συνήθως, οι ποιητές γραπώ-
νουν την αλήθεια την ίδια, κι αδια-
φορούν για τα δεδομένα που την
ντύνουν, τότε σαν μια λίγο ως πολύ
κομψή φορεσιά, και συχνότερα
σαν ασουλούπωτα κι αταίριαστα
αποφόρια.

Τα δεδομένα αποκρύπτουν την
αλήθεια, ακριβώς γιατί υποδεικνύ-
ουν μια μόνο όψη της.

Αν δεν το 'χεις πιστέψει πέρα και
πίσω από κάθε ένδειξη, πώς να
σου δείξω πόσο βαθιά σ' αγαπάω;
Κάθε χειρονομία, κάθε δώρο, ακό-
μα κι η φράση «σ' αγαπώ», είναι
ένα μόνο θαμπό παράθυρο του
σπιτιού που είναι η αγάπη μου. Αν
δεν έχεις ήδη μπει μέσα (τα κλει-
διά δεν τα 'χει κανείς), τι θα μπο-
ρέσεις να δεις;

Τι σχέση έχει η αγορά του δίσκου
που το περιέχει, μ' αυτό που ένιω-
σα όταν ξανάκουσα ένα τραγούδι
τυχαία, χαράματα, μεσ' στ' αυτοκί-
νητο;

Τι μαθαίνουμε για τον νεκρό απ'
την αυτοκτονία του, για τον φονιά,
αφού ακούσουμε τα πάντα για το
φόνο, ακόμα και ύστερα απ' όλα τα
πορίσματα εγκληματολόγων και
ψυχολόγων; «Συνήθως το λάθος
πράγμα».

Ο οξύς δικαστικός, όταν άρχισε
να καταλαβαίνει πόσο μακριά από
την αλήθεια τον οδηγούσε το, ανα-
γκαστικό για τη «Δικαιοσύνη» και
απαραίτητο, κριτήριο της κοινωνι-
κής ωφελιμότητας, βρήκε πρόσκαι-
ρο καταφύγιο στο χιούμορ, κι εν
τέλει «τρελάθηκε». (Ενδιαφέρον
να φανταστεί κανείς κάπως έτσι
την προηγούμενη ζωή των «τρε-
λών» του Σαίξπηρ: ο παλιός άρχο-
ντας αγγίζει, απ' το πίσω μονοπάτι,
τη σοφία, του «σαλεύει», εγκατα-
λείπει το θρόνο του αλλά παραμέ-

νει στην αυλή, σεβάσμια κι επικίν-
δυνη, παλαιά και παντογνώστις
φωνή, μοναχικό δισέγγονο του Χο-
ρού της Αρχαίας Τραγωδίας). Ο
«πρακτικός αδερφός» του, ακόμα
να χαμπαριάσει. (Γι' αυτό και βα-
σιλεύει).

Όταν ο Γκίλμπερτ Κηθ Τσέστερ-
τον, γεννημένος το 1874 στο Λονδί-
νο, τέλειωνε το σχολείο, ο έλεγχός
του έγραφε: «Μυαλό όχι γρήγορο,
αλλά προικισμένο με αργοκίνητη
δαιδαλώδη φαντασία. Συμπεριφο-
ρά πάντα αξιοθαύμαστη». Αργότε-
ρα, στα πολιτικά, φιλολογικά, θεο-
λογικά και άλλα του δοκίμια, όσο
και στις φανταστικές και αστυνομι-
κές του ιστορίες, με παιγνιώδη σο-
φία ανέπτυξε την παραδοξολογία
έως την έσχατη, ακραιφνώς σοβα-
ρή, κατάληξή της. Βρήκε στην πόλη
«πολύ περισσότερη ποίηση απ' την
εξοχή», και την έκλεισε στις περι-
πέτειες του Πατρός Μπράουν,
στην Υπεράσπιση του Παραλόγου,
και στις ασυνήθιστα αντι-ακαδη-
μαϊκές βιογραφίες του Ρόμπερτ
Λούις Στήβενσον και του Αγ. Φρα-
γκίσκου της Ασίζης.

Ο ίδιος άνθρωπος που έγραφε άρ-
θρα εναντίον του πολέμου των
Μπόερς (και, συνεπώς, εναντίον
της σύγχρονης του επικρατούσας
βρετανικής άποψης), έλεγε ότι «το
να είσαι καλός είναι μια περιπέτεια
απείρως βιαιότερη και πιο θαρρα-
λέα από τον περίπλοκο της Γης».
Σατίριζε την «ηλίθια καλοσύνη του
πλούτου», και συνηγορούσε υπέρ
του «Μπορώ να πιστέψω το αδύνα-
το, αλλ' όχι το απίθανο». Μάντενε
την αθλιότητα του ναζισμού από τα
1930, αλλά, στο μεταφυσικό επίπε-
δο, δεχόταν «την απόλαυση των
σκοτεινών δυνατοτήτων – τον υγιή
πόθο για το σκότος και τον τρόμο
που μπορούν να γεννηθούν μέσα
μας οποιαδήποτε νύχτα, περπατώ-
ντας σ' ένα σκοτεινό σοκκάκι.» Φί-
λος του Γουέλλς, του Σω και του
Χίλαιο Μπέλλοκ, πρόγονος του
Μπόρχες, ο οποίος και του αφιέ-
ρωσε πλήθος θαυμαστικές σελίδες,
Εγγλέζος και Καθολικός, ένωσε,
στις αρχές ακόμα του αιώνα, πως
«το κάθε τι έχει πράγματι και μιαν
άλλη όψη, όπως η σελήνη, η προ-
στάτις του παραλόγου».

ΜΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΕΚΔΟΣΗ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΤΟ
“ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ”

ΤΟΥ ΕΝΕΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ
FRANCESCO BASILICATA (1618)

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ:
41 ΑΠΟΨΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ, ΦΡΟΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΛΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ,
ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΧΑΡΤΗ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ:
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ
(ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ
& ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ)

ΘΕΜΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΥ
(Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΑΣ)

ΒΑΣΩΣ ΔΑΝΕΖΗ-ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ:
“ΜΙΚΡΟΣ ΝΑΥΤΙΛΟΣ” “ΒΙΚΕΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ”
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ Τ.Ε.Δ.Κ. ΚΡΗΤΗΣ

ΜΕ ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΗ ΠΑΝΟΔΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
&
ΜΕΤΑΕΟΤΥΠΙΕΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΩΝ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΩΝ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΤΟΣ ΚΡΗΤΗΣ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΔΩΡΙΚΟΣ”
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 72 (ΤΗΛ. 3629675)
ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 29 (ΤΗΛ. 3301866)

στέλιος κούλογλου

ΟΙ ΚΟΚΚΙΝΟΙ ΞΑΝΑΡΧΟΝΤΑΙ;

ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ - ΑΛΛΙΒΑΝΗ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Η δεύτερη, μετά το *Reservoir dogs*, ταινία του Κιουέντιν Ταραντίνο, είναι κυνικά σκληρή. Το γεγονός αυτό εξόργισε μέρος της κριτικής που έσπευσε να την αποκηρύξει μετά

Ο Προφήτης Ιεζεκιήλ, «προστάτης» της Αμερικής

Βδελυγμίας. Έχει δίκιο; Υποστηρίζουμε πως δεν έχει. Το ρίσκο της τέχνης ήταν πάντα η ειλικρίνειά της.

Ο κόσμος αλλάζει, οι ιστορίες του αλλάζουν και ο τρόπος της αφήγησής τους αλλάζει κι αυτός. Έτσι συμβαίνουν τα πράγματα, αναγκαστικά. Οι ιστορίες του Ραίημοντ Τσάντλερ ή του Ντάσιελ Χάμμετ και ο αμίμητος (για κείνες τις ιστορίες και κείνους τους καιρούς) τρόπος που τις έγραφαν δεν έχουν νόημα να ξανασυμβούν έτσι. Γιατί ο κόσμος εκείνος, που τόσο εύστοχα περιέγραψαν, δεν υπάρχει πια. Δεν υπάρχουν πια «σαμουράι» στον υπόκοσμο (αναφερόμαστε, βέβαια, στον αμερικανικό κινηματογράφο) ούτε οι περιχαρακωμένοι στην αξιοπρέπεια της μο-

ναξιάς τους Φίλιπ Μάρλοου υπάρχουν. Δεν υπάρχουν πια «γκανγκστερικές» ταινίες που ερέθιζαν τα παιδικά μας παιχνίδια «κλέφτες κι αστυνόμοι», κι όταν επιχειρήσει κανείς να φτιάξει ξανά τέτοιες θυμίζουν... «Ρομπέν των δασών», γιατί –και κατά τον λαϊκό στιχουργό– «Οι μάγκες δεν υπάρχουν πια, τους πάτησε το τραίνο...». Υπάρχει αυτή η σύγχρονη πολτώδης, κοινωνική λύμφη και είναι μόνο αυτή (μιλάμε πάντα για τον αμερικανικό κι-

νηματογράφο...) που βρίσκει μπροστά του ο φακός για να αναπαραστήσει ή να διογκώσει ή να παρωδήσει – ή και τα

τρία μαζί που είναι και το πιο σωστό. Γενέθλιες μνήμες, ο *Ταξιτζής* και τα *Καλά παιδιά* του Σκορσέζε. Ο Τζάρμους, ο Στόουν, ο Κοέν, ο Ληντς το «έλαβαν» σωστά το μήνυμα.

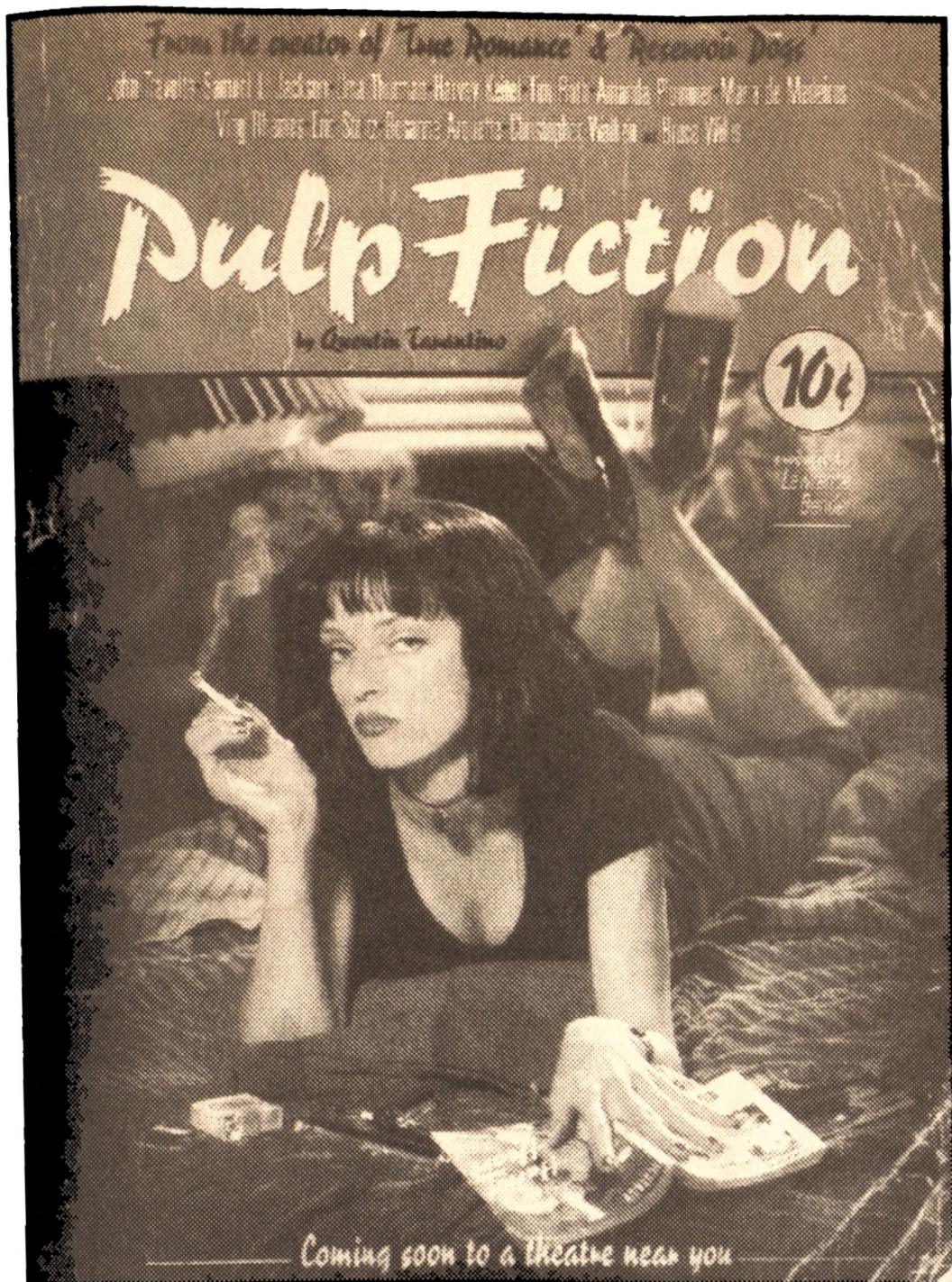
Το βλέμμα, λοιπόν, στη νεύρωση των περιθωριακών στρωμάτων της αμερικανικής κοινωνίας, εκείνων των στρωμάτων που τόσο επιπόλαια αποκαλούμε υπόκοσμο ή κόσμο του εγκλήματος. Αυτή η σπαρταριστική πραγματικότητα του πρώην «american dream», που σαν τεράστιος πολύποδας μπορεί και απλώνεται από τα κάτω της σημερινής Αμερικής προς τα πάνω –και δεν πρόκειται για πολιτική εκτίμηση– απαιτώντας από την τέχνη την καθαρή περιγραφή της. Και φαίνεται ότι η κινηματογραφική κάμερα έχει μεγαλύτερη αποδεικτική ικανότητα από άλλους αφηγηματικούς τρόπους. Και το πετυχαίνει.

Το καινούργιο «τρομερό παιδί» του αμερικανικού κινηματογράφου, ο **Κουεντίν Ταραντίνο**, μπόρεσε και ενσωμάτωσε στη σύλληψη του χυδαίου, λαϊκού αστυνομικού μυθιστορήματος (αυτών που πουλιούνται

στα περίπτερα), στοιχεία πυκνού θεατρικού διαλόγου, δυναμικές μυθιστορηματικές μεταπλάσεις που φέρνουν στο νου Φώκνερ, Ντος Πάσος και Κέρουακ, αλλά με ένα λόγο σύγχρονο: Λιτό, άγριο, χυμώδη, βλάσφημο και χυδαιολόγο, και κυριολεκτικό. Όταν φλυαρούν οι «μοναχικοί» ο λόγος τους έχει μια μοναδικότητα που αναγνωρίζεις σ' αυτόν σύγχρονες λογοτεχνικές «καρετές, προς την κατεύθυνση π.χ. που οδηγεί η γραφή του Ραίημοντ Κάρβερ. Μ' ένα σφιχτό συνδυασμό τηλεοπτικής αμεσότητας (π.χ. στα πολύ κοντινά πλάνα) και της μεγάλης αμερικανικής παράδοσης των πλούσιων κινηματογραφικών τρόπων, καταυγάζονται τα έργα και οι μέρες ενός κόσμου βγαλμένου από τις «σκοτεινές σελίδες» της ζωής. Η ανάγνωση ενός κώδικα ζωής όπου η κλίμακα αξιών του λειτουργεί σε τρομακτική ευθυγράμμιση, οι δε σχέσεις τιμής και ηθικής δεοντολογίας αυτοκαταργούνται εν ονόματι... αυτών των ιδιών. Η βία είναι μονάδα καθημερινής συναλλαγής, ενώ το ένστικτο επιβίωσης έχει την ευαισθησία και τη λειτουργική όξυνση βελόνας σειсмоγράφου.

Τρεις ιστορίες που η μια δανείζει ήρωές της στις άλλες ανακυκλώνονται ή και συναντώνται ετεροχρονισμένα μεταξύ τους, στηριγμένες πάνω στο γερά χτισμένο σενάριο.

Δυο φονιάδες, «άγγελοι εξολοθρευτές» (*Τζων Τραβόλτα* και *Σάμιουελ Τζάκσον*), ο νέγρος «μπος», η λευκή ναρκομανής γυναίκα του (*Ούμα Θέρμαν*), ένας «ξοφλημένος» πυγμάχος (*Μπρους Γουίλις*), ένα νεαρό ζευγάρι που ετοιμάζεται να ληστέψει ένα φαστφουντάδικο (επεισόδιο που αρχίζει και τελειώνει την ταινία), ο κουλ εξομαλυντής «δύσκολων» καταστάσεων με εμφάνιση νεκροπομπού (*Χάρβεϊ Καϊτέλ*), το σεξο-ανώμαλο ζευγάρι του ενεχειροδανειστή και του αστυνομικού, ο χίπις έμπορος ναρκωτικών, είναι το πάνθεον των ηρώων που ανεβοκατεβάξει το θερμομετρο της δράσης με ταχύτητα και τρόπους απροσδόκητους. Από τον ασυγκράτητο κυνισμό και την πιο χυδαία βία, στην αναστο-

λή που αγγίζει τη δεισιδαιμονία ενός πα-
ράλογου, βιβλικού ιεραποστολισμού.

Ο Βίνσεντ (έξοχος ο Τραβόλτα), παλικά-
ρι του «αφεντικού», αγκαζάζεται να συνο-
δέψει τη γυναίκα του μαφιόζου σε ψυχα-
γωγική έξοδο, χωρίς να «προκύψει» τίποτε
άλλο — άλλο το τι θα προκύψει στο τέλος
αυτής της εξόδου (σπάνιας ακρίβειας κι-
νηματογράφος σύγχρονης εκδοχής τσεχο-
φικών σιωπών και μοναξιάς). Ένα χρυσό
ρολόι του χεριού, κειμήλιο του πυγμάχου
Μπουτς (Μπρους Γουίλις) από τον προ-
πάππο του, γίνεται η αφορμή επαλήθευσης
της θεωρίας του χάους. Τα προβλήματα
που θα δημιουργηθούν από έναν κατά λά-
θος φόνο θα ρυθμισθούν με σαρκαστική
χρήση της λογικής, η οποία εντούτοις λει-
τουργεί πάλι ως εκδοχή της βίας αλλά αντί-
θετη από αυτήν ενός μάγκνουμ. Και είναι
τέλος ο προφήτης Ιεζεκιήλ που θα χρησι-
μοποιηθεί ως άλλοθι και για τις δύο όψεις
του ίδιου νομίσματος. Αυτός είναι ο καμ-
βάς του στόρου της ταινίας.

Ο καθολικός παιδισμός όλων των χαρα-
κτήρων που φτιάχνουν το πάτσγουορκ του
Pulp Fiction δεν είναι παρά το πιστό αντί-
γραφο της μέσης κοινωνικής διάστρωσης

τωμένη με τον «Χρυσό Φοίνικα» του φετι-
νού φεστιβάλ των Καννών, χώρισε κάθετα
το κοινό και την κριτική στα δύο: θρίαμβος
και ανάθεμα! Η στήλη ετούτη πιστεύει (με
ολόκληρη, φυσικά, την ευθύνη δική της)
ότι η ταινία του Ταραντίνο συνιστά προφη-
τεία και για τον κινηματογραφικό της τρό-
πο αλλά και για ό,τι πιο ουσιαστικό δια-
φαίνεται σ' αυτήν. Η ένσταση των επικρι-
τών της ότι πρόκειται για μια επικίνδυνη
και ολικά ανήθικη ταινία είναι εξίσου επι-
κίνδυνη και η ίδια όσο και οι ισχυρισμοί
της. Από πάντοτε, το ρίσκο της τέχνης είναι
η ειλικρίνειά της. Ούτε η Μήδεια δίδαξε
την ανθρωπότητα να σφάζει από ζηλοτυ-
πία τα παιδιά της ούτε ο Οιδίποδας δίδαξε
την αιμομειξία. Άλλωστε, στο συντριπτικό
τους ποσοστό οι πολεμικές ταινίες δεν κά-
νουν τίποτα άλλο παρά να εξυμνούν το μα-
κελειό. Σίγουρο εντούτοις είναι ότι κανέ-
νας πόλεμος δεν είχε ως αιτία του τις πολε-
μικές ταινίες...

Το *Pulp fiction* δεν είναι ταινία κουλτού-
ρας, είναι ταινία ψυχαγωγική με την ίδια
έννοια που ήταν ψυχαγωγικό και το ελισ-
σαβετιανό θέατρο, όπως γραφόταν και
όπως παιζόταν στην εποχή του.

της Αμερικής,
όπως την καθρε-
πίζει στον σκό-
πιμα παραμορ-
φωτικό του κα-
θρέφτη ο Ταρα-
ντίνο.

Μαύρο χιούμορ.
ανελέητος σαρ-
κασμός αλλά
σπλάτερ σινεμά.
μυαλά στον αέ-
ρα, άμεσος λό-
γος, νατουραλι-
σμός στην υπηρε-
σία του ρεαλι-
σμού, ανθρώπινα
αδιέξοδα και
αδυναμία εναλ-
λακτικής πρότα-
σης σε μια κοινω-
νία που θεοποιεί
τη δύναμη σε κά-
θε της εκδοχή.
Αν κανείς σταθεί
σε κάποια από-
σταση μπορεί να
δει και ν' ακού-
σει μια κραυγή
καταγγελίας πί-
σω από αυτό το
κυνικά χαβαλε-
τζίδικο θέαμα.

Η ταινία, φορ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Το πέμπτο βιβλίο
ενός ποιητή
που, με τον
ξεχωριστό του
τόνο, πλουτίζει
την ελληνική
ποίηση
και κοσμεί
την ελληνική
γλώσσα.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΤΑΟΣ

Ό εξ αίματος νεκρός

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία
στα ελληνικά γράμματα

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΑΝΤΩΝΗ ΞΗΡΟΥΧΑΚΗ

Όσα ελέχθησαν στη συνέντευξη του Κυριάκου Κατζουράκη προς τον Ηλ. Κανέλλη (τχ. 565) αναφέρονταν κυρίως στο κοινωνικό γεγονός που προηγείται, συνοδεύει και έπεται του έργου τέχνης, ένα χρόνο ανοιχτό, δηλαδή, που αναζητεί αενάως τις σημασίες του στο παρελθόν και τις προβάλλει στο μέλλον. Όμως, το εικαστικό γεγονός, το έργο καθεαυτό, είναι χρόνος κλειστός, κόσμος που με μια ματιά σ' έχει αποκτήσει, «στιγμιαίο δίκιο», και ως τέτοιο πρέπει να κριθεί. Μ' αυτές τις σκέψεις θα 'θελα να γράψω για το «Τέμπλο» του Κ. Κατζουράκη.

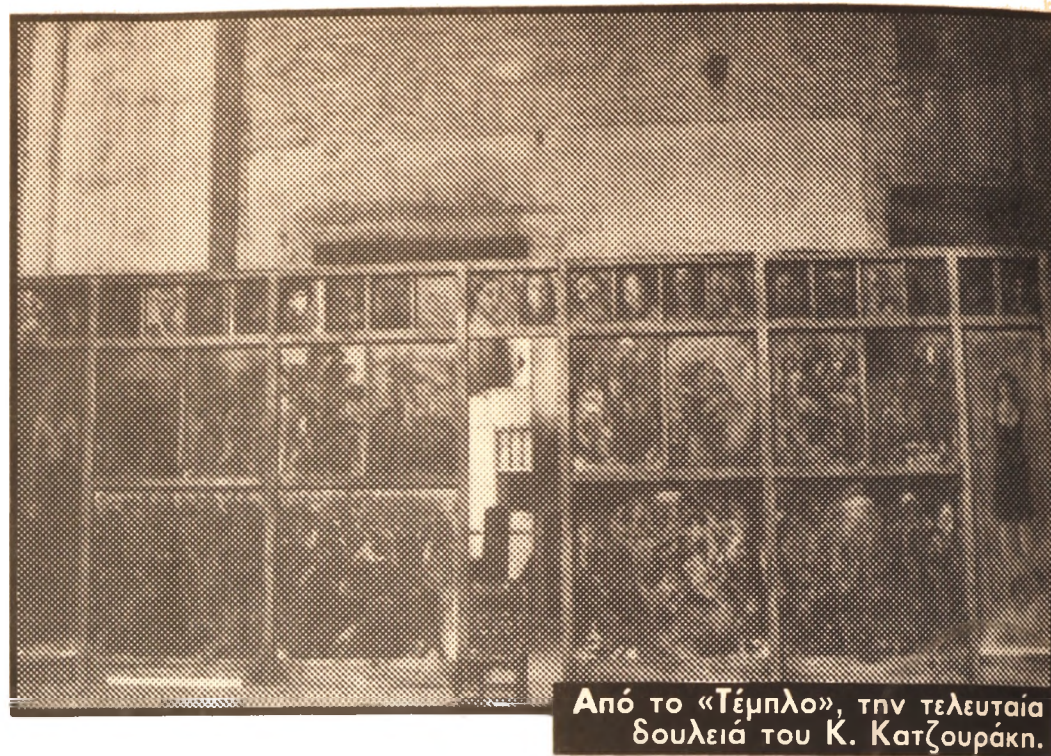
Οα προτιμούσα να μην είχα διαβάσει τις συνεντεύξεις του ζωγράφου στο *Αντί* και στις εφημερίδες, πηγαίνοντας να δω το «Τέμπλο» του Κυριάκου Κατζουράκη. Όμως, έτσι ξεκίνησα, φορτισμένος από ένα λόγο ουμανιστικό που επιχειρεί να διατυπώσει την ηθική του και να περιγράψει αισθητικές αξίες που μόρφωσαν εικαστικό έργο. Κανείς δεν μου φταίει. Εφόσον γνωρίζω πως το μέγιστο της συγκίνησης δίνει η αιφνίδια δράση, η απρόοπτη διασταύρωση στερεού και ρευστού, έργου και παρατηρητή, αυτή η μετωπική σύγκρουση οπτικών φορτίων, ας επιφυλασσόμουν ν' αφήσω γι' αργότερα το κοστούμι «pret-à-voir» που φορούσα κατε-

βαίνοντας τα σκαλιά του «Κρεωνίδα». Αν η ζωγραφική κρίνεται με τους όρους του βλέμματος είμαι υποχρεωμένος να φανταστώ –δυνατή αφαίρεση– τον παρατηρητή (φορέα των δικών μου αξιών) απροετοίμαστο εμπρός στο εικαστικό γεγονός και μόνο. Θεμιτό τέχνασμα, πιστεύω, κι ας προχωρήσουμε μ' αυτό. Η πρώτη ματιά σου αποκαλύπτει το πρωτότυπο της διάταξης των έργων, τοίχος-πινακοθήκη, πόρτα, εσωτερικό δωμάτιο και η εντύπωση είναι μιας δύσκολης ισορροπίας του μέρους προς το όλο, στο πρώτο επίπεδο της κατασκευής, όπου την άρτια σχέση των μεγεθών των τετάρων και της ανάπτυξής τους διαταράσσει η έλλειψη ενότητας ύψους. Η διαφορετικότητα, φαίνεται να λέει ο καλλιτέχνης, είναι στοιχείο της ταυτότητας του συνόλου, αλλά και στοιχείο ανισορροπίας, ας πούμε εμείς, που μας εκθέτει σ' ένα δυσάρεστο μετεωρισμό. Δεν υπάρχει κοινός άξονας που να στηρίζει μια πολυφωνία και η τέχνη μιμείται την κακοφωνία της ζωής.

Οι πίνακες εκπέμπουν ένα σκοτεινό φως που καταλαγιάζει σε δυο ολόσωμα πορτραίτα γλυκιάς φωτεινότητας στα άκρα. Μια προσεκτικότερη ματιά σε πληροφορεί για τις προθέσεις του ζωγράφου: είναι την αγιότητα που επικαλείται με άκρα σοβα-

ρότητα, μια αγιότητα στο μέτρο της κοινωνικής του συνείδησης. Ας το πούμε αμέσως: αυτό το φιλοπαίγμον και ανόσιο στοιχείο του πνεύματος έχει ευθύς εξαρχής εξορκιστεί σκιάζοντας μελαγχολικά με την απουσία του το «τέμπλο». Διακρίνεις στο βλέμμα του καλλιτέχνη ένα ευαίσθητο κάτοπτρο, ανθεκτικό ωστόσο, που διαστέλλεται για να δεχθεί το έρεβος που μας περιβάλλει. Δεν αντιλαμβάνεσαι, βέβαια, ποι οι πράττουν τι και γιατί, αλλά αυτό, ούτως ή άλλως, δεν είναι ο λόγος της τέχνης, είναι του πολίτη ο λόγος που μια άλλου είδους δράση επικαλείται. Ας μην παρεξηγηθώ: το κοινωνικό γεγονός είναι, ως θέμα, της επιλογής του ζωγράφου, καμιά αντίρρηση. Στον πίνακα, όμως, δεν βλέπεις παρά το εικαστικό γεγονός και μόνο. Ως έργο τέχνης, λοιπόν, θα το κρίνεις. (Αναρωτιέμαι σε τι μειώνεται ή αυξάνεται η αξία της *Γκουένικα*, αν ο παρατηρητής αγνοεί το βομβαρδισμό του βασικού χωριού από τους Ναζί.)

Επιστρέφοντας στο συγκεκριμένο: αν η συμβολική του «τέμπλου» επιχειρεί να «ανυψώσει» τα έργα, το βλέμμα έχει αρχίσει τις δικές του συνομιλίες με αυτά επί ίσοις όροις: με γραμμές, σχήματα, τόνους. Εκεί, στα έργα, η συγκρότηση της ζωγραφικής ύλης πλάθει μια εξαιρετικά ισχυρή στρώση

Από το «Τέμπλο», την τελευταία δουλειά του Κ. Κατζουράκη.

Τέχνη με θέμα Το ανέφικτο του ανοιχτού χρόνου στο εικαστικό γεγονός

αισθητικών αναφορών, ένα ηχείο ρηχής αντήχησης. Συνθέσεις αδύναμες όπως αυτές της κίνησης του πλήθους, όπου την ατομία των γραμμών πασχίζει να ρυμουλκήσει ο κραδασμός της ατμόσφαιρας επιτυχώς δοσμένος με τη ρευστότητα των μορφών και τη σκοτεινότητα του χρώματος. Οι φιγούρες διατάζουν ανάμεσα στον ρεαλισμό που θέλει να περιγράψει ανθρώπους με γωνίες και καδραρίσματα κάμερας και στην απρόσκοπτη κίνηση του χρωστήρα που δημιουργεί ελεύθερα “πλήθος” και “κίνηση”.

Στερεότητα ύφους επιτυγχάνεται στα μικρότερα σε μέγεθος έργα που υπερτίθενται. Αυτά προβάλλουν με βιαιότητα σκληρές συμπλεκόμενων σωμάτων ή κάθετες άγριες συνθέσεις. Το μπλε και το κίτρινο συγκρούονται και δίνουν εύκολα το ζόφο και η εξπρεσιονιστική μανιέρα εξαντλείται με μιαν ανάσα στην παραμόρφωση κορμών και προσώπων επιτυγχάνοντας την επιζητούμενη αίσθηση κτηνωδίας και φρίκης. Ός εκεί. Άνωθεν όλων μια σειρά πορτραίτων κοινών διαστάσεων, μικρού μεγέθους, σαν καρέ κινηματογραφικού

φιλμ, δεν επιβάλλονται κυρίως λόγω των διαστάσεων και του τρόπου ανάπτυξής τους. Το προηγούμενο υπεισέρχεται στο παρατηρούμενο και το επόμενο αναμένει – αυτή είναι η αίσθηση. Η γραφή κι εδώ επιλεκτική στους τύπους που γνωρίσαμε ήδη. Το πρώτο επίπεδο του «τέμπλου» κλείνει με δύο ολόσωμα γαλήνια πορτραίτα ρεαλιστικού ύφους με στάση και βλέμμα ειλικρινές, εσωτερικό, δικό τους. Το πινέλο αγαπά τα πρόσωπα και ζεστά, εγκάρδια μάς τα καθρεφτίζει.

Το δεύτερο επίπεδο του «τέμπλου» είναι ένα δωμάτιο με τραπέζι, λευκό τραπεζομάντηλο και ποτήρι κρασί στο κέντρο. Γύρω σε ωραία ξύλα, σαν θραύσματα ναυαγίου που περισυνέλεξε, που “έσωσε” ο καλλιτέχνης, πορτραίτα οικείων προσώπων, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς από την κοινότητα του βλέμματος που χαρακτηρίζει τα περισσότερα και την τρυφερότητα της χειρονομίας που τα τοποθετεί, έτσι κοντά μεταξύ τους με τις στενές τους «πλάτες» στο ύψος του βλέμματός μας ή προσεκτικά στημένα στο έδαφος. Αίσθηση συντροφικότητας και ελευθερίας συνάμα.

Ο ζωγράφος, πέρα από την προσπάθεια αναπαράστασης, αφήνει να διαφανεί μια πηγή θερμού σκότους κάτω από τη λεπτή επιφάνεια του δέρματος, κάτι σαν κοινός δεσμός που τον δένει με τα πρόσωπα που απεικονίζει. Η κοινότητα έκφρασης όμως απογοητεύει. Μιλώντας για την πραγματικότητα, αν ζητήσει κανείς το κοινό στα πρόσωπα, θα το βρει κάπου στο μέσον της απόστασής τους νομίζω, εκεί που διασταυρώνονται τα βλέμματα, εκεί που συνωμοτεί η φιλία. Τα βλέμματα όμως δεν είναι ίδια. Η τέχνη που εξομοιώνει αδικεί τα πρόσωπα, αλλά αν αυτό δεν ενδιαφέρει μια κριτική τέχνης, ας πούμε τότε πως η τέχνη αυτή ολισθαίνει στην τυπολογία.

Ο Κ. Κατζουράκης με το «Τέμπλο» του ανέπτυξε μέγεθος που πρέπει να του αναγνωρίσουμε. Όμως, ο ζωγράφος επιχειρεί, φοβούμε, να εκπορθήσει το λευκό του τελάρου του μ' έτοιμο οπλισμό: με πανοπλία ευγενικών ιδεών και δοκιμασία ζωής. Αλλά τα πράγματα δεν είναι έτσι – «εγώ» άκουσα μια καλή ζωγράφο να λέει πηγαίνοντας στο ατελιέ της, «πρέπει τώρα να πάω να βρω το θηρίο».

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37 ΤΗΛ. 38.26.319 FAX 36.39.930

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΪΡΑΚΤΑΡΗΣ

Ψυχική υγεία και κοινωνική παρέμβαση

Ο επίκουρος καθηγητής Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. Κ. Μπαϊρακτάρης καταγράφει μια σειρά από καινοτόμες εμπειρίες που χρονολογούνται από τη δεκαετία του '60 και μετά, στην Ελλάδα και το εξωτερικό, και διερευνά τη σχέση ανάμεσα στην ψυχιατρική την κοινωνία και το σύστημα υγείας.

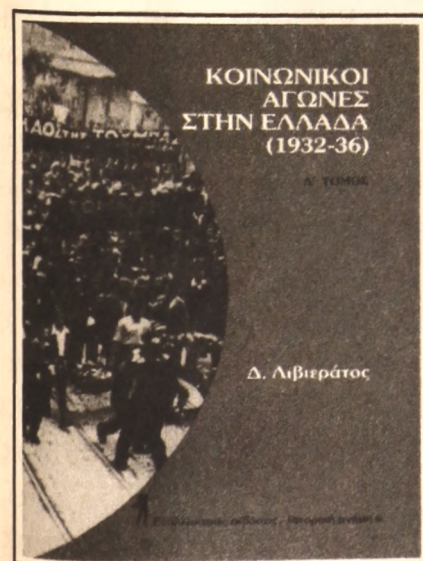

ΜΑΝΟΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Η ποίηση και το ηθικό πρόβλημα

«Ο πρώτος που τόλμησε... ο πρώτος που μίλησε για διαταξικό χαρακτήρα στην τέχνη... προσπάθησε να ανατρέψει την μανιχαϊστική αντίληψη ότι ο Καβάφης, ο Καρυωτάκης και ο Βάρναλης είναι ποιητές της παρακμής».

Α. Αργυρίου

Δ. ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΣ

Κοινωνικοί αγώνες στην Ελλάδα (1932-1936) Δ' τόμος

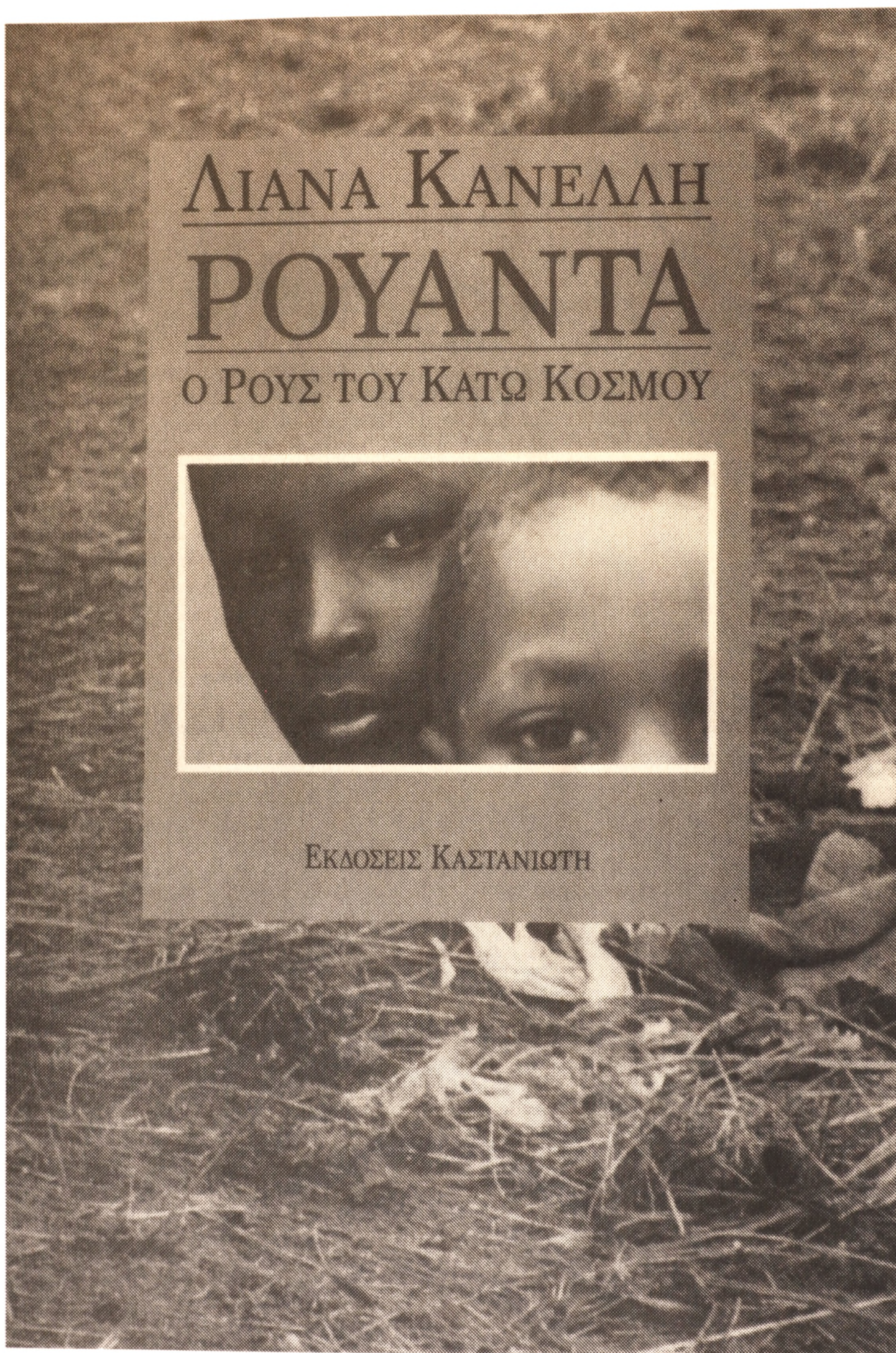
Ο τελευταίος τόμος των «Κοινωνικών Αγώνων» (1918-1936) ασχολείται με μια κομβική στιγμή για την μετέπειτα εξέλιξη, την περίοδο 1932-36, όταν κορυφώνονται οι ταξικές συγκρούσεις του Μεσοπολέμου.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Επιμέλεια Δ. Ρόκου

Κείμενα 56 διανοουμένων, πανεπιστημιακών και ερευνητών για ένα από τα κεντρικότερα θέματα της εποχής μας, σε αναζήτηση ενός νέου επιστημονικού και κοινωνικού παραδείγματος.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΗΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΜΑΤΕΣΙΣ

‘Ο Παλαιός
τῶν ‘Ημερῶν
Μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Βιβλία για παιδιά και εφήβους

της Βίτως Αγγελοπούλου

Είναι πασίγνωστη η απάντηση που έδωσε ο Αϊνστάιν σε μια μητέρα που τον ρωτούσε επίμονα: «Τι να διαβάσει ο γιος μου για να μπο-

ρέσει να αναπτύξει τις πνευματικές του ικανότητες και να γίνει σπουδαίος επιστήμονας;». «Παραμύθια», της απάντησε. Κι όταν τον ξαναρώτησε και δεύτερη και τρίτη φορά, η απάντηση του μεγάλου σοφού ήταν πάντα η ίδια: «Παραμύθια».

Με το ίδιο πνεύμα για τα παραμύθια –την κοινή αυτή προφορική κληρονομιά όλων των λαών, που επί χιλιετηρίδες ολόκληρες μάγεψαν τη φαντασία των ανθρώπων κι έδωσαν φτερά στις ελπίδες και στα όνειρά τους–, μιλάει κι ο γνωστός γάλλος ερευνητής της λογοτεχνίας για τη νεότητα **Μαρκ Σοριανό**. Παραθέτουμε τα ίδια του τα λόγια: «Ποιος γονιός, ποιος δάσκαλος δεν ονειρεύεται να μορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει τα παιδιά που του έχουν εμπιστευθεί, δίχως καταπίεση, με το παιχνίδι και με κάποιο μέσο μαγικό; Αυτό το μαγικό μέσο υπάρχει. Είναι το παραμύθι... Η επίδρασή του στον ψυχικό κόσμο του παιδιού κατά το διάστημα πριν από τη νηπιακή ηλικία ως το τέλος του δημοτικού σχολείου είναι τόσο μεγάλη και παράξενη, ώστε οι επιστήμες του ανθρώπου προσπαθούν να βρουν

την ερμηνεία της... Σήμερα το παραμύθι έχει περάσει στο ρεπερτόριο της παιδικής ηλικίας. Προσαρμόζεται τέλεια στις φάσεις της εξέλιξής της, τη βοηθάει να εξομαλύνει τις συγκρούσεις της, αποκρίνεται στα στιγμιαία ερωτήματά της. της ξυ-

πνάνει καινούργιες περιέργειες, δείχνει διακριτικά τα πλεονεκτήματα της αλληλεγγύης, της φιλίας, της αγάπης. Στο σταυροδρόμι του λόγου, της γραφής, της εικόνας, το παραμύθι σήμερα είναι το καλύτερο μέσο για να γεννηθεί

στο παιδί η επιθυμία να μαθεύει να διαβάσει, να γράφει, να δημιουργεί».

Ευτυχώς, παρ' όλο που το παραμύθι έχει σχεδόν εξοστρακισθεί από τη ζωή μας, βιβλία με παραμύθια κυκλοφορούν πολλά. Άλλα είναι συλλογές ελληνικών ή ξένων και απευθύνονται σε μεγαλύτερα παιδιά, κι άλλα –τα περισσότερα– έχουν ένα παραμύθι, τις πιο πολλές φορές διασκευασμένο, και απευθύνονται στις πολύ μικρές ηλικίες.

Πολύ ελκυστικά είναι μερικά βιβλία με παραμύθια, με ιδιαίτερα καλλιτεχνική εικονογράφηση. Αναφέρω για παράδειγ-

μα τη σειρά «Λαϊκά ρούσικα παραμύθια» (Η πεντάμορφη Βασίλισσα - Η τσαρίνα Βατραχίνα - Τα δύο αδερφάκια - Το φτερό του Σταυραϊτού, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, μτφ. Δ. Ραβάνη-Ρεντή) σε μια γλώσσα μ' έναν δικό της εσωτερικό ρυθ-

μό και εικονογραφημένη από τον ρώσο χαράκτη **Μπιλίμπιν**. Ο καλλιτέχνης, με μια τεχνοτροπία βασισμένη στη λαϊκή και μεσαιωνική ρούσικη τέχνη, ζωντανεύει την ατμόσφαιρα των θρύλων και των παρα-

δοσιών του λαού του. Κάθε βιβλίο είναι κι ένα αληθινό κομψοτέχνημα.

Η σειρά με τον τίτλο «Τα καλύτερα παραμύθια του κόσμου» (εκδ. Πατάκης) απευθύνεται σε μεγαλύτερα παιδιά και περιλαμβάνει τέσσερις τόμους μεγάλου σχήματος (Χίλιες και μια νύχτες - Παραμύθια του Άντερσεν - Παραμύθια απ' όλον τον κόσμο - Αίσωπος, οι ωραιότεροι μύθοι) είναι μεταφρασμένη από τα ιταλικά, σε στρωτή, απλή γλώσσα και η εικονογράφησή της είναι πολύ πλούσια. Ο ρώσος ζωγράφος **Μιχαήλ Φιοντόροφ** έχει κομήσει όλες τις σελίδες των

παραμυθιών με εικόνες ζωντανές και εκφραστικές, με ζεστά όμορφα χρώματα.

Από τις εκδόσεις Σίγμα κυκλοφόρησε ο έκτος τόμος της σειράς «Τα παραμύθια του τόπου μας» με τον τίτλο *Η Νεράιδα και το πέπλο*. Είναι ένα όμορφο παραμύθι που μιλάει για το παλικάρι που ερωτεύθηκε μια πανέμορφη νεράιδα. Το κείμενο, με απλό αφηγηματικό ύφος, είναι του **Μενέλαου Στεφανίδη** και η εικονογράφηση πολύ πλούσια, ευαίσθητη και τρυφερή, σύμφωνα με την ποιητική ατμόσφαιρα του παραμυθιού, είναι της **Φωτεινής Στεφανίδη**. Οι υπόλοιποι τίτλοι της σειράς είναι: *Ο μαντολόης, Η πεντάμορφη κι ο κύκνος, Οι τρεις συμβουλές, Το μαρουλόφυλλο, Ο γάτος και το αρκουδάκι*. Η σειρά αυτή, σε μεγάλο σχήμα, απευθύνεται στις μικρές ηλικίες.

Αναφέρθηκα τόσο σε παραμύθια γιατί, όπως λένε οι ειδικοί, αυτά μπορούν να κάνουν τα παιδιά να αγαπήσουν το διάβασμα, το βιβλίο. Η πρόσβαση στο βιβλίο είναι η ύστατη ελπίδα για να δημιουργηθούν άνθρωποι με ευαισθησία κι ευθυκρισία. Άνθρωποι που θα είναι οι πολίτες του μέλλοντος και θα πρέπει να έχουν την ικανότητα ν' αναχαιτίσουν και να μετατρέψουν αυτή την αλλοπρόσαλλη και αντιφατική πορεία της ανθρωπότητας που δεν οδηγεί παρά στην καταστροφή...

Ας δούμε, όμως, και μερικά

άλλου είδους βιβλία, αυτά που έχουν ως στόχο την αισθητική καλλιέργεια του παιδιού. Βιβλία που προσπαθούν να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με την τέχνη και κυρίως τη ζωγραφική. Βέβαια, υπάρχει η άποψη ότι η πρώτη επαφή με την κάθε είδους τέχνη πρέπει να γίνεται άμεσα, δίχως καμιά μεσολάβηση, ώστε καθέννας να δέχεται απ' ευθείας τα μηνύματα του καλλιτέχνη. Να βλέπει τα χρώματα και τα σχήματα στο πρωτότυπο και να μαθαίνει να διακρίνει την ποιότητά τους, καλλιεργώντας βαθμιαία το αισθητικό του κριτήριο. Τούτο, όμως, προϋποθέτει ένα πολιτιστικό επίπεδο που θα επιτρέπει στον άνθρωπο να γνωρίζει την καλλιτεχνική παραγωγή του τόπου του από τη νεαρή του ηλικία, να τον μαθαίνει να επισκέπτεται μουσεία, πινακοθήκες, εκθέσεις και να βρίσκει χαρά σ' αυτές τις επισκέψεις. Ο τρόπος αυτός επαφής των παιδιών με την τέχνη ξέρουμε ότι είναι πολύ σπάνιος, για να μην πούμε ανύπαρκτος. Τα παιδιά μας γνωρίζουν την τέχνη, και ιδιαίτερα τη ζωγραφική, εντελώς συμπτωματικά.

Έτσι, τα βιβλία αυτά είναι μια αξιόλογη προσφορά για τα παιδιά, καθώς και για τους γονείς και τους δασκάλους που ενδιαφέρονται για την αισθητική αγωγή της παιδικής ηλικίας. Δυστυχώς, ο χώρος δεν μου επιτρέπει να μιλήσω ξεχωριστά για το καθένα απ' αυτά. Θα τα αναφέρω όμως, γιατί καθώς πλησιάζουν οι γιορτές, αξίζει να αγοραστούν ως δώρα.

Αλεξάντερ Στέρτζις: Γνωριμία με τον Ρέμπραντ. Μτφ. Γιάννη Βλαντή, Πατάκης 1994.

Τζούλιετ Χέζλεγουντ: Γνωριμία με τον Πικασσό. Μτφ. Άννα Κοντολέων, Πατάκης.

Ρόμπιν Ρίτσμοντ: Γνωριμία με τον Μιχαήλ Άγγελο. Μτφ. Άννα Κοντολέων, Πατάκης.

Η ζωή των τριών αυτών μεγάλων καλλιτεχνών. Επιλογή των πιο χαρακτηριστικών δημιουργιών τους.

Πασκάλ Μποναφού: Μια Κυριακή με τον Ρέμπραντ. Μτφ. Έλλη Θεοδώρου, και Μια Κυριακή με τον Ρενουάρ. Μτφ. Μαρία Εμπειρίκου, Άμμος.

Δύο εκδόσεις του περιφημου εκδ. οίκου Skira με θαυμάσιες reproductions των έργων των ζωγράφων.

Γιολάντα Χατζή: Γάλλοι Ζωγράφοι, 15ος - 19ος αιώνας, οδηγός για παιδιά, Κέδρος.

Παρουσιάζονται 21 ζωγράφοι, με αντίστοιχα έργα τους, χαρακτηριστικά της τεχνικής των δημιουργών τους και των καλλιτεχνικών ρευμάτων της εποχής τους.

Το ίδιο πνεύμα χαρακτηρίζει και τα τρία προηγούμενα βιβλία της: Έλληνες Ζωγράφοι 19ος αιώνας, Έλληνες Ζωγράφοι 20ός αιώνας, Ιταλοί Ζωγράφοι 13ος αιώνας.

Μαρίζα Ντε Κάστρο: Λαϊκή Τέχνη. Οδηγός για παιδιά, Κέδρος.

Οι δημιουργίες των απλών ανθρώπων του λαού, αυτές που αποτελούν τη λαϊκή μας κληρονομιά. Όμορφες χαρακτηριστικές εικόνες. Η συγγραφέας έχει στο ενεργητικό της και το βιβλίο Βυζαντινή Τέχνη.

Τελειώνω με τρεις εκδόσεις της Εθνικής Πινακοθήκης-Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτσου και του Κέντρου Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου.

Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας: Τα λαϊκά παιχνίδια.

Νικόλαος Λύτρας: Το γαϊδουράκι.

Νικόλαος Γύζης: Το παραμύθι της γιαγιάς.

Και τα τρία αυτά βιβλία είναι πολύ αξιόλογα. Ιδιαίτερα όμορφο είναι αυτό του Λύτρα όπου τα διάφορα τμήματα του πίνακά του συνταιριάζονται με αποσπάσματα από ποιήματα και πεζά της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Τ Ο Υ Κ Ο Σ Μ Ο Υ Τ Α Π Α Ρ Α Μ Υ Θ Ι Α

Παραμύθια Αγάπης και Έρωτα

Παραμύθια που αφηγούνται και εκθειάζουν τη δύναμη της αγάπης και του έρωτα, ιστορίες ερωτευμένων που αντιμετωπίζουν τις δυσκολότερες δοκιμασίες προκειμένου να σμίξουν με το ταίρι τους.

Παραμύθια από την Περσία

Αγνωστα, μαζί με άλλα πολύ γνωστά παραμύθια από τη μακρινή Ανατολή, που μαγεύουν με την ποίηση, την αφοπλιστική απλότητα και το χρώμα τους.

Παραμύθια από την Κίνα

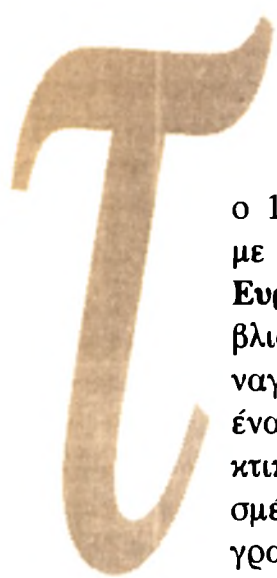
Οι Κινέζοι αγαπούν τα παραμύθια. Η μαστοριά τους στην περιγραφή προσώπων και καταστάσεων, η χαρισματική τους αφήγηση και η προτίμησή τους για τις απρόοπτες εξελίξεις, είναι φανερά στις ιστορίες τους, που συχνά, καταργούν τα όρια μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18-20, 106 80 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ/ΦΑΧ 6450519

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

του Πασχάλη Μ. Κιτρομυλίδη

Το 1992 εκδώσαμε με τον **Μάριο Ευρυβιάδη** τη βιβλιογραφική συναγωγή *Cyprus*, έναν τόμο επιλεκτικής σχολιασμένης βιβλιογραφίας που εντάχθηκε στην «Παγκόσμια Βιβλιογραφική Σειρά» του Clio Press της Οξφόρδης. Το βιβλίο μας εκείνο εξαντλήθηκε και από το 1990 εργαστήκαμε για την προετοιμασία της δεύτερης έκδοσης. Σήμερα, 28 Νοεμβρίου 1994, ταχυδρομήθηκε στην Οξφόρδη το χιλίων σελίδων χειρόγραφο της δεύτερης έκδοσης, συνοδευόμενο αυτή τη φορά και από δισκέτα υπολογιστή. Η νέα αναθεωρημένη έκδοση αναμένεται να κυκλοφορήσει εντός του 1995. Απόψε είναι το πρώτο βράδυ εδώ και μήνες που δεν έχω υλικό της βιβλιογραφίας μπροστά μου επάνω στο γραφείο μου. Αισθάνομαι κάπως περίεργα αλλά επίσης έχω και το συναίσθημα ότι για πρώτη φορά εδώ και έξι περίπου μήνες μπορώ να σκεφτώ με κάποια απόσταση για τη φύση της δουλειάς που μόλις τελειώσαμε και για το αντικείμενό της, ένα σημαντικό τμήμα του οποίου είναι η κίνηση του βιβλίου στην Κύπρο. Θα ήθελα λοιπόν εδώ να καταγράψω μερικές από αυτές τις σκέψεις, υποκειμενικές παρατηρήσεις κυρίως, χωρίς να διεκδικώ οποιαδήποτε πληρότητα γι' αυτό το σημείωμα. Θα αναφερθώ σε εκτιμήσεις και διαπιστώσεις που ανέκυψαν από την αναστροφή μου με το

κυπριακό βιβλίο τους τελευταίους μήνες, στο πλαίσιο μιας συστηματικής κατά το μάλλον ή ήττον προσπάθειας να επιλέξω ό,τι κατά τη γνώμη μου ήταν πραγματικά σημαντικό από την εκδοτική παραγωγή στην Κύπρο για να το συμπεριλάβω στη βιβλιογραφία.

Το σημαντικότερο βοήθημα στο έργο αυτό της επισκόπησης και στάθμισης της εκδοτικής κίνησης στην Κύπρο υπήρξε η ετήσια *Κυπριακή Βιβλιογραφία*, που εκδίδει από το 1985 υπό την αιγίδα της Βιβλιογραφικής Εταιρείας Κύπρου ο έμπειρος βιβλιογράφος **Νίκος Παναγιώτου**, φιλόλογος, παλαιός καθηγητής μου στο Παγκύπριο Γυμνάσιο. Τα δέκα τεύχη της *Κυπριακής Βιβλιογραφίας* που έχω στα χέρια μου αποτελούν οδηγό ανεκτίμητο για τη βιβλιοπαραγωγή στην Κύπρο και όποιος ενδιαφέρεται σοβαρά για την κίνηση του βιβλίου στη μεγάλη νησο, τον σπουδαιότερο χώρο παραγωγής ελληνικού βιβλίου έξω από την Ελλάδα, θα βρει στις σελίδες του Ν. Παναγιώτου έναν καθρέφτη όπου αποτυπώνεται με ακρίβεια η εικόνα αυτής της δραστηριότητας.

Πέρα από αυτή τη βιβλιογραφική πυξίδα, αξίζει να επισημανθούν και κάποια άλλα χαρακτηριστικά της εκδοτικής κίνησης στην Κύπρο. Πρώτο αξιοσημείωτο στοιχείο, που συνεχίζει μια παλαιότερη παράδοση της αγγλοκρατίας, είναι η ενεργός παρουσία του κράτους στο χώρο της επιστημονικής παραγωγής. Ορισμένα τμήματα της κυπριακής δη-

μόσιας διοίκησης έχουν ως ένα από τα κύρια μελήματα τους τη διεξαγωγή έρευνας και την κοινοποίηση των πορισμάτων τους με εκδόσεις. Σημαντικότερα μεταξύ τους είναι αναμφίβολα το Τμήμα Αρχαιοτήτων και το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, αλλά και άλλες μονάδες όπως το Τμήμα Στατιστικής και το Τμήμα Κτηματολογίου, το οποίο εκδίδει ωραίους χάρτες της Κύπρου, γενικών και ειδικών ενδιαφερόντων. Κοντά σ' αυτά τα κυβερνητικά τμήματα πρέπει να αναφερθεί και το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, ίδρυμα με ιστορία τριών ήδη δεκαετιών και με αρκετές διακυμάνσεις στην πορεία του, με σημαντικότητα όμως εκδοτική δραστηριότητα, που αντιπροσωπεύεται τόσο από τους επιβλητικούς τόμους της *Επετηρίδος* του όσο και με μια πλούσια σειρά κριτικών εκδόσεων πηγών της μεσαιωνικής και νεότερης ιστορίας της Κύπρου καθώς και μονογραφιών, γλωσσικών και λαογραφικών μελετών κ.λπ. Έχω την εντύπωση ότι οι εν Ελλάδι περί Κύπρου τυρβάζοντες καλά θα έκαναν αν μετρίαζαν κάπως την πολυλογία τους για να μελετήσουν με κάποια σοβαρότητα πραγματείες όπως εκείνες του **Γιώργου Γιωργαλίδη**, πρώην διευθυντού του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, για να διδαχθούν κάτι από την ιστορία του Κυπριακού, για το οποίο έχουν τόσο πολλές γνώμες και απόψεις.

Μια αξιοπρόσεκτη εξέλιξη που έχει κατά την τελευταία δεκαετία εισαγάγει κάποιο

βαθμό πλουραλισμού στο χώρο των επιστημονικών εκδόσεων, συνδέεται με την εμφάνιση πολλών ιδιωτικού δικαίου μορφωτικών και πολιτιστικών ιδρυμάτων. Συνδεδεμένα είτε με σημαντικά κληροδοτήματα ιδιωτών που συνεχίζουν την παράδοση των εθνικών ευεργετών του ελληνισμού είτε με τραπεζικά συγκροτήματα είτε με εκκλησιαστικούς οργανισμούς, τα ιδρύματα αυτά έχουν συμβάλει αισθητά στην περιστολή της σχεδόν μονοπωλιακής παρουσίας του κράτους στις επιστημονικές εκδόσεις. Από τις εκδοτικές δραστηριότητες των ιδρυμάτων αυτών του ιδιωτικού τομέα ιδιαίτερα εντυπωσιακές είναι η αρχαιολογική σειρά του ιδρύματος Α.Γ. Λεβέντη, τα ωραία λευκώματα παλαιών φωτογραφικών τεκμηρίων της ζωής της Κύπρου του Πολιτιστικού Κέντρου της Λαϊκής Τράπεζας Κύπρου και οι ποικίλες εκδόσεις του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τραπεζής Κύπρου. Εκτός από την κατατοπιστική σειρά των Διαλέξεων Ιστορίας και Αρχαιολογίας και εκδόσεων που παρουσιάζουν τις πολιτιστικές του συλλογές, το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τραπεζής Κύπρου εγκαινίασε πρόσφατα και τη σειρά «Κύπριοι Ζωγράφοι». Ο πρώτος τόμος της σειράς (1993) παρουσιάζει το έργο του **Ιωάννη Κισσονέργη** (1889-1963), σκαπανέα της νεότερης κυπριακής ζωγραφικής, ενώ προγραμματίζονται εκδόσεις για το έργο του **Γεωργίου Πολ. Γεωργίου** και του **Α. Διαμαντή**. Η σειρά αυτή υπό-

σχετιζόταν ν' αποβεί ένα πραγματικό corpus του πιο σημαντικού καλλιτεχνικού επιτεύγματος της Κύπρου στη διαδρομή του εικοστού αιώνα. Τόσο το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τραπεζής Κύπρου όσο και το Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντης έχουν επίσης προβεί σε εκδόσεις των λογοτεχνικών απάντων καθιερωμένων δημιουργών της νεότερης κυπριακής ποίησης και πεζογραφίας, όπως του **Κώστα Μόντη** και του **Γιώργου Φιλίππου Περίδη**.

Από τη βιβλιογραφία του Νίκου Παναγιώτου φαίνεται πόσο ζωηρή είναι η παραγωγή λογοτεχνικού βιβλίου, ιδίως ποιητικών συλλογών, στη μεγαλύτερη χώρα. Τα πλείστα από αυτά τα βιβλία αποτελούν ιδιωτικές εκδόσεις των συγγραφέων τους και είναι σχετικά δυσεύρετα. Σκέπτομαι ότι μια σοβαρή πολιτική απογραφής του νεοελληνικού πνευματικού βίου, που θα έπρεπε να ακολουθεί το ελληνικό κράτος, θα επέβαλλε τη συστηματική συγκέντρωση και αποθησαύριση σε κεντρικό φορέα στην Αθήνα των εντύπων του εξωελλαδικού ελληνισμού. Αυτό το αυτονόητο μέτρο εθνικής πνευματικής απογραφής ποτέ δεν έχει ληφθεί από την επίσημη Ελλάδα με αποτέλεσμα να μη βρίσκονται πουθενά κωδικοποιημένες οι ελληνικές εκδόσεις της Κωνσταντινούπολης, της Σμύρνης, της Αλεξάνδρειας, της Ιερουσαλήμ, της Κύπρου κ.λπ. Ας γινόταν αυτό τουλάχιστον για την βιβλιοπαραγωγή της Κύπρου, αρχίζοντας έστω και από την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα, με μια διμερή μορφωτική συμφωνία των δύο κυβερνήσεων.

Σημαντική στο χώρο της λογοτεχνίας είναι και η παρουσία των περιοδικών. Τα παλαιότερα, η *Πνευματική Κύπρος* και η *Νέα Εποχή*, αντίστοιχα συντηρητικής και αριστερής ιδεολογικής απόκλισης το καθένα, συνεχίζουν σταθερά την κυκλοφορία τους. Το περιοδικό της Λάρνακας *Ο Κύκλος* δυστυχώς διέκοψε την κυκλοφορία του, στο προσκήνιο όμως έχουν εμφανιστεί τώρα δύο αξιόλογα νέα περιοδικά, *Η Ακτή* και το *Σημείο*. Αμφότερα διακρίνονται από το αξιοπρόσεκτο στοιχείο ότι στις εκδοτικές τους ομάδες συνενώνουν Κυπρίους και Ελλαδίτες διανοούμενους, δημιουργώντας έτσι διαύλους αποτελεσματικότερης επικοινωνίας και προσφέροντας δυνατότητες αμοιβαίων παρεμβάσεων, με ευεργετικά πιστεύω αποτελέσματα ιδίως για την Κύπρο στον τομέα της λογοτεχνικής κριτικής.

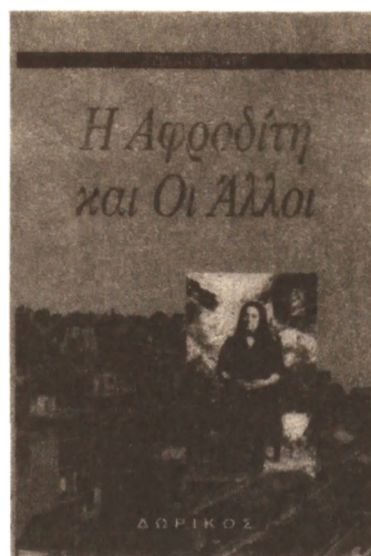
Η θεαματική οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου τα τελευταία χρόνια κατοπτρίζεται και στην παραγωγή εντύπων συναφών προς τον τουρισμό και τις δραστηριότητες των υπερακτίων εταιρειών. Πολλά έντυπα, στην αγγλική ιδίως γλώσσα, απευθύνονται στους ξένους επισκέπτες, επενδυτές και επιχειρηματίες. Τα τουριστικού ενδιαφέροντος έντυπα είναι κατά κανόνα πλούσια εικονογραφημένα με καλλιτεχνικές φωτογραφίες, παρουσιάζουν όμως σοβαρότατες αδυναμίες ως προς τα κείμενα και το σχολιασμό που συνοδεύει τις φωτογραφίες. Ανεπιφύλακτα θα μπορούσα να επαναλάβω και για την Κύπρο ότι έγραψα πριν λίγο καιρό για το σύγχρονο ελληνικό εικονογραφημένο βιβλίο, με επίταση μάλιστα. Επικρατεί και στην Κύπρο η αμνηχανία του λόγου, συνδεδεμένη εν πολλοίς με τα αδιέξοδα της ιστορικής και πολιτικής σκέψης, και παραχωρεί το πεδίο στην εικόνα, η οποία όμως με τη σειρά της αδυνατεί να λειτουργήσει στερημένη από σοβαρό και ουσιαστικό υπομνηματισμό. Οι πλείστες καλλιτεχνικές εκδόσεις περί Κύπρου παρουσιάζουν αυτό το χαρακτηριστικό. Ειδικότερα τα τουριστικού ενδιαφέροντος βιβλία, που απευθύνονται στους ξένους επισκέπτες, δοκιμάζουν να κρύψουν πίσω από την

έγχρωμη φωτογραφία ελλιπείς πληροφοριακή αποτελεσματικότητα, αν και ανταποκρίνονται, φαίνεται, ικανοποιητικά στα κερδοσκοπικά κίνητρα των εκδοτών τους.

Ένα τελευταίο ζήτημα που θα ήθελα να θίξω σχετικά με την εκδοτική δραστηριότητα στην Κύπρο αναφέρεται στην πύκνωση τα τελευταία χρόνια των εκδόσεων με τις οποίες οι ξεριζωμένοι του 1974 καταγράφουν τις μνήμες από τις κατεχόμενες πατρίδες τους. Τα κατεχόμενα χωριά, κωμοπόλεις και πόλεις της βόρειας Κύπρου βρίσκουν τους αυτοσχέδιους κατά κανόνα ιστορικούς τους, που βιώνουν την προσφυγιά και ανακτούν τη θαλπωρή της γενέθλιας γης που τους περιμένει, μέσα από τις σελίδες μιας έκδοσης - ιδιωτικής τις πιο πολλές φορές ή υπό την αιγίδα κάποιου τοπικού συλλό-

γου ή σωματείου. Πιστεύω ότι οι εκδόσεις αυτές που μας θυμίζουν σχεδόν άγνωστα χωριά αλλά και σημαντικές κωμοπόλεις, όπως το Ριζοκάρπασο ή την Κυθραία, αποτελούν ανεκτίμητες μαρτυρίες και συναγωγές πληροφοριών (περιλαμβανομένων των γενεαλογιών των οικογενειών του χωριού και της χριστιανικής τοπογραφίας της γύρω περιοχής) και θα έπρεπε να καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να συγκεντρωθούν και να κωδικοποιηθούν τόσο στην Κύπρο -όπου πιστεύω ότι αυτό ήδη γίνεται από το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης των Κατεχομένων Οικισμών στο Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών- αλλά και στην Ελλάδα.

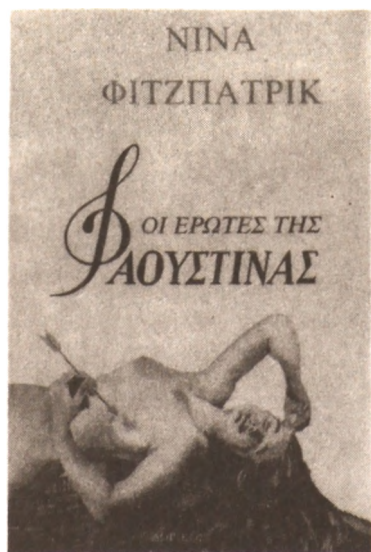
Ας γνωρίσει τέλος πάντων και η Ελλάδα την Κύπρο, με την οποία συνεχώς συμπαρατάσσεται.

ΤΖΙΛΙΑΝ ΜΠΟΥΡΑ Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

Ο Αγώνας και οι δυσκολίες μιας ζωής με φόντο εθνικές και διεθνείς αναταραχές, πόλεμοι, δικτατορίες, πείνα είναι η ζωή της Αφροδίτης από κάποιο χωριό της Πελοποννήσου.

Ιστορημένη από τη νύφη της όμως αυτή η ζωή αφηγείται και τις δυσκολίες της δυτικής μορφωμένης γυναίκας υποχρεωμένης να συμβιώσει με μια πεθερά μιας άλλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

ΝΙΝΑ ΦΙΤΖΠΑΤΡΙΚ ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΗΣ ΦΑΟΥΣΤΙΝΑΣ

Ατέλειωτα επινοητικό, αδιάντροπα ασεβές και πάνω απ' όλα αστείο το μυθιστόρημα της Νίνα Φιτζπάτρικ **Οι έρωτες της Φαουστίνας**, εξιστορεί τις αναζητήσεις μιας κοπέλας, της Φαουστίνας, στη δεκαετία του '60, της παρακμής της κομμουνιστικής Πολωνίας, που θα την οδηγήσουν άλλοτε ψηλά κι άλλοτε στον πάτο της κοινωνικής κλίμακας, καθώς άλλοτε νοικοκυρά, άλλοτε ηρώδα κι άλλοτε τσούλα, παραμένει πάντα η αξέχαστη Φαουστίνα.

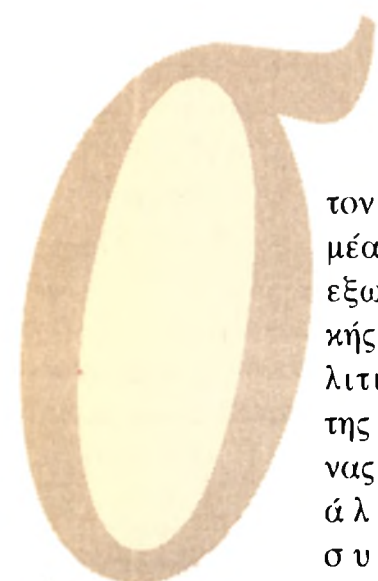
ΔΩΡΙΚΟΣ

Ιπποκράτους 72 τηλ. 3629675
Ζ. Πηγής 29 Τηλ. & Fax. 3301866

ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΧΩΡΙΣΤΑ

Βιβλία για την εξωτερική πολιτική

του Βασίλη Καπετανγιάννη

τον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, της άμυνας και άλλων συναφών θεμάτων (π.χ. νομικών μελετών που δεν πρέπει να υποτιμούνται – το αντίθετο μάλιστα) η επιλογή για τα βιβλία της χρονιάς είναι δύσκολη υπόθεση. Ο πολλαπλασιασμός των εκδόσεων στον τομέα αυτό αποτελεί κοινό τόπο καθ' όσον αποδεικνύεται ότι και περισσότεροι μελετητές ασχολούνται σοβαρά με τα θέματα αυτά και ότι υπάρχει το σχετικό αναγνωστικό κοινό. Μικρό, ασφαλώς, αλλά συνεχώς διεξάγεται, κι αυτό δημιουργεί μια “κοινότητα” μέσα στην οποία μπορεί να διεξαχθεί ένας σοβαρός και καρποφόρος διάλογος. Κι ακόμα να προβληματίσει φοιτητές, εκκολαπτόμενους επιστήμονες αλλά και τον ενδιαφερόμενο και προβληματιζόμενο πολίτη.

Διευκρινίζεται, λοιπόν, ότι η σύντομη αναφορά σε ορισμένα βιβλία, που ακολουθεί, δεν αποτελεί επιλογή ή αξιολόγηση, αλλά μάλλον συμπλήρωση σε μια βιβλιογραφία που το Αντί, χάρις και στην προσπάθεια των φίλων του, προσπαθεί

κατά το δυνατόν να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς.

Παρουσιάζουμε τις εκδόσεις αυτές με μόνο κριτήριο το γεγονός ότι καλύπτουν σοβαρά κενά.

Τα Βαλκάνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Κυπριακό, οι σχέσεις της Ελλάδας με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. αποτέλεσαν τις θεματικές ενότητες διημερίδας που συνδιοργάνωσαν τον περασμένο Απρίλιο το Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Παντείου και η Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων. Οι εισηγήσεις αυτής της διημερίδας περιλαμβάνονται στον τόμο *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική, εσωτερικές και διεθνείς Παράμετροι*, σε επιμέλεια των Δ. Κώνστα - Π. Τσάκωνα (εκδ. Οδυσσέα). Γράφουν μεταξύ άλλων οι: Γ. Αρσένης, Ε. Βενιζέλος, Β. Τσουδερού, Δ. Κώνστας, Α. Φατούρος, Θ. Κουλουμπής, Ε. Στοφορόπουλος,

Α. Ανδριανόπουλος, Σ. Περγράκης, Π. Καζάκος, Ι. Λούλης, Π. Ήφαιστος, Γ. Ιακώβου και Γ. Παπαντωνίου.

Ο συλλογικός τόμος *Βαλκάνια. Από τον διπολισμό στη νέα εποχή* (εκδόσεις Γνώση) που

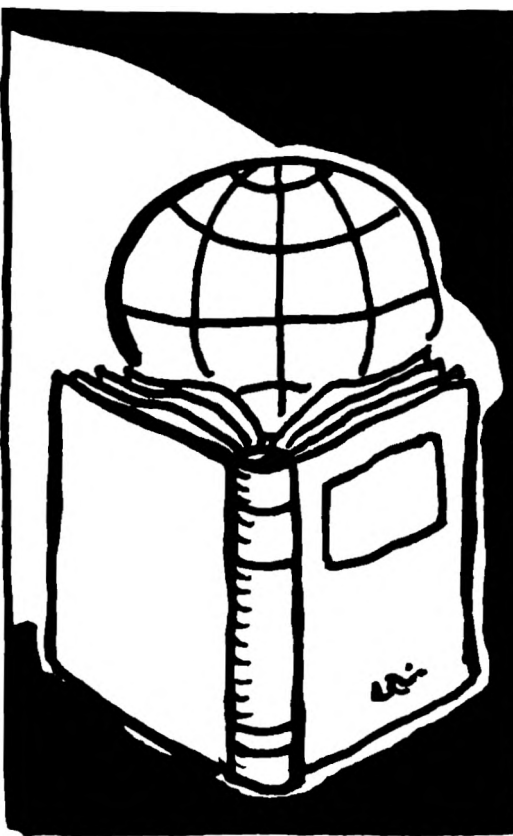
επιμελήθηκε ο καθηγητής Θάνος Βερέμης έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό που υπάρχει στην ελληνική βιβλιογραφία. Η περίοδος του ψυχρού πολέμου απέκοψε την Ελλάδα από τις βαλκανικές υποθέσεις δημιουργώντας την ψευδαίσθηση

της οριστικής αποξένωσης και της μη αξιοποίησης από τη χώρα μας του συγκριτικού πλεονεκτήματος που της παρέχει η πλεονεκτική θέση της στον οικονομικό τομέα, η ισχύς των δημοκρατικών της θεσμών και η συμμετοχή της στους περισσότερους δυτικούς οργανισμούς. Η Τουρκία είναι η μόνη βαλκανική χώρα που δεν εξετάζεται γιατί έχει αποτελέσει αντικείμενο ειδικού τόμου που

κυκλοφορεί επίσης από τις εκδόσεις Γνώση. Στο βιβλίο αυτό, που αποτελεί έργο αναφοράς, γράφουν εκτός από τον Θ. Βερέμη και οι καθηγητές Χρήστος Ροζάκης και Πάνος Καζάκος, καθώς και ο τουρκολόγος Αλέξης Αλεξανδρής.

Στο βιβλίο του Χαράλαμπου Παπασωτηρίου *Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου*, εκδόσεις Παπαζήσης, εξετάζονται τα γεγονότα της τριετίας 1989-1991 και οι επιπτώσεις τους στη βαλκανική χερσόνησο. Αναλύονται η γιουγκοσλαβική κρίση και η δυτική πολιτική στην πρώην Γιουγκοσλαβία, καθώς και η μετάβαση της Βουλγαρίας και της Αλβανίας από τον ολοκληρωτισμό στη δημοκρατία. Ο συγγραφέας εξετάζει επίσης την τουρκική εξωτερική πολιτική και καταλήγει σε ενδιαφέρουσες προτάσεις για μια νέα ελληνική εξωτερική πολιτική. Δεν αναφέρεται όμως καθόλου σε ορισμένα πολύ σημαντικά κείμενα ελλήνων αναλυτών για τις τελευταίες εξελίξεις στα Βαλκάνια, πράγμα που προξενεί απορία και εν πάση περιπτώσει δεν προάγει τον γόνιμο ακαδημαϊκό διάλογο, όσο σημαντικές κι αν είναι οι ατομικές απόψεις.

Τρεις πολιτικοί και τρεις πανεπιστημιακοί καταγράφουν και αναλύουν τις εξελίξεις στη

Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις αναζητήσεις της Ελλάδας στην περιοχή στο βιβλίο *Ευρωπαϊκή ενοποίηση και βαλκανική πολυδιάσπαση. Ο ρόλος της Ελλάδας* (επιμέλεια - εισαγωγή **Σωτήρης Ντάλης**, εκδόσεις Ι. Σιδέρης). Ιδιαίτερα χρήσιμο εγχειρίδιο όχι μόνο για ερευνητές που ασχολούνται με θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής και διαβαλκανικής συνεργασίας αλλά και για τους αναγνώστες εκείνους που αναζητούν μια σφαιρική προσέγγιση των εξελίξεων στα Βαλκάνια. Γράφουν οι καθηγητές **Π. Καζάκος, Θ. Κουλουμπής και Χρ. Ροζάκης** και οι πολιτικοί **Θ. Πάγκαλος, Γ. Ρωμαίος και Κ. Καραμανλής**.

Μια αποτίμηση της πολιτικής που ακολούθησε η χώρα μας μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας επιχειρεί ο **Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος** στο βιβλίο του *Η Ελλάδα στη Βαλκανική Κρίση*, εκδόσεις Πόλις.

Προλογίζοντας το βιβλίο του αρθρογράφου στην *Εποχή* και τον *Πολίτη*, ο **Γιάννης Καρτάλης** φθάνει να θεωρήσει ότι στο επεισόδιο αυτή της μεταπολεμικής ιστορίας της χώρας «οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής αποκαλύφθηκαν σε όλο τους το μεγαλείο. Το βάρος του πολιτικού κόστους, ο βολικός λαϊκισμός, ο ανέξοδος εθνικισμός, η έλλειψη πολιτικού θάρρους, συνέβαλαν στη δημιουργία του σημερινού αδιεξόδου. Η πολιτική ηγεσία στο σύνολό της (με ελάχιστες εξαιρέσεις) αποδείχθηκε κατώτερη των περιστάσεων, δεν θέλησε να μιλήσει την γλώσσα της αλήθειας στον ελληνικό λαό: μια αλήθεια που όλοι σχεδόν οι πολιτικοί αναγνωρίζουν στις ιδιωτικές τους συνομιλίες, αλλά αρνούνται να την αποκαλύψουν δημοσίως».

Η διαδρομή που προτείνει ο

Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος στον αναγνώστη, ώστε να ξαναζήσει την ελληνική εμπειρία στην βαλκανική κρίση - την εμπειρία από τη γιουγκοσλαβική κατάρρευση, από την μακεδονική περιπέτεια, από τις τριβές με την Αλβανία - συνδυάζει την ιστορική προσέγγιση με την υπενθύμιση της διαδρομής των προσφάτων γεγονότων.

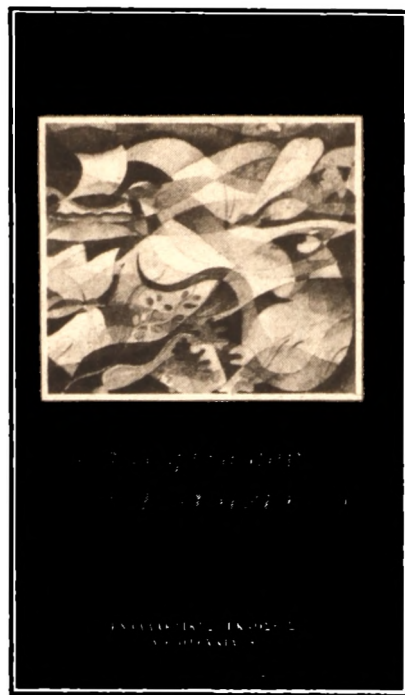
Ας μην λησμονούμε τέλος ότι στην ευρύτερη περιοχή μας, πέντε χρόνια μετά την κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου και των κομμουνιστικών καθεστώτων στην Αν. Ευρώπη, οι κομμουνιστές ξαναγυρίζουν στην εξουσία με τη μορφή «εκσυγχρονισμένων κομμάτων» που πρέπει να κυβερνήσουν σε νέες συνθήκες πολυκομματισμού και καπιταλιστικής αγοράς. Ποιος θα μπορούσε να προβλέψει μια τέτοια εξέλιξη πριν από λίγα χρόνια; Να' ναι μόνο η νοσταλγία που ξαναφέρει τα κόμματα αυτά, υπό νέο όνομα και με νέο πρόγραμμα, στην εξουσία; Τα ερωτήματα αυτά διερευνά ο δημοσιογράφος **Στέλιος Κούλογλου** στο νέο του βιβλίο *Οι Κόκκινοι Ξανάρχονται*, Νέα Σύνορα - Λιβάνης, ένα δημοσιογραφικό οδοιπορικό με πλούσια αφηγηματική γραφή και αναλυτικό βάθος. Πρόκειται άραγε για σενάριο επιστημονικής φαντασίας ή για υπαρκτές αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο; Ο Κούλογλου ανιχνεύει τις απαντήσεις παραθέτοντας πλήθος παραδειγμάτων, προϊόν είτε προσωπικών του παρατηρήσεων είτε επαφών που είχε στο χώρο αυτό. Επίκαιρο όσο ποτέ πέντε χρόνια μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου. Επίκαιρο μήπως οι εξελίξεις στις χώρες αυτές χτίζουν αόρατα ένα καινούργιο Τείχος.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37
ΤΗΛ. 38.26.319 FAX 36.39.930

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΕΛΕΝΗ ΦΑΜΕΛΙΑΔΟΥ-ΝΑΚΟΥ

«Στον φίλο μου τον Πατρίκιο...»

σ. 250, 2.500 δρχ.

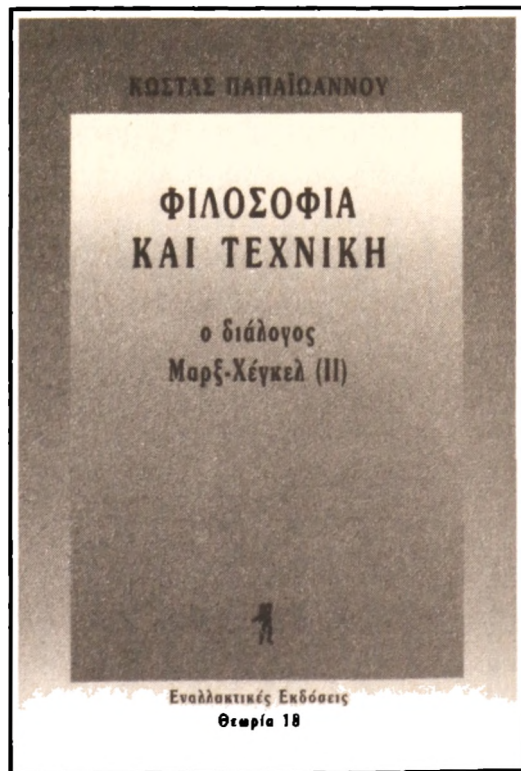
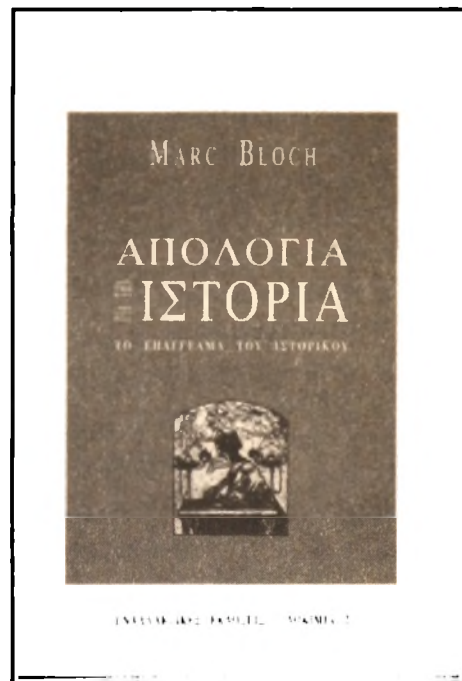
Ο Πατρίκιος και... η ουρά του, η συνάντηση του αξιωματούχου και της κυρίας από την «μακρινή, άγνωστη και αλλοπρόσαλλη χώρα» σε επτά αλληλοδιαπλεκόμενες ιστορίες συνθέτουν, υπό μορφή παραμυθιού, κριτική των ηθών, πολιτική σάτιρα και φιλοσοφική αλληγορία.

MARC BLOCH

Απολογία για την ιστορία

σ. 212, 2.500 δρχ.

Από τα βασικότερα έργα του συγγραφέα και «καταστατικός χάρτης» της σχολής των Annales, η οποία επαναστατικοποίησε την αντίληψή μας για την ιστορία. Η έκδοση αυτή έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό όχι μόνο για τους ιστορικούς αλλά και για την ιστορία των ιδεών.

Κ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Φιλοσοφία και τεχνική

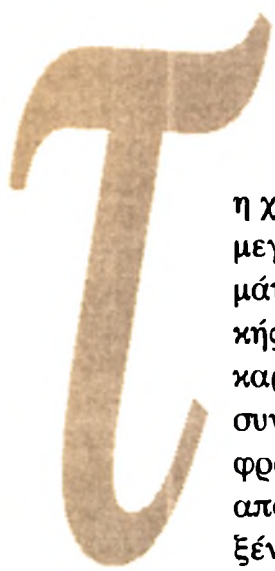
σ. 192, 2.500 δρχ.

Μια προδρομική κριτική του τεχνολογικού ντετερμινισμού και της υποβάθμισης της φύσης που χαρακτήριζαν τις κύριες πλευρές τόσο του εγγεληανού όσο και του μαρξικού έργου.

BOOKS, LIVRES, BÜCHER...

Μεταφρασμένη πεζογραφία και ποίηση

της Τίτικας Δημητρούλια

Τη χρονιά αυτή, το μεγαλύτερο κομμάτι της εκδοτικής αγοράς το καρπώθηκαν, ως συνήθως, οι μεταφράσεις. Πάνω από χίλια βιβλία ξένης λογοτεχνίας πέρασαν στη γλώσσα μας και προσφέρθηκαν στον έλληνα αναγνώστη το 1994. Στην περίπτωση, όμως, των μεταφρασμένων έργων, δεν αρκεί κανείς να γνωρίζει τον συγγραφέα ή τον τίτλο για να επιλέξει ένα βιβλίο. Η μετάφραση, ως διαμεσολαβητική διαδικασία, μπορεί να αποδώσει ή να προδώσει ένα κείμενο, να το μεταγράψει ή να το αλλοιώσει και να το καταργήσει. Η παράμετρος αυτή, καθοριστική για την επιλογή της ξενόγλωσσας, μεταφρασμένης λογοτεχνίας, περιορίζει σημαντικά το πεδίο αναφοράς – καθότι οι πρόχειρες έως κακές μεταφράσεις δεν αποτελούν καθόλου σπάνιο φαινόμενο. Τον κυριότερο όμως περιορισμό τον θέτουν τα ίδια τα όρια του επιλέγοντος, ο οποίος αντικειμενικά αποκλείεται ακόμα και να ξεφυλλίσει έστω –πόσο μάλλον να διαβάσει– το σύνολο των ξένων έργων που κυκλοφορούν στη διάρκεια μιας εκδοτικής χρονιάς. Άλλωστε, η προσέγγισή του διέπεται αναπόφευκτα από ήδη διαμορφωμένες προτιμήσεις, ο επιλέγων έλκεται εκ των προτέρων από

ονόματα και θέματα – προσωπικά, για παράδειγμα, δεν έχω καμία εικόνα για την αστυνομική, την ερωτική και τη φανταστική λογοτεχνία, ένα δόλου αξιοκαταφρόνητο ποσοτικά και ποιοτικά κομμάτι της μεταφραστικής παραγωγής, λόγω διαφορετικών προτεραιοτήτων, αν και κάθε φορά που τυχαία πέφτει ένα αξιόλογο βιβλίο στα χέρια μου υπόσχομαι στον εαυτό μου να συμπεριλάβω και τις κατηγορίες αυτές στα διαβάσματά μου. Τέλος, τα περιθώρια πειραματισμού με νέα ονόματα και έργα δεν είναι άπειρα, αντιθέτως, είναι πεπερασμένα εξ ορισμού, εφόσον η ανάγνωση απαιτεί διάθεση, για να μπορέσει να χαρίσει την απόλαυση, αλλά κυρίως χρόνο.

Ξεκινώ λοιπόν την υποκειμενική και αποσπασματική μου περιήγηση αναφερόμενη σε ορισμένα κλασικά κείμενα. Η τάση, που ήδη είχε διαφανεί το 1993, να εκδοθούν ανέκδοτα, κακομεταφρασμένα ή προ πολλού εξαντλημένα κείμενα του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού, επιβεβαιώνεται και το 1994. Έτσι, σημειώνουμε: τα *Απομνημονεύματα* του **Βολταίρου** σε μετάφραση Π. Πανταζή, από τις εκδόσεις Ολκός, την επιλογή από το *Φιλοσοφικό Λεξικό* και τις *Φιλοσοφικές επιστολές* του Βολταίρου, σε μετάφραση Α. Δημητρίου και με πρόλογο Α.Δ. Παπαγιαννίδη, το *Δοκίμιο με θέ-*

μα το γούστο του **Μοντεσκιέ**, επίσης σε μετάφραση Α. Δημητρίου και με πρόλογο Παν. Μουλλά από τις εκδόσεις Πόλις. Σε όλες τις περιπτώσεις, έχουμε να κάνουμε με άριστες μεταφράσεις. Ειδικότερα, οι νέες εκδόσεις Πόλις μας εκπλήττουν ευχάριστα με την εφ' όλης της ύλης ποιότητα των βιβλίων τους.

Στο πλαίσιο των κλασικών, λογοτεχνικών κειμένων τώρα, οι εκδόσεις Καστανιώτης κυκλοφόρησαν τον *Ζαντίγκ* του **Βολταίρου** σε μετάφραση Π. Ζαχοπούλου-Βλάχου, αλλά και άλλο ένα βιβλίο του **Ρενέ** (ύστερα από τον Ρενέ του Ροδακιού το 1993), τις *Περιπέτειες του τελευταίου των Αβενσεράγων*, σε μετάφραση του Α. Καραβασίλη. Οι εκδόσεις Άγρα μας έδωσαν τα *Πάθη του νεαρού Βέρθερου*, το γνωστό έργο του **Γκαίτε** που σημάδεψε τον Ρομαντισμό αλλά και καθόρισε το νεολληνικό μυθιστόρημα στα πρώτα του βήματα, σε μετάφραση Σ. Νικολούδη· οι εκδόσεις Κανάκη τον *Οράτιο*, το κλασικό έργο της **Γ. Σάνδη**, που μας δίνει το πορτραίτο της άστατης εφηβείας και της κόστισε εκείνη την εποχή πολλούς εχθρούς, σε μετάφραση Έφης Κορομηλά· τέλος, οι εκδόσεις Αλεξάνδρεια μας έδωσαν τις *Παραδειγματικές Νουβέλες* του **Μιγκέλ ντε Ουναμούνο** σε μετάφραση του Ν. Γκούβη. Ο Μιγκέλ ντε Ουναμούνο, ο πρωτοπόρος αυτός

Ισπανός συγγραφέας, όχι ιδιαίτερα γνωστός στη χώρα μας, παρατηρεί και διαγράφει τις σκιές της ανθρώπινης ψυχής, περιγράφει τη δύναμη των παθών με τη απλότητα ενός ποιητή ανατόμου. Τέλος, στα κλασικά κείμενα θα ήθελα να συμπεριλάβω κι ένα βιβλίο που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ροδακίό τις τελευταίες μέρες του 1993, το *Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε*, του **Ρ.Μ. Ρίλκε**, μια ποιητική αυτοβιογραφία, ένα έργο που ο ίδιος ο Ρίλκε θεωρούσε αριστούργημα, ελάχιστα γνωστό στη χώρα μας, σε μια εξαιρετική μετάφραση του Δ. Στ. Δήμου.

Τα πράγματα περιπλέκονται περισσότερο όταν περνάμε στους συγγραφείς του 20ού αιώνα, που αποτελούν και τον κύριο όγκο της μεταφραστικής παραγωγής. Τα λίγα βιβλία στα οποία θα αναφερθώ, τα χάρηκα σαν κείμενο, λέξεις, χαρτί, εξώφυλλο πολλές φορές, σαν ψηφίδες μιας γνώσης που δεν έχει τελειωμό για την παγκόσμια περιπέτεια της γραφής. Σίγουρα, υπάρχουν άλλα τόσα τουλάχιστον εξίσου αξιόλογα –και για κάποιον άλλον πολύ πιο αξιόλογα– βιβλία. Επειδή όμως μια τέτοια συζήτηση δεν βγάζει πουθενά, αρχίζω από τέσσερα μυθιστορήματα που κυριολεκτικά υφαίνουν την Ιστορία στο μύθο τους. Πρόκειται για τους *Κομμουνιστές* του **Λουί Αραγκόν** (μτφ. Τ.Δ., Σύγχρονη Εποχή)

-που ολοκληρώθηκαν το 1994 με την έκδοση του πέμπτου τόμου-, την *Αυτοβιογραφία του στρατηγού Φράνκο* του Μ.Β. Μονταλμπάν (μτφ. Χ. Παπαγεωργίου, Δελφίνι), το *Πετρέλαιο* του Π.Π. Παζολίνι (μτφ. Φ. Γκικόπουλου, Παρατηρητής) και τέλος την *Ασφυκτική προστασία* του Χ. Μπελ (μτφ. Ι. Κοπερτί, Πόλις). Κανένα από τα τέσσερα αυτά βιβλία δεν αποτελεί τυπικό ιστορικό μυθιστόρημα, αντιθέτως, όλα είναι αιρετικά σε σχέση με την κλασική μυθιστορηματική γραφή. Οι Κομμουνιστές, έργο το οποίο εντελώς συνειδητά ο Λαγκόν άφησε ημιτελές όταν η πραγματικότητα χάραξε διαφορετική πορεία από εκείνη που προϋπέθετε το κείμενό του, αναφέρεται στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και στη Γαλλία της περιόδου εκείνης. Ο συγγραφέας το ξανάγραψε στη δεκαετία του '60, επιθυμώντας να το εκσυγχρονίσει, να το κάνει κατανοητό για τις επερχόμενες γενιές, να σβήσει τις ασάφειες που γεννάει ο χρόνος. Μυθιστορηματικό μυθιστόρημα, τριτοπρόσωπο, με ακριβέστατες ιστορικές αναφορές, μέχρι και στο πεδίο της γεωγραφίας και της στρατιωτικής ιστορίας, αναπαράγει την πραγματικότητα με τόση ακρίβεια, που τελικά υμνεί την αυθεντικότητα, εξωπραγματική πραγματικότητα της λογοτεχνίας. Και επιπλέον, μας διηγείται έναν από τους ωραιότερους λογοτεχνικούς έρωτες.

Ο Μαρθιάλ Πόμπο, ο συγγραφέας-ήρωας του Μονταλμπάν, αναλαμβάνει να γράψει τη βιογραφία του Φράνκο, σε πρώτο πρόσωπο. Ο Φράνκο μιλάει για τη ζωή του, ο Μ. Πόμπο σχολιάζει την αλήθεια ή το ψεύδος των γεγονότων και ο Μονταλμπάν την αλήθεια ή το ψεύδος της λογοτεχνίας. Η ιστορία μιας σημαντικότητας

περιόδου αλλάζει συνεχώς χρώμα, αφήνοντας τον αναγνώστη με την απορία ποια θα είναι η τελική της μορφή και ποιος ο πραγματικός ρόλος μνήμης, άρα και της λογοτεχνίας, στη διαμόρφωσή της. Το σημαντικότερο αυτό μυθιστόρημα, ωστόσο, παρουσιάζει κάποια μεταφραστικά προβλήματα.

Το *Πετρέλαιο* του Παζολίνι αποτελεί μια εντελώς ξεχωριστή περίπτωση. Πεμπτούσια και αναίρεση του μυθιστορηματος ταυτόχρονα, αποσπασματικό, προκλητικό, διατρέχει τη σύγχρονη ιταλική ιστορία μέσα από την ιστορία δυο αντίθετων και συμπληρωματικών ηρώων. Ο Παζολίνι δεν έχει συνθέσει το κείμενο, διαθέτουμε τη συλλογή του υλικού ταξινομημένη κατά τρόπο που να δημιουργεί ήδη μια σύνθεση, και μέσα από το ημιτελές, κομματιασμένο αυτό κείμενο παρακολουθούμε την πορεία του καπιταλισμού στην Ιταλία πριν από λίγα χρόνια και τα γεγονότα να εισβάλλουν ανεπεξέργαστα στο κείμενο. Γνωρίζοντας ότι, εκτός από τα σκίτσα, ο Παζολίνι είχε υπόψη του να συνδυάσει και εικόνα κινηματογραφική και μουσική με το κείμενό του, αντιλαμβανόμαστε τον καθολικό χαρακτήρα του εγχειρήματος, που διαθέτει όλα τα κλασικά παζολινικά χαρακτηριστικά: ανατρεπτική διάθεση εκ βαθέων, προκλητικό σεξουαλισμό, οδυνηρή και προφητική ειλικρίνεια και διορατικότητα, βίαιη ποιητικότητα, προσωπική αγωνία για την τελική κάθαρση μέσα από τη μόνιμη αναγωγή στην παιδική ηλικία. Η δουλειά του Φ. Γκικόπουλου, δεδομένης της τεράστιας δυσκολίας του κειμένου, είναι πραγματικά υποδειγματική.

Τέλος, η *Ασφυκτική προστασία* ανατέμνει την πραγματικό-

τητα της τρομοκρατίας στην ΟΔΓ, στη δεκαετία του '70. Κι εδώ ο καπιταλισμός, ο Τύπος, οι εταιρείες, η κοινή γνώμη και οι πιο κρυφές πλευρές της ψυχής, πώς αλώνονται και λεηλατούνται, γίνονται λόγος προφητικός και αποτρεπτικός συνάμα για το προσεχές μέλλον. Η γραφή του Μπελ, κοφτή, δημοσιογραφική, συνειδητά απρόσωπη, αποδίδει τη γύμνια των δομών της εξουσίας αλλά και την αδυναμία του ατόμου απέναντί τους. Και τα τέσσερα αυτά βιβλία παλεύουν ενάντια στη λήθη με μόνο όπλο, ισχυρότατο, το λόγο, στο χειρισμό του οποίου οι συγγραφείς τους είναι δεξιοτέχνες.

Υπάρχουν κάποια άλλα βιβλία τα οποία μου χάρισαν πολύ όμορφες στιγμές, εντελώς ανόμοια μεταξύ τους, εξίσου ενδιαφέροντα όμως όλα. Το πρώτο είναι το *Τζαζ*, της Τόνι Μόρισον (μτφ. Κ. Σχινά, Νεφέλη), μια ιστορία έρωτα και θανάτου υπό τη μουσική υπόκρουση της τζαζ. Στο κείμενο, η πρόζα έχει το ρυθμό της ποίησης και του τραγουδιού και οι εικόνες τη δύναμη των στίχων. Η Μόρισον, όπως και στην *Αγαπημένη* καταγράφει τα πάθη των μαύρων, εδώ όμως τα τοποθετεί μες στη ρουτίνα της καθημερινότητας, όπου τα περιγράμματά τους αμβλύνονται αλλά και φωτίζονται ταυτόχρονα. Λόγος αποσπασματικός, ταιριασμένος με τη ζωή και την ψυχή των ηρώων, γραφή μοντέρνα, ένα σύγχρονο αριστούργημα.

Στη συνέχεια, έχουμε πολλά και καλά έργα του Χάντκε, του γνωστού συνεργάτη του Βέντρερς, του γνωστού θεατρικού συγγραφέα, που ένα έργο του παίζεται αυτή τη στιγμή στο Παρίσι, του γνωστού πεζογράφου, που κυνηγάει τους απόηχους των πραγμάτων και των αισθημάτων, μακριά από τα

σημαντικά γεγονότα. Ο Πέτερ Χάντκε φέτος εκπροσωπείται με τρία βιβλία, το *Δοκίμιο για το τζουκ μποξ* (μτφ. Β. Τομνάς, Εξάντας), το *Περί κοπώσεως* και το *Περί επιτυχημένης μέρας* (μτφ. Μ. Αγγελίδου, Καστανιώτης). Ο Χάντκε έχει τη δύναμη να σε παρασύρει με τα λόγια του σε μια περιπλάνηση στο χώρο των πιο απλών συμβάντων, των πιο καθημερινών αισθήσεων, των πιο γνωστών εικόνων, και με το αργό του βήμα φωτίζει πλευρές κρυμμένες, ρυτίδες, φτιασιδώματα, αλλά και παράδοξες ευαισθησίες και λάμψεις. Το τζουκ μποξ και η ιστορία του, μια απομακρυσμένη περιοχή της Ισπανίας, η κούραση των εργατών και οι αστοί που δεν κουράζονται παρά μόνο από το θάνατο, «μια κόπωση θανάτου» που ισχύει για όλους, το Παρίσι, ο Σηκουάνας και το τραίνο, ένα πριόνι που κολλάει, μια μέρα που δεν υπήρξε σ' αλήθεια, τρία δοκίμια για το όνειρο, την απουσία, τη νοσταλγία, τη ζωή που κυλάει χωρίς να το καταλαβαίνουμε.

Απολαυστικό μες στο σαρκασμό του, τη λεπτή ειρωνεία του, τη διεισδυτική ανάλυση των ανθρώπινων σχέσεων, και το μυθιστόρημα του νεαρού Ιρλανδού Φ. Ρόναν *Οι άνδρες που αγάπησαν την Ήβλυν Κόττον* (μτφ. Αλεξ. Παπαθανασοπούλου, Άγρα). Ένα μυθιστόρημα που διηγείται την ιστορία της Ήβλυν Κόττον, που από παιδί «του δρόμου» γίνεται μεγάλη συγγραφέας, κι ερωτεύεται και την ερωτεύονται, και το παιχνίδι αυτό διαρκεί όσο κι η ιστορία, που διαβάζεται απνευστί. Είναι δύσκολο να διηγηθεί κανείς καλά μια απλή ιστορία· ο Φ. Ρόναν το πετυχαίνει απόλυτα, έχει τη φλέβα του μυθιστοριογράφου – ευτυχώς για μας. Μια ακόμα ωραία ιστορία είναι *Η αγάπη από*

εφτά κούκλες του **Π. Γκάλικο** (μτφ. Κ. Κοντολέων, Δελφίνι), η ιστορία ενός δύσκολου έρωτα μιας μικρής με τις κούκλες ενός θεάτρου και τον εμψυχωτή τους. Ένα παραμυθένιο τρυφερό βιβλίο που αιχμαλωτίζει τον αναγνώστη.

Τέλος, έχουμε τη μαρτυρία του **Τσε Γκεβάρα**, τη **Λατινοαμερικάνα** (μτφ. Κ. Σιδέρη, Νέα Σύνορα). Μια περιήγηση στα είκοσι τρία του χρόνια στη Λατινική Αμερική, οι σκέψεις του, οι εικόνες που συλλαμβάνει η ευαισθησία του, η εσωτερική του πορεία προς μια δύσκολη ωριμότητα. Στη **Λατινοαμερικάνα** ο Τσε είναι νέος και εξεγερμένος, θυμωμένος και περιέργος, πάντα όμως ωραίος.

Υπάρχουν όμως και τα ποιήματα, ο κατεξοχήν χώρος της

λέξης, ή μάλλον ο χώρος όπου η λέξη εκρηγνύεται, με απρόβλεπτες συνέπειες για τον κάθε αναγνώστη. Θα μιλήσω για τέσσερα βιβλία μόνο και επιτροχάδην. Πρώτα για τα ποιήματα των **Coliardi**, τα γνωστά μας **Carmina Burana** (εισαγωγή, απόδοση, σχόλια Σ. Γεωργαλ -Πριόβολου, εκδ. Γνώση). Στην πολύ φροντισμένη αυτή έκδοση περιλαμβάνονται 130 από τα 228 αιρετικά μεσαιωνικά αυτά άσματα, εκείνο που αναφέρονται στον έρωτα και την άνοιξη (*Veris et amoris*). Ποιήματα ερωτικά, σατιρικά, που υμνούν τη ζωή και την ανθησή της, ανατρεπτικά για την εποχή τους, τα **Carmina** είναι πάντα πηγή απόλαυσης για τον αναγνώστη.

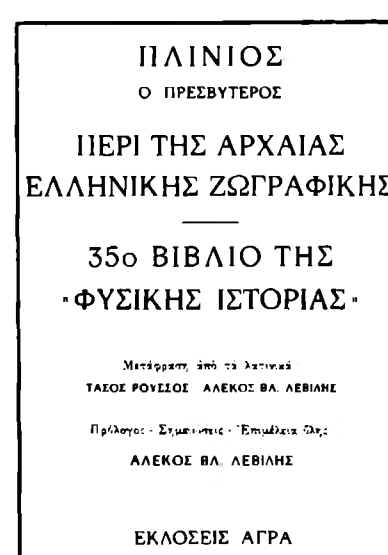
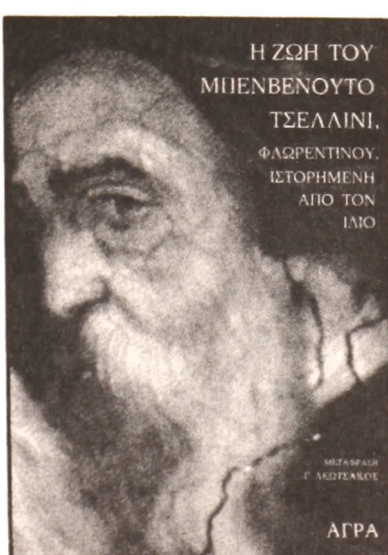
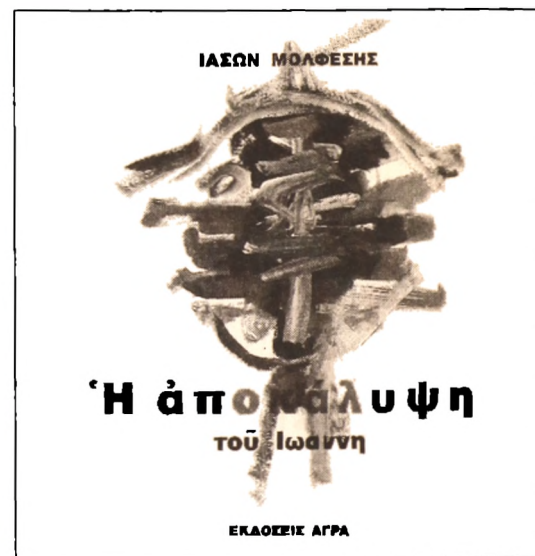
Στη συνέχεια, έχουμε δυο ση-

μαντικότερα βιβλία από τις εκδόσεις Ροδακίό, τις **Ποιήσεις του Γκέοργκ Τρακλ** (μτφ. Δ. Στ. Δήμου) και τις **Φανερώσεις του Τζόυς** (μτφ. Δ. Χουλιαράκης). Ο Τρακλ είναι ο ποιητής του απαλού θανάτου, οι λέξεις του χαϊδεύουν τα πράγματα, τη φύση, τον ίδιο το θάνατο, που τον πήρε εξάλλου τόσο νωρίς κοντά του. Με μια ευαισθησία χθόνια αλλά και απαστράπτουσα ακολουθεί το ρυάκι του χρόνου μέχρι τις εκβολές του. Μια έκδοση ξεχωριστή για έναν ξεχωριστό όσο και σχετικά άγνωστο ποιητή. Οι **Φανερώσεις**, από την άλλη, δεν είναι ούτε πεζά ούτε ποιήματα. Είναι πεζοτράγουδα, κομμάτια πρόζας με ρυθμό, για τα πράγματα, «τη στιγμή που η ψυχή του πιο απλού αντικειμένου μοιάζει να

ακτινοβολεί». Σύντομα κομμάτια, μεστά, άνισα ίσως αλλά δυνατά, για τις απλές στιγμές. Τελειώνω με τη σημαντικότερη έκδοση της **Τζόις Μανσούρ** από την Άγρα, **Κραυγές - Σπαράγματα - Όρνια** (μτφ. Ε. Κακναβάτος). Μια έκδοση που ολοκληρώνει την εικόνα της ανατρεπτικής αιγύπτιας ποιήτριας, που οι στίχοι της κατακλύζονται από έρωτα και θάνατο, ακροβατούν σε χώρους καταραμένους και ανείπωτους και προκαλούν την ύπαρξη να ξεπεράσει τους φόβους της, τον εαυτό της. Η χλεύη και η επιδεικτική ερωτομανία, η αθυροστομία και ο λυρισμός ξορκίζουν το φόβο και τον πόνο της σε μια ποίηση εκρηκτική. Καλές γιορτές, λοιπόν, με καλές βιβλία!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

ΑΓΡΑΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΓΓΕΛΟΜΑΤΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ ΑΒΕΡΩΦ-ΤΟΣΙΤΣΑΣ ΑΙΝΙΑΝ
ΑΞΕΛΟΣ ΑΡΑΟΥΖΟΥ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΚΑΛΟ
ΠΟΥΛΟΣ Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ Ν. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΒΑΛΤΑ
ΔΩΡΟΣ ΒΑΡΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΒΑΤΖΙΑΣ
ΒΕΝΕΖΗΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ ΒΙΤΤΙ ΒΛΑΜΗ ΒΛΑ
ΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΓΑΒΑΛΑ

ΓΑΪΤΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕ
ΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝ
ΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΔΑΡΑΚΗ
ΔΑΝΙΗΛ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ
Π.Σ. ΔΕΛΤΑ ΔΕΣΠΟΤΟ
ΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΥ ΔΗ
ΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΔΡΑΚΟΝ
ΤΑΕΙΔΗΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ
ΕΝΕΠΕΚΙΔΗΣ ΕΠΙΣΚΟ
ΠΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑ
ΔΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΖΑ
ΛΟΚΩΣΤΑΣ ΖΩΓΡΑ
ΦΟΥ ΗΣΑΪΑ ΘΕΟΔΩΡΑ
ΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙ
ΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥ
ΛΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ ΘΕΟ
ΤΟΚΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΙΑ
ΤΡΙΔΗ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
ΚΑΚΟΥΡΗ Ο. ΚΑΚΡΙ
ΔΗ Ι.Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ Φ.
ΚΑΚΡΙΔΗΣ ΚΑΛΒΟΣ
ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ ΚΑΝΕΛ
ΛΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΠΑΝ

ΤΑΗ ΚΑΠΑΝΤΑΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ ΚΑΡΑ
ΓΙΩΡΓΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΚΑΡΤΕΡΗΣ
ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ ΚΑΤΑΡ
ΤΖΗΣ ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ ΚΙΤΣΙΚΗΣ ΚΟΡΑΗΣ ΚΟΔΡΙΚΑΣ
ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΚΟΛΙΝΙΑΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ ΚΡΑΝΑΚΗ ΚΡΙΑΡΑΣ Κ.

ΚΥΡΙΑΖΗΣ Ν. Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΛΑΔΙΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ Α. ΜΑΤΕΣΗΣ Π.
ΜΑΤΕΣΙΣ ΜΑΓΚΛΗΣ ΜΑΝΙΑΤΑΚΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ ΜΑ
ΤΣΑΣ ΜΕΓΑΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ ΜΕΡΑΚΛΗΣ ΜΗΤΡΟ
ΠΟΥΛΟΥ ΜΗΤΣΑΚΗΣ ΜΟΙΣΙΟΔΑΕ ΜΟΣΚΟΒΗΣ
ΜΟΣΧΟΣ ΜΠΕΡΓΑΔΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
ΝΑΚΟΥ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΥΡΑΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟ
ΛΟΓΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
ΠΑΛΛΗΣ ΠΑΠΑ ΠΑ
ΠΑΔΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑ
ΜΑΝΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟ
ΠΟΥΛΟΣ ΠΑΠΑΔΟ
ΠΟΥΛΟΥ ΠΑΠΑΚΩ
ΣΤΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝ
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΝ
ΤΩΝΙΟΥ ΠΑΠΑΡΡΗ
ΓΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΡΝΗΣ
ΠΑΤΑΤΖΗΣ ΠΕΡΑΝ
ΘΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ ΠΕ
ΤΡΟΥ ΠΙΤΤΑΣ ΠΟΛΙ
ΤΗΣ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ
ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ ΡΗΓΑΣ
ΡΙΚΑΚΗΣ ΡΟΔΗΣ ΡΟ
ΔΟΚΑΝΑΚΗΣ ΡΟΖΑ
ΝΗΣ ΡΟΪΔΗΣ ΡΟΥΣ
ΣΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΡΩΜΑΣ
ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ ΣΑ
ΡΑΝΤΗ ΣΑΡΔΕΛΗΣ ΣΕ
ΦΕΡΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ
ΣΚΑΡΟΣ ΣΤΑΪΚΟΣ
ΣΤΑΜΕΛΟΣ ΣΤΑΣΙΝΟ

ΠΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΦΑΕΛΛΟΥ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ ΤΑΡ
ΣΟΥΛΗ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΤΕΡΕΝΤΣΙΟ ΤΕΡΖΑΚΗΣ ΤΖΩΡ
ΤΖΟΓΛΟΥ ΤΡΙΒΙΖΑΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ ΤΣΑΤΣΟΣ ΤΣΑΤΣΟΥ ΤΣΙ
ΡΟΠΟΥΛΟΣ ΦΑΚΙΝΟΣ ΦΩΚΑΣ ΧΑΡΗΣ ΧΑΡΤΟΚΟΛΛΗΣ
ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Η “ΕΣΤΙΑ”

“Υστερα από εκατόν δέκα χρόνια
θητείας στον νεοελληνικό λόγο
μέ γνώση και στοργή
αγκαλιάζει τώρα τό σύνολο
τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας
(ἀπό τόν Διγενή ἕως σήμερα)
μέ τή Νέα Ἑλληνική Βιβλιοθήκη
καί τή σειρά

Ἡ Ἑλληνική Ποίηση

Ὁ ἐκδοτικός οἶκος μέ τό εὐρύτερο
φάσμα συγγραφέων στούς δέκα αἰῶνες
νεοελληνικῆς φιλολογίας

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε. • ΣΟΛΩΝΟΣ 60 • 106 72 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36.15.077, 36.37.324

ΦΙΛΟΣΟΦΩΝΤΑΣ ΤΟ

Η σκέψη και η θεωρία

της Έρης Κασίμη

ι εκδόσεις βιβλίων για τη φιλοσοφία στην Ελλάδα αποτελούσαν ανέκαθεν και φαίνεται ότι θα συνεχίσουν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Ενώ διαθέτουμε αξιοπρόσεκτη παράδοση σε άλλους τομείς –όπως λ.χ. στην ποίηση– στη φιλοσοφία ζούμε έναν επαρχιωτισμό σε σχέση με τα μεγάλα κέντρα της Ευρώπης –κυρίως τη Γερμανία και τη Γαλλία.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες μετάφρασης και σχολιασμού κλασικών φιλοσοφικών έργων από το Διαφωτισμό μέχρι τις μέρες μας, όπως και κάποιων ιστοριών της φιλοσοφίας, ώστε να μπορεί να γνωρίσει κάποιος που, ως πούμε, άκουσε για τους Αναλυτικούς, ότι αυτοί εντάσσονται σε μια παράδοση και δεν είναι παρά ένας κρίκος μιας μεγάλης αλυσίδας. Στην Ελλάδα, επειδή δεν υπάρχει γνώση της φιλοσοφικής παράδοσης, έχουμε την τάση να απολυτοποιούμε κατευθύνσεις και ρεύματα ως επί το πολύ σύγχρονα, όπως οι Στρονκτουραλιστές, οι Φραγκφουρτιανοί κ.ο.κ.

Υφίστανται ωστόσο οίκοι οι οποίοι, επί σειρά ετών, υπηρετούν τη φιλοσοφία, αλλά πε-

ριορίζονται κυρίως στην αρχαία φιλοσοφία, όπως ο Καρδαμίτσας και ο Παπαδήμας, που επανεξέδωσε φέτος την *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Φιλοσοφίας* του Γεωργούλη. Όπως για χρόνια τις φιλοσοφικές εκδόσεις εκπροσωπούσε ο «περίφημος» Αναγνωστίδης, μέχρι να φανούν οι φιλοσοφικές σειρές του Παπαζήση, αργότερα της Γνώσης κ.λπ. Τα τελευταία χρόνια φάνηκε ότι κάτι κινείται. Καλές μεταφράσεις, εκτενείς εισαγωγές, χωρίς όμως τα έργα που εκδίδονται να υπακούουν σ' ένα εκδοτικό πρόγραμμα τέτοιο που να τα καθιστά κάτι παραπάνω από μεμονωμένες προσπάθειες. Εγχείρημα σαν αυτό των εκδόσεων Παπαζήση πριν

από χρόνια, που έμεινε στη μέση, δεν έχει ξαναγίνει, αν εξαιρεθούν προσπάθειες όπως της Γνώσης και της Δωδώνης. Φέτος, όμως, και οι εκδόσεις της Γνώσης ήταν περιορισμένες. Βέβαια, μας έδωσε τα βασικά κείμενα, *Ιστορία και Ζωή του Νίτσε* και *Πνεύμα των Νόμων* του Μοντεσκιέ σε πολύ καλές μεταφράσεις και επιμέλειες. Θεμελιώδη κείμενα της φιλοσοφίας εκδίδει η Δωδώνη,

η οποία προχώρησε φέτος στην κυκλοφορία του πρώτου τόμου της *Φαινομενολογίας του Πνεύματος* του Εγέλου, όπως και της *Ιστορίας της Φιλοσοφίας*. Έκανε, επίσης, ένα αφιέρωμα στον πρόσφατα χαμένο Πόππερ. Είναι, μαζί με τη Γνώση, ο μόνος οίκος που επενδύει στη φιλοσοφία.

Η Αλεξάνδρεια, που είχε έντονη παρουσία τα τελευταία

χρόνια, εξέδωσε τον Μπωντλαίρ του Βάλτερ Μπένγιαμιν, στην πολύ καλή μεταφραστική δουλειά του Γ. Γκουζούλη.

Αλλά, γιατί μόνο ένα βιβλίο; Το Πλέθρον κυκλοφόρησε και έλληνες θεωρητικούς όπως τους Δοξιά-

δη, Χειμωνά, καθώς και ένα πολύ σωστά επιμελημένο βιβλίο για τον Λακάν. Η Σμίλη εξέδωσε το –νομίζω– απαραίτητο για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβληματισμών βιβλίο του Κ. Ψυχοπαίδη *Ιστορία και Μέθοδος*. Η Νεφέλη επανεξέδωσε τον Φόβο και Τρόμο του Κίρκεγκωρ, καθώς και ένα κείμενο του Μουρέλου. Ενδιαφέρουσα ήταν και η προσπάθεια των εκδόσεων

Στάχυ στη σειρά τους των κοινωνικών προβληματισμών. Ο Έρασμος δεν είχε την παλιότερη σοβαρή εκδοτική του παρουσία. Προσπάθειες όπως του Ύψιλον τελεματώθηκαν. Ούτε αυτός ο οίκος, ούτε και το ενεργό παλιότερο Θεμέλιο, εξέδωσαν θεωρητικό κείμενο. Από το χώρο του φιλοσοφικού δοκιμίου θα ξεχωρίζαμε το *Περί του Τραγικού Αισθήματος της Ζωής* του Ουναμούνο, από τις εκδόσεις Printa.

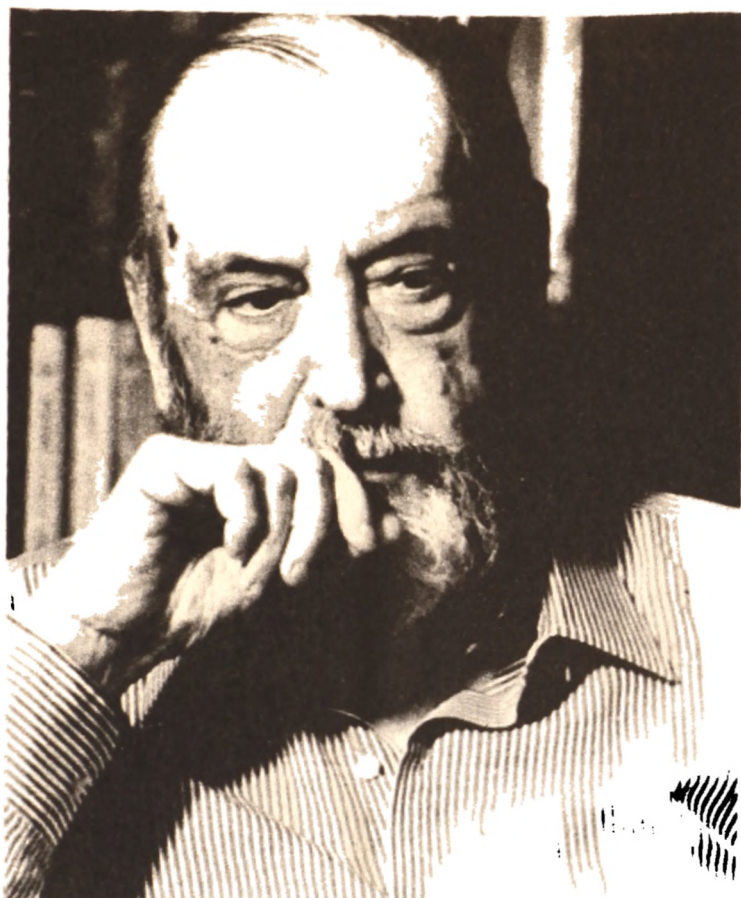
Πάντως, το φιλοσοφικό βιβλίο δεν κινείται όπως τις δυο προηγούμενες δεκαετίες, και κυρίως αυτή του '70. Στη δικτατορία, τη μεταπολίτευση, αλλά και στις αρχές της δεκαετίας του '80, το κοινό διάβαζε τουλάχιστον πολιτική θεωρία – και το γεγονός αυτό το εξοικείωσε με τη φιλοσοφία και γενικότερα με την αφηρημένη σκέψη. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80, το αναγνωστικό κοινό φαίνεται να έχει στραφεί οριστικά στη λογοτεχνία. Γι' αυτό και οι εκδοτικοί οίκοι δεν κάνουν κάποια συγκροτημένη προσπάθεια για έκδοση θεμελιωδών έργων της δυτικής φιλοσοφίας. Ερωτώ: δεν είναι κρίμα να έχουμε μισή την *Κριτική του Καθαρού Λόγου* από τον Α. Γιανναρά και η *Τρίτη Κριτική* του να μην έχει καν μεταφραστεί, παρά μόνο (αν θυμάμαι καλά) ένα τμήμα της από τις εκδόσεις Αναγνωστίδη;

Θή λέξη

ελληνική και ξένη λογοτεχνία

ΜΙΛΤΟΣ ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ: *Ο περίπατος * Στή νησιά * Σάν πέτρα **
*"Αλογα περήφανα επιθυμίες * Λουλούδια χίτρινα * Η Κυρά Κατίνα (ανέκδοτα ποιήματα)*
"Απευθύνωαι στή δύσκολη μοίρα μου" (συνομιλία μέ τόν 'Αντώνη Φωστιέρη καί τόν Θανάση Νιάρχο)

ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ
ΤΑΤΙΑΝΑ ΓΚΡΙΤΣΗ-ΜΙΛΛΙΕΞ
ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ
ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ
ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ
Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΖΑΝΗΣ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΡΚΙΔΗΣ
ΠΑΟΛΑ ΜΑΡΙΑ ΜΙΝΟΥΤΣΙ
ΝΙΚΟΣ Γ. ΔΑΒΒΕΤΑΣ
ΒΕΡΟΝΙΚΗ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
ΘΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

Μίλτος Σαχτούρης

άφιέρωμα

ή κλεψύδρα

Σχέδια καί ζωγραφική από τήν ποίηση τοῦ Μίλτου Σαχτούρη:

Τζούλια 'Ανδρειάδου, Πέτρος Ζουμπουλάκης, Σαράντης Καραβούζης, Γιάννης Μιχαηλίδης,
Χρήστος Μπακόρος, Δημήτρης Μυταράς, 'Ελένη Μωραΐτη, Φαίδων Πατρικαλάκης,
Γιάννα Περσάκη, 'Εδουάρδος Σακαγιάν, Σωτήρης Σόρογκας,
Βασίλης Σπεράντζας, Γιώργος Σταθόπουλος, 'Αλέκος Φασιανός, Γιάννης Ψυχοπαίδης

'Αναλυτικά περιεχόμενα τοῦ ΙΔ' τόμου (τεύχη 119-124)

σεπτέμβρης -
δεκέμβρης '94

123·124

είδικό τεῦχος:
δρχ. 1500

Το γιαούρτι

και η συμβολή του στον αισθητικό εξορθολογισμό (!) των Ελλήνων

στον Ηλία Λάγιο

ΣΤΗΝ Καθημερινή της 3ης Δεκεμβρίου, στην κορυφή της σελίδας 14, ο κ. Θεόδωρος Γεωργίου δημοσίευσε άρθρο του για την Εθνική Πινακοθήκη και το θεσμικό κενό που αφορά τη λειτουργία της, σε μια προσπάθεια παρέμβασής του στα όσα συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό στον κορυφαίο εικαστικό θεσμό της χώρας και βγήκαν στην επιφάνεια κυρίως με τις ατέρμονες συζητήσεις περί της γνησιότητας του Αγίου Πέτρου του Γκρέκο και την επιθυμία της διευθύντριας της Πινακοθήκης να αγορασθεί από το ίδρυμα.

Στο συγκεκριμένο άρθρο, ο κ. Γεωργίου (όχι μόνο «φιλόσοφος, αναλυτής της σχολής της Φραγκφούρτης» -όπως υπέγραφε παλιότερα τα άρθρα του- ή υποψήφιος δημοτικός σύμβουλος με το συνδυασμό Πάγκαλου αλλά, πλέον, «μέλος του δ.σ. της Εθνικής Πινακοθήκης»), αφού διαπιστώσει το ισχύον κενό και αφού πιστώσει στον υπουργό Πολιτισμού την υποχρέωση γρήγορα να το επιλύσει διά νόμου, προβαίνει και σε διαπιστώσεις που ζητούν την προσοχή μας. Αποφαίνεται, λοιπόν, ότι η «αισθητική λειτουργία» της Πινακοθήκης «δεν είναι άλλη από την υποστασιοποίηση της αισθητικής διαφοράς όσον αφορά την εθνική ελληνική τέχνη», ότι το Ίδρυμα «οφείλει και πρέπει να ενταχθεί στον νέο ορθολογικό καταμερισμό αισθητικών λειτουργιών, σύμφωνα με τον οποίο η μοντέρνα ελληνική τέχνη καθίσταται η κινητήρια αισθητική δύναμη της κοινωνίας μας», ότι η «διοικητική ανομία», που συνεχίζεται, «δημιουργεί προβλήματα στην αισθητική οργάνωση της κοινωνίας μας»... Και καταλήγει: «Η διοικητική ανομία της Εθνικής Πινακοθήκης και η εικαστική της σύγχυση συντελούν στην επιβράδυνση του αισθητικού εξορθολογισμού της κοινωνίας μας».

Ακριβώς έτσι. Ο κ. Γεωργίου ζητεί τον αισθητικό εξορθολογισμό της κοινωνίας μας!

ΥΠΑΡΧΟΥΝ πολλοί τρόποι να μεταμορφώσεις την πιο μεγάλη μπούρδα σε «έγκυρο απόφθεγμα». Η σοβαροφάνεια, ο πομπώδης λόγος, η προσφυγή στην εγκυρότητα που προσδίδει η αναφορά σε θεωρητικά συστήματα ή σε επίζηλους τίτλους... Ψευδεπίγραφα εγκυρότητας. Η μπούρδα είναι μπούρδα, με όσες φιοριτούρες κι αν την κοσμήσεις.

Ο όρος «αισθητικός εξορθολογισμός» που με περισσή αυταρέσκεια αναγορεύει σε σκοπό του πολιτισμικού γίνεσθαι του τόπου μας ο κ. Γεωργίου, μπορεί, κατ' αντιστοιχία, να ηχεί ως υψίστη επιταγή, που καταρχήν οφείλει να την υιοθετήσει η πολιτική. Αρμόζει, άλλωστε, στα ειωθότα της πολιτικής μας ζωής, να διατυπώνει με κομπορρημοσύνη γλωσσοδέτες περί του χρέους, του εθνικού καθήκοντος, της ανάτασης. Κατά βάσιν, όμως, δεν παύει να είναι μια πομπώδης μπούρδα. Κι όχι, φυσικά, επειδή την υποκινεί το φλερτ του εν λόγω θεωρητικού με τον μοντερνισμό. Όχι. Αλλά, κυρίως, επειδή στο όνομα ενός κενού λόγου ο μοντερνισμός (εξυπακούεται, με τη «βοήθεια» και τις επιχορηγήσεις του κράτους) αναγορεύεται στην υπ' αριθμόν ένα επιταγή των καλλιτεχνικών πραγμάτων του τόπου.

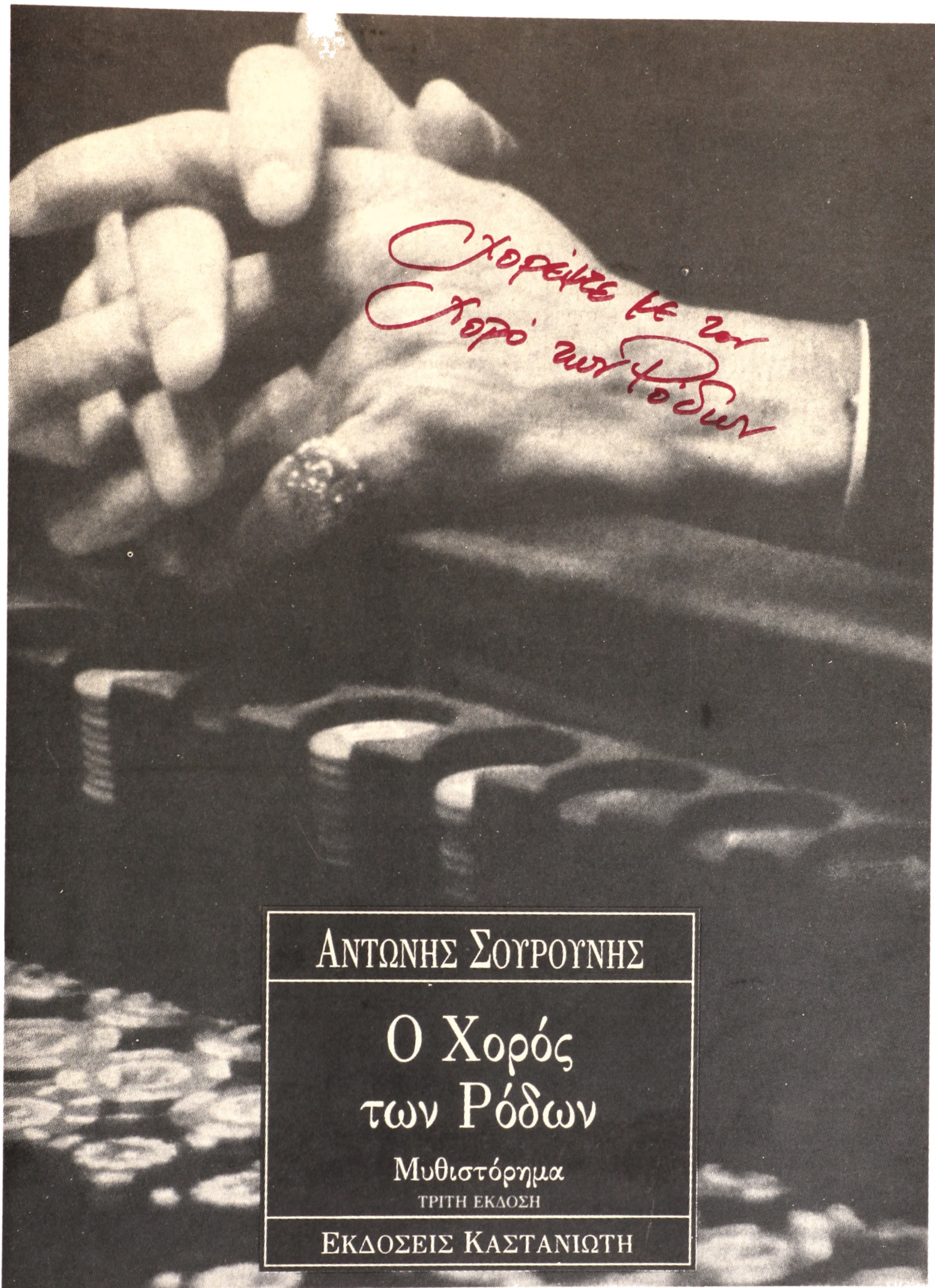
Ευτυχώς, ούτε τα καλλιτεχνικά πράγματα, ούτε ο πολιτισμός, ούτε ο τρόπος ζωής των ανθρώπων, σε όποιον τόπο κι αν κατοικούν, πορεύονται με βάση προγραμματισμούς ακκιζόμενων γραφειοκρατών και θεωρητικολογούντων γεμάτων φιλοδοξίες. Ο πολιτισμός, ανέκαθεν, κινείται αργά κι αδιόρατα, είναι υπόθεση των ζωντανών ανθρώπων και ποτέ δεν διαμορφώνεται μέσα σε συνθήκες επιβολής. Όταν καθεστώτα προσπάθησαν να επιβάλλουν κάποια κυρίαρχη στάση οδηγήθηκαν σε γελοιότητα απερίγραπτη. Κι όταν καλλιτεχνικά ρεύματα και θεωρητικοί ινστρουχτορες που τα υποστήριζαν επιχείρησαν να επιβάλουν τον κυριαρχικό ρόλο των απόψεών τους, οι αντιστάσεις που γέννησαν ήταν συνθλιπτικές. Οι πλειοψηφίες δεν έχουν να κάνουν σε τίποτα με την τέχνη και τον πολιτισμό.

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ να σημαίνει, σήμερα, «αισθητικός ορθολογισμός»; Μήπως όλοι οι έλληνες ζωγράφοι οφείλουν να ζωγραφίζουν όπως ο Πικάσσο ή ο Νταλί; Μήπως οι έλληνες κινηματογραφιστές να βλέπουν τον κόσμο όπως ο Γκοντάρ; Μήπως όλοι μας, για να βγούμε στο δρόμο, πρέπει να φοράμε κοστούμι και γραβάτα;

Οι ακόμα «αισθητικώς ανορθολογικοί» (ευτυχώς) συμπολίτες μας το λένε με καίριο τρόπο: «Άλα της, κουστουμιά ο σακάτης»! Και, επειδή τους τη σπάνε οι σοβαροφανεί θεωρητικοί που μπουρδολογούν ασυστόλως, με αγώνες κατάφεραν να καταργηθεί ο νόμος 4.000 περί τεντυμποϊσμού.

Συνεπώς, η χρήση γιαουρτιού σε κεσέ δεν διώκεται και πολύ αυστηρά· (σχεδόν) επιτρέπεται. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλιστα, όταν η γελοιότητα διεκδικεί θεσμικό λόγο, και επιβάλλεται!

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ

Ο Χορός
των Ρόδων

Μυθιστόρημα
ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Μ Π Α Ρ Υ Α Ν Σ Γ Ο Υ Ω Ρ Θ

IEPH PEINA

(Μυθιστόρημα)

ΜΗΛΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ

ΙΕΡΗ ΠΕΙΝΑ

Тринадцать лет за плечами у
этой фирмы, и она
уже имеет репутацию
нашего лучшего
производителя мебели. Мы
уже давно работаем на
рынке мебели, и мы
знаем, что такое
качество. Мы знаем,
как сделать мебель,
которая будет
служить вам долгие
годы.

ΜΕΛΟΣ ΑΦΡΑΣΗ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΠΕΛΟΣ

1998. gada 1. oktobrī, Krievijas Federācijas Valsts drošības dienests, izpildot savas funkcijas, nosauktas 1997. gada 25. oktobra Federācijas likuma "Par Krievijas Federācijas Valsts drošības dienesta organizāciju un darbības noteikumiem" 1. pantā, izdeva šādu rīkojumu:

Ν Ε Φ Ε Α Η
Ξ Ε Ν Η Η Ε Ζ Ο Ε Α Φ Ο

«Θέμα του 'Ανσγουωρθ είναι η έχθρα. Αντικείμενό του το δουλεμπόριο στα μέσα του 18ου αιώνα... Η *Ιερή Πείνα* είναι τεράστιο επίτευγμα. Σημαντικό επίτευγμα το αίσθημα του αίματος, των εντέρων και της θύελλας που συμπορεύεται με μια φανταστικά δοσμένη εσωτερική ζωή».

SUNDAY TIMES

«Ένα ογκώδες, ενορατικό, ζωντανό, περιπετειώδες αριστούργημα. Ταυτόχρονα πρωτότυπο και κλασικό».

MAIL ON SUNDAY

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ με την καινούργια σειρά «ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ» φιλοδοξούν να δώσουν τα πιο αξιόλογα έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ἡδη κυκλοφορεῖ το *ΤΖΑΖ* τῆς ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ καὶ
 ετοιμάζονται: το *ΠΙΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΜΑΤΙ* ἐπίσης τῆς ΤΟΝΙ
 ΜΟΡΙΣΟΝ σε μετάφραση Κατερίνας Σχινά, το *ΠΑΝΤΥ ΚΛΑΡΚ*
ΧΑ, ΧΑ, ΧΑ!! τοῦ ΡΟΝΤΥ ΝΤΟΥΛ (Booker 1993) σε μετάφραση
 Χάρη Βλαβιανού καὶ Γκρατσιέλας Καστελάνου, *ΤΟ ΒΕΛΟΣ*
ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ τοῦ ΜΑΡΤΙΝ ΕΪΜΙΣ σε μετάφραση Γιάννη
 Σκαρπέλου καὶ το *ΠΑΘΟΣ* τῆς Α. ΜΠΑΪΑΤ (Booker 1991)
 σε μετάφραση Κατερίνας Σχινά.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό Βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

SPABEIO BOOKER 1992